

आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को
बजेटको मध्यावधि समीक्षा
प्रतिवेदन

नेपाल सरकार
अर्थ मन्त्रालय
सिंहदरवार, काठमाडौं
२०७० फागुन

मन्तव्य

आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को वार्षिक बजेट समयमै जारी भई कार्यान्वयनमा आएको थियो। अन्तरिम चुनावी सरकारले २०७० असार ३० गते सार्वजनिक गरेको बजेटको पहिलो छ महिनाको अवधि पूरा भएको छ। अर्थ मन्त्रालयले तयार गरेको बजेट कार्यान्वयनको अर्ध-वार्षिक समीक्षा प्रतिवेदन सार्वजनिक गर्न पाउँदा खुशी लागेको छ।

दीगो, उच्च र फराकिलो आर्थिक वृद्धि, समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व, समावेशी विकास, लगानीमैत्री वातावरण निर्माण लगायतका उद्देश्य राखी सार्वजनिक भएको बजेटको मुख्य प्राथमिकता संविधानसभाको निर्वाचन थियो। जलविद्युत तथा उर्जा क्षेत्रको विकास, कृषि, भौतिक पूर्वाधार निर्माण, शिक्षा, स्वास्थ्य, पर्यटन प्रवर्द्धन, निजी क्षेत्रको विकास, आयात प्रतिस्थापन एवं निर्यात प्रवर्द्धन र सुशासन पनि बजेटका प्राथमिकतामा परेका थिए। यिनै उद्देश्य र प्राथमिकताको आधारमा विभिन्न नीति तथा कार्यक्रमहरू अघि सारिएका थिए। प्रस्तुत प्रतिवेदनले त्यस्ता नीति तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयन पक्षमा समीक्षा गरेको छ।

संविधानसभाको निर्वाचन सफलतापूर्वक सम्पन्न भएको छ। अहिले जनप्रतिनिधिमूलक संस्था व्यवस्थापिका संसद गठन भै जननिर्वाचित सरकार समेत गठन भइसकेको छ। संविधान बनाउने कार्यमा सरकारको ध्यान केन्द्रीत गर्नु पर्ने भए तापनि सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापनको जिम्मेवारी निर्वाचित सरकारको काँधमा आएको छ। साधनस्रोत सीमित छ, आवश्यकता र जनअपेक्षा असीमित छन्। उच्च आर्थिक वृद्धि हासिल गरी आर्थिक तथा वित्तीय स्थायित्व कायम गर्नु, दीगो सन्तुलित र समावेशी विकास, रोजगारी सिर्जना, सार्वजनिक सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाई सुशासन अभिवृद्धि गर्ने जस्ता कार्य महत्वपूर्ण र त्यतिकै चुनौतीपूर्ण रहेका छन्। निर्वाचनको सन्दर्भमा जनतासँग गरिएका प्रतिबद्धता, जनचाहना र अपेक्षाहरूलाई पूरा गर्ने कार्य समेत चुनौतीको रूपमा थपिएको छ। यसै क्रममा आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा सरकारले सार्वजनिक गरेका नीति तथा कार्यक्रमहरूलाई जनअपेक्षा तथा चाहना अनुरूप कार्यान्वयन गर्ने गरी सरकारी खर्च व्यवस्थापन गर्न जरुरी देखिएको छ।

आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनामा बजेटको उद्देश्य र प्राथमिकता अनुसार नीति तथा कार्यक्रमहरू अनुरूप काम कार्यान्वयन हुन सके सकेनन्, कार्यान्वयनमा के कस्ता समस्या र चुनौती आए र बाँकी अवधिमा कसरी सरकारी खर्च व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन सकिन्छ भन्ने पक्षहरूमा केन्द्रीत रही तयार गरिएको यस प्रतिवेदनले बजेटको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा सहयोग पुऱ्याउनेछ भन्ने विश्वास लिएको छ। साथै विभिन्न मन्त्रालयले बजेट कार्यान्वयनमा पुऱ्याएको सहयोगका लागि धन्यवाद व्यक्त गर्दै आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा थप सक्रियता र उत्साहका साथ क्रियाशील रहन अपिल गर्दछु।

अन्त्यमा, वार्षिक बजेटको मध्यावधि मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्यमा सक्रिय रूपमा लाग्नु हुने सबै कर्मचारीहरूलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु।

डा.रामशरण महत

अर्थ मन्त्री

मन्तव्य

अर्थ मन्त्रालयले प्रत्येक आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनाको अवधि पूरा भएपछि वार्षिक बजेट कार्यान्वयनको मध्यावधि समीक्षा प्रतिवेदन नियमित रूपमा तयार गर्ने गरेको छ। यसै सिलसिलामा सन्दर्भमा आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा बजेटले लिएका उद्देश्य, निर्धारण गरिएका प्राथमिकता र सो अनुरूपका नीति तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन अवस्था, कार्यान्वयनका क्रममा देखिएका समस्या र बाँकी अवधिमा चाल्नु पर्ने कदमहरूको बारेमा विश्लेषण गरी मध्यावधि समीक्षा प्रतिवेदन तयार गरिएको छ।

चालू आर्थिक वर्षको बजेट समयमै सार्वजनिक भएतापनि कार्यान्वयनको दृष्टिकोणले चुनौतीपूर्ण देखिएको छ। समीक्षा अवधिसम्म आइपुग्दा अधिकांश आर्थिक परिसूचकहरू सन्तोषजनक नै रहेतापनि तिनको कुशलतापूर्वक उपयोग गरी सो अनुसार प्रतिफल प्राप्त गर्न नसक्नु, व्यापार घाटा बढ्दै जानु, मूल्य वृद्धिलाई लक्षित सीमामा राख्न नसक्नु, चालू खर्चमा मितव्ययिता कायम हुन नसकी अत्यधिक बढ्दै जानु र पूँजीगत खर्चमा अपेक्षित वृद्धि हुन नसक्नु जस्ता समस्याहरू कायमै रहेका छन्।

बजेट कार्यान्वयनका उपलब्धिहरूको विश्लेषण गर्दा अझैपनि बजेट विनियोजन नतिजामुखी/उत्पादनमुखी भन्दा वितरणमुखी नै रहेको छ। बजेटको विनियोजन र सञ्चालनमा कुशलता, दक्षता, पारदर्शिता र जवाफदेहिता अभिवृद्धि गरी वित्तीय अनुशासन कायम गर्ने कार्यहरू चुनौतीपूर्ण देखिएका छन्। समीक्षा अवधिमा वैदेशिक सहायताको प्रतिवद्धता बढे तापनि प्राप्ति र उपयोग क्षमतामा सुधार आउन सकेको देखिँदैन। राजस्वको लक्ष्य पूरा गर्न थप मेहनत गर्नु पर्ने देखिन्छ। अतः प्रतिवेदनले औँल्याएका समीक्षा अवधिका समस्याहरूलाई दोहोरिन नदिई प्रस्ताव गरेका सुझावहरूलाई गम्भीरतापूर्वक लिई स्पष्ट र कार्यान्वयनयोग्य कार्ययोजना बनाई बजेटले लिएका नीति तथा कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि सम्बन्धित सबै निकायहरूबाट जिम्मेवारीपूर्ण प्रयास हुनेछ भन्ने विश्वास लिएको छु।

अन्त्यमा मध्यावधि समीक्षा प्रतिवेदन तयार गर्न मेहनतपूर्वक खटिनु भएका सबै कर्मचारी मित्रहरूलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु।

शान्तराज सुवेदी
सचिव

विषयसूची

विषय	पाना नं.
कार्यकारी सारांश	i
परिच्छेद १	१
पृष्ठभूमि	१
परिच्छेद २	३
समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थितिको विश्लेषण	३
२.१ आर्थिक वृद्धि	३
२.२ मुद्रास्फीति तथा मुद्राप्रदाय	४
२.३ वैदेशिक सम्पत्ति तथा विदेशी विनिमय सञ्चिति	४
२.४ आन्तरिक कर्जा	५
२.५ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको समग्र स्थिति	५
२.६ मौद्रिक परिदृश्य	६
२.७ वैदेशिक व्यापार तथा शोधनान्तर स्थिति	७
२.८ धितोपत्र तथा बीमा व्यवसाय	७
परिच्छेद ३	९
प्रमुख नीति तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन अवस्था	९
३.१ अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग	९
३.२ निर्वाचन आयोग	९
३.३ प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	१०
३.४ अर्थ मन्त्रालय	१०
३.५ उद्योग मन्त्रालय	११
३.६ उर्जा मन्त्रालय	१२
३.७ कानून, न्याय, संविधानसभा तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय	१३
३.८ कृषि विकास मन्त्रालय	१३
३.९ गृह मन्त्रालय	१५
३.१० संस्कृति पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	१५
३.११ परराष्ट्र मन्त्रालय	१६
३.१२ वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	१६
३.१३ वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	१६
३.१४ विज्ञान प्रविधि तथा वातावरण मन्त्रालय	१६
३.१५ भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय	१७
३.१६ भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय	१७
३.१७ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय	१८
३.१८ युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	१८

३.१९	रक्षा मन्त्रालय	१९
३.२०	सहरी विकास मन्त्रालय	१९
३.२१	शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय	१९
३.२२	शिक्षा मन्त्रालय	२०
३.२३	सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय	२०
३.२४	सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	२१
३.२५	सिंचाई मन्त्रालय	२१
३.२६	सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय	२१
३.२७	संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय	२२
३.२८	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	२२
३.२९	श्रम तथा रोजगार मन्त्रालय	२३
३.३०	राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	२३
परिच्छेद ४		२५
राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरूको प्रगति अवस्था		२५
४.१	मध्यपहाडी लोकमार्ग (पुष्पलाल लोकमार्ग)	२५
४.२	मेलम्ची खानेपानी आयोजना	२६
४.३	सिक्टा सिंचाई आयोजना	२७
४.४	रानीजमरा कुलरिया सिंचाई आयोजना	२८
४.५	बबई सिंचाई आयोजना	२९
४.६	भैरहवा क्षेत्रीय अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल	२९
४.७	निजगढ अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल	२९
४.८	पोखरा क्षेत्रीय अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल	३०
४.९	पशुपति क्षेत्र विकास	३०
४.१०	लुम्बिनी क्षेत्र विकास	३०
४.११	माथिल्लो तामाकोशी जलविद्युत आयोजना	३१
४.१२	काठमाडौं तराई मधेश फास्ट ट्रयाक	३१
४.१३	कोशी कोरिडोर	३२
४.१४	कालीगण्डकी कोरिडोर	३२
४.१५	कर्णाली कोरिडोर	३२
४.१६	हुलाकी राजमार्ग	३३
४.१७	पूर्व-पश्चिम रेल मार्ग	३३
४.१८	भेरी बबई डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना	३३
४.१९	राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम	३४
४.२०	बुढीगण्डकी जलविद्युत आयोजना	३४
४.२१	पश्चिम सेती जलविद्युत आयोजना	३४
राष्ट्रिय गौरवका आयोजना कार्यान्वयनका समस्या र सुझावहरू		३४

परिच्छेद ५	३६
सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापन र विश्लेषण	३६
५.१ विनियोजन अध्यादेश अनुसारको खर्च व्यवस्था	३६
५.२ निकाय/मन्त्रालयगत खर्च स्थिति	३९
५.३ कार्यगत खर्चको स्थिति	३९
५.४ प्राथमिकताका आधारमा खर्च स्थिति	३९
५.५ रणनीतिक स्तम्भहरूको आधारमा खर्च स्थिति	४०
५.६ वैदेशिक अनुदान सहायतामा सञ्चालित आयोजनाहरूको खर्च स्थिति	४१
५.७ वैदेशिक ऋण सहायतामा सञ्चालित आयोजनाहरूको खर्च स्थिति	४१
५.८ गैर नगद खर्च स्थिति	४१
५.९ शीर्षकगत खर्च स्थिति	४२
५.१० खर्चको संशोधित अनुमान र त्यसका आधारहरू	४२
पूँजीगत खर्च अनुमान	४२
वित्तीय व्यवस्था तर्फको अनुमान	४३
स्रोतगत खर्च अनुमान	४३
समष्टिगत खर्चको संशोधित अनुमान	४३
परिच्छेद ६	४५
स्रोत व्यवस्थापन	४५
६.१ राजस्व संकलन अवस्था	४५
६.२ शीर्षकगत राजस्व संकलन अवस्था	४६
६.३ आठ वर्षको राजस्व असुलीमा शीर्षकगत राजस्वको योगदानको प्रवृत्ति विश्लेषण	४८
६.४ अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक सहायता प्रतिवद्धताको अवस्था	४९
परिच्छेद ७	५१
बजेट कार्यान्वयनका लागि भएका प्रयास र प्राप्त उपलब्धिहरू	५१
७.१ बजेट कार्यान्वयनका प्रयासहरू	५१
७.२ समीक्षा अवधिमा हासिल भएका केही महत्वपूर्ण उपलब्धिहरू	५२
परिच्छेद ८	५४
समस्या तथा चुनौतीहरू	५४
परिच्छेद ९	५९
सुधारका लागि चाल्नु पर्ने कदमहरू	५९
९.१ सार्वजनिक खर्च सुधारका लागि तत्काल चाल्नु पर्ने कदमहरू	५९
९.२ सार्वजनिक सुधारका लागि दीर्घकालमा चाल्नु पर्ने कदमहरू	६०
अनुसूचीहरू	६४

कार्यकारी सारांश

- चालू आर्थिक वर्षमा समयमै बजेट प्रस्तुत भएको, राजनीतिक वातावरण अनुकूल हुँदै गएको, औद्योगिक श्रम सम्बन्धमा सुधार आएको र अर्थतन्त्रका संरचनात्मक पक्षमा सुधार भएकोले लगानी बढ्न गई उद्योग र सेवा क्षेत्रको वृद्धि अपेक्षाअनुसार नै हुने देखिएको छ। मौसमी अनुकूलताका कारण वर्षे बाली र हिउँदे बालीमा सकारात्मक प्रभाव परेको र पशुजन्य उत्पादनमा समेत वृद्धि भएकोले समग्र कृषि क्षेत्रको वृद्धि उल्लेखनीय हुने हुँदा चालू आर्थिक वर्षको आर्थिक वृद्धिदर लक्ष्यको हाराहारीमा नै रहने देखिन्छ।
- चालू आर्थिक वर्षमा वार्षिक औसत मुद्रास्फीति ८.० प्रतिशत कायम रहने अनुमान गरिएकोमा अर्धवार्षिक अवधिसम्मको औसत मुद्रास्फीति ९.१ प्रतिशत रहेको छ।
- सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापनतर्फ समीक्षा अवधिसम्ममा चालू खर्च रु.१३० अर्ब ६ करोड १४ लाख, पूँजीगत खर्च रु.११ अर्ब ४६ करोड ४५ लाख र वित्तीय व्यवस्थातर्फ रु.१४ अर्ब ५४ करोड २६ लाख गरी जम्मा रु.१५६ अर्ब ६ करोड ८५ लाख खर्च भएको छ। यो रकम कुल बजेट रु.५१७ अर्ब २४ करोडको ३०.१७ प्रतिशत हो।
- चालू आर्थिक वर्षमा चालूतर्फ रु.३३१ अर्ब ६१ करोड ५१ लाख, पूँजीगततर्फ रु.७१ अर्ब ७४ करोड ३ लाख र वित्तीय व्यवस्थातर्फ रु.७५ अर्ब ७७ करोड ६३ लाख गरी कूल खर्च रु.४७९ अर्ब १३ करोड १७ लाख खर्च हुने अनुमान गरिएको छ। यो कुल बजेट विनियोजनको ९२.६३ प्रतिशत हो।
- आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को पुस मसान्तसम्ममा राजस्व संकलन रु.१६३ अर्ब ४४ करोड ४३ लाख छ। जसमा सोमा मूल्य अभिवृद्धि करको अंश २९.३६ प्रतिशत, आयकरको अंश २०.९६ प्रतिशत, भन्सारको अंश १९.८८ प्रतिशत, अन्तःशुल्कको अंश १३ प्रतिशत र गैर करको अंश १२.६६ प्रतिशत रहेको छ।
- अर्ध वार्षिक अवधिसम्ममा कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति रु.६२४ अर्ब ६० करोड पुगेको छ जुन गत वर्षको पुसमा रु.४५० अर्ब ८० करोड मात्र थियो। चालू वर्षको पहिलो छ महिनाको आयातलाई आधार मान्दा विदेशी विनिमयको यो सञ्चिति ११.४ महिनाको वस्तु र १०.२ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त हुने देखिन्छ।
- चालू आर्थिक वर्षको अर्धवार्षिक अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको कुल निक्षेप परिचालन ८.० प्रतिशत अर्थात् रु.९५ अर्ब ४१ करोडले बढेको छ, जुन अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा ५.३ प्रतिशत अर्थात् रु.५४ अर्ब १३ करोडले मात्र बढेको थियो।
- गत आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनामा ११.२ प्रतिशत अर्थात् रु.१०८ अर्ब १७ करोडले बढेको कर्जा लगानी चालू वर्षको सोही अवधिमा ७.३ प्रतिशत अर्थात् रु.८३ अर्ब ६६ करोडले मात्र बढेको छ।
- आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को पहिलो छ महिनाको कुल निर्यात अघिल्लो वर्षको सोही अवधिको तुलनामा १५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु.४५ अर्ब १४ करोड पुगेको छ। कुल आयात अघिल्लो वर्षको

- सोही अवधिको तुलनामा २३.१ प्रतिशतले वृद्धि भई रु.३३३ अर्ब ९० करोड पुगेको छ। समीक्षा अवधिमा व्यापार घाटा २४.४ प्रतिशतले बढी रु.२८८ अर्ब ७६ करोड पुगेको छ।
- आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को पहिलो छ महिनामा समग्र शोधनान्तर स्थिति रु.७७ अर्ब १९ करोडले बचतमा रहेको छ। अघिल्लो वर्षको यही अवधिमा यस्तो बचत रु.७ अर्ब ७७ करोड मात्र रहेको थियो।
 - यस अवधिमा विप्रेषण आप्रवाहमा अघिल्लो वर्षको तुलनामा ३४.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु.२ खर्ब ६५ अर्ब ६२ करोड पुगेको छ।
 - पूँजी बजारमा देखिएको सुधारको फलस्वरूप अघिल्लो वर्षको पुस मसान्तमा ५२९.७ बिन्दुमा रहेको नेप्से सूचकांक यस वर्षको पुस मसान्तमा ७८७.१ बिन्दुमा पुगेको छ।
 - गत आर्थिक वर्षको पुस मसान्तसम्म २२१ कम्पनीहरू नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडमा सूचीकृत भएकामा यस वर्षको पुस महिनामा यो संख्या २३५ पुगेको छ।
 - नेपाल सरकारले अर्थतन्त्रका मेरुदण्डका रूपमा रहेका उर्जा, सडक, रेल, सिंचाई, खानेपानी र पर्यटन क्षेत्रका ठूला र राष्ट्रिय महत्वका २१ वटा आयोजनाहरूलाई राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाका रूपमा वर्गीकरण गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ। चालू आर्थिक वर्षमा यी आयोजनाहरूको लागि रु.१७ अर्ब ५१ करोड २७ लाख विनियोजन गरिएको छ।
 - प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयद्वारा सबै मन्त्रालयहरूको कार्य सम्पादन सूचकहरू तयार गरिएको छ। ती सूचकहरूको आधारमा मन्त्री र सचिवबीच हुने कार्यसम्पादन करार सम्बन्धी दस्तावेज स्वीकृतिका लागि मन्त्रिपरिषदमा पेश गरिएको छ।
 - समीक्षा अवधिमा गरिबी निवारण कोष मार्फत १३५ आयमूलक कार्यक्रम, ३५ वटा सामुदायिक पूर्वाधार विकास कार्यक्रम र ७ वटा नवीन सोचमा आधारित सिर्जनशील कार्यक्रम सञ्चालन भएका छन्।
 - गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको ५ वर्षे रणनीतिक योजना बमोजिम कार्यक्रमलाई आन्तरिकीकरण गर्न निर्देशिका तयार गरी पाँचै विकास क्षेत्रमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ।
 - वैदेशिक सहायता नीति, २०५९ मा परिमार्जन गरी विकास सहायता नीति, २०७० को मस्यौदा तयार भएको छ। यसैगरी नेपाललाई सन् २०२२ सम्ममा अति कम विकसित राष्ट्रबाट विकासशील राष्ट्रमा स्तरोन्नति गर्न सहयोग पुग्ने गरी वैदेशिक सहायता परिचालन अवधारणापत्रको मस्यौदा तयार भएको छ।
 - चार वर्षीय भन्सार सुधार तथा आधुनिकीकरण रणनीति तथा कार्ययोजना (२०१३-१७) कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ। विश्व भन्सार संगठनको वस्तु वर्गीकरण पद्धतिको पाचौँ संशोधन २०१२ बमोजिम एकीकृत भन्सार दरबन्दी प्रकाशन भएको छ।
 - विद्युतीय माध्यमबाट करदातालाई सेवा प्रदान गर्न e-Governance Master Plan (eGMP) अनुसार कार्य सञ्चालन गरिएको छ। गैरकर राजस्व प्रणाली सुधारका लागि अध्ययन गर्न कार्यदल गठन भएको छ।
 - बैकिङ्ग प्रणालीका माध्यमबाट निवृत्तभरण रकम उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७० तयार भई भुक्तानी कार्य प्रारम्भ भएको छ।

- काभ्रेपलाञ्चोक जिल्लामा विशेष आर्थिक क्षेत्र स्थापनाको लागि एक हजार रोपनी जग्गा व्यवस्था भइसकेको छ भने कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयको सेवाप्रवाहलाई अनलाइन बनाइएको छ।
- समीक्षा अवधिमा २२० के.भी. खिम्ती-ढल्केवार प्रसारण लाइन आयोजनाको खिम्ती-ढल्केवार खण्डमा १७८ वटा टावर जडान तथा ५८ किलामिटर भूमिगत वायर तान्ने कार्य सम्पन्न भएको छ।
- जलाशययुक्त १४० मेगावाट क्षमताको तनहुँ जलविद्युत आयोजनाको निर्माण गर्न ९० प्रतिशत जग्गाको मुआब्जा वितरण कार्य सम्पन्न भएको छ। यसैगरी ४२ मेगावाट क्षमताको माथिल्लो मोदी जलविद्युत आयोजनाको निर्माण सम्बन्धी प्रारम्भिक कार्य शुरू भएको छ भने ४० मेगावाट क्षमताको चमेलिया जलविद्युत आयोजनाको मुआब्जा वितरण कार्य ९८.५ प्रतिशत सकिएको छ।
- सार्वजनिक तथा निजी क्षेत्रका कम्पनीहरूबाट ११४६८२.९ मे.टन रासायनिक मल, ५१८२.८३१ मे.टन उन्नत बीऊ सुपथ मूल्यमा बिक्री गरिएको छ।
- समीक्षा अवधिमा ३० दुर्गम जिल्लाहरूमा ८२८५ मे.टन खाद्यान्न र २२ दुर्गम जिल्लाहरूमा १८६९८ क्वीन्टल नुन ढुवानी गरिएको छ भने खाद्यान्न न्यून हुने दुर्गम २६ जिल्लाहरूमा १०२२.५ मे.टन रासायनिक मल र ८१.८ मे.टन उन्नत बीऊ ढुवानी गर्न अनुदान उपलब्ध गराइएको छ।
- दोस्रो संविधानसभा निर्वाचन, २०७० को लागि एकीकृत सुरक्षा योजना तयार गरी सुरक्षा व्यवस्था प्रभावकारी बनाइएको छ।
- नेपाल प्रहरीको ३ वर्षे सुरक्षा रणनीतिक कार्ययोजना तयार भएको छ भने जगन्नाथ देवल र डिल्ली बजार कारगारमा कैदी/बन्दीको तथ्याङ्क Prison Management Information System Nepal (PMISN) नामक सफ्टवेयरमा प्रविष्टी गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ।
- हवाई नीतिको पुनरावलोकन गर्ने कार्य शुरू भएको छ भने त्रिभुवन अन्तराष्ट्रिय विमानस्थलमा उड्डयन प्रणाली सुधार, सपोर्ट प्रणाली सुधार तथा लुक्ला, रारा र सिमिकोट विमानस्थलको सुधार र स्तरोन्नति गर्ने कार्य शुरू गरिएको छ।
- मेशिन रिडेवल पासपोर्ट प्राप्त गर्नका लागि सबै जिल्ला प्रशासन कार्यालय र नेपाली नियोगहरूमा अनलाइन फाराम पेश गर्न मिल्ने सफ्टवेयर जडान गर्ने कार्ययोजना तयार भएको छ।
- नेपाल वन पैदावार प्राधिकरण विधेयक, २०७० को मस्यौदा भएको छ भने वन सुरक्षा योजना, २०७० र वनस्पति स्रोत अनुसन्धान कार्यविधि, २०७० स्वीकृत भएको छ।
- नेपालगञ्जमा जडीबुटी अक्सन हाउस र झापा जिल्लामा चियाको अक्सन हाउस स्थापना गर्ने कार्य शुरू गरिएको छ।
- नेपाल जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम अन्तर्गत ६९ गाउँ विकास समिति र एक नगरपालिकामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयन गरिएको छ।
- सेवा प्रवाह र प्रशासन कार्यहरूलाई सूचना प्रविधिमैत्री बनाउने उद्देश्यले डिजिटल सिग्नेचर प्रयोग सम्बन्धी अध्ययन प्रतिवेदन तयार भएको छ। फरेन्सिक ल्याबको निर्माण कार्य शुरू गरिएको छ।
- सुधारिएको ग्रामीण उर्जा सेवा कार्यक्रम अन्तर्गत कावेली प्रसारण आयोजना अन्तर्गत २४ वटा चर्पी जडित वायोग्यास, ३० वटा घरेलु सौर्य विद्युत प्रणाली र १ वटा संस्थागत सौर्य उर्जा प्रणाली जडान गरिएको छ।

- समीक्षा अवधिमा तथ्याङ्क र नापी नक्शाहरूको अद्यावधिक डिजिटल डाटाबेसको डाटा भ्यालीडेसन कार्य सम्पन्न भएको छ भने ३१ वटा मालपोत कार्यालयबाट तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्ने कार्य शुरु गरिएको छ।
- यस अवधिमा कलङ्की-कोटेश्वर चक्रपथ विस्तार आयोजनाको नमुना स्वरूप ५०० मिटर सडकमा बेस र सब बेसको कार्य भइरहेको छ।
- महिला विकास कार्यक्रमलाई ३९ गाउँ विकास समितिका ३५३ वडामा विस्तार गरिएको छ।
- समूह निर्माण, सीप विकास तथा व्यावसायिक तालिम र व्यवसाय सञ्चालन कार्यक्रम अन्तर्गत महिला समूहलाई अनुदान स्वरूप बीऊ पूँजी सहित १९८७ जनालाई सीप विकास तालिम र ६६६ जनालाई जीवनोपयोगी तालिम प्रदान गरिएको छ।
- रोजगार तथा स्वरोजगार लक्षित तालिम कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७० जारी गरिएको छ।
- बङ्करदेखि ब्यारेकसम्म कार्यक्रम अन्तर्गत अधिकृत मेश, जवान मेश, जवान लाइन, कार्यालय भवन, भान्साघर र बङ्कर निर्माण कार्य भइरहेको छ।
- वाग्मती नदी क्षेत्रको अतिक्रमण रोक्न, ढलमुक्त बनाउन र वातावरणीय स्वच्छता कायम गर्न १.२५ कि.मी. सडक निर्माण, ०.८ कि.मी. ढल निर्माण र नदी नियन्त्रणको कार्य सम्पन्न भएको छ भने जनता आवास कार्यक्रम अन्तर्गत विभिन्न २७ जिल्लामा निर्माणाधीन १३०९ वटा भवन मध्ये ५११ वटा आवास निर्माण सम्पन्न भएका छन्।
- यस अवधिमा १०४ व्यक्तिगत सम्पत्ति क्षतिको आर्थिक सहायता, २५९ अपहरणमा परेका, १६५० द्वन्द्वका क्रममा अपाङ्ग भएका, ९३ जनआन्दोलनका शहीद, घाइते, सन्तति परिवारलाई जीवन निर्वाह भत्ता, ६२० टुहुरा बालबालिका र ६१ वेपत्ता पारिएका परिवारका हकदार एवं पत्नीलाई आर्थिक सहायता प्रदान गरिएको छ।
- द्वन्द्व प्रभावित क्षेत्रका ११७४० पीडितहरूलाई स्वरोजगार तालिम दिइएको छ।
- आधारभूत शिक्षालाई क्रमशः निःशुल्क र अनिवार्य गर्ने सम्बन्धी विधेयकको मस्यौदा तयार गरिएको छ भने मध्यपश्चिमाञ्चलको सुर्खेत र सुदूर-पश्चिमाञ्चलको डोटीमा एक/एक वटा आवासीय विद्यालय स्थापनाको कार्य अगाडि बढाइएको छ।
- समस्याग्रस्त ठूला बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरूको समस्या समाधानका लागि सहकारी ऋण सुरक्षण कोष कार्यविधि, २०७०, सहकारी बचत सुरक्षण कोष, २०७० र सहकारी ऋण लगानी सूचना इकाइको कार्यविधि, २०७० को मस्यौदा तयार भएको छ।
- सबैका लागि तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गर्न अन्तर मन्त्रालयस्तरीय कार्यदलबाट प्रतिवेदन प्राप्त भएको छ।
- यस अवधिमा भूमिगत स्यालो तथा डिप ट्यूब्वेल कार्यक्रम अन्तर्गत समीक्षा अवधिमा ७७५० स्यालो ट्यूब्वेल र २८ वटा डिप ट्यूब्वेल जडान भएका छन्।
- विश्व दूरसञ्चार युनियनले अन्तरिक्षमा उपलब्ध गराएको स्थानमा आफ्नै भू-उपग्रह स्थापना गर्न मन्त्रालयमा अध्ययन इकाई गठन भएको छ।
- यस अवधिमा वि.सं.२००८ साल देखि २०३४ साल सम्मका ३१८०० पेज राजपत्रहरूको Scanning गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ।

- सबै जिल्ला विकास समितिहरूमा वातावरण, ऊर्जा र जलवायु परिवर्तन शाखा स्थापना सम्बन्धी कार्यविधि, २०७० लागू गरिएको छ भने ५० नगरपालिका र ८० गाउँ विकास समितिहरूबाट बैकिङ्ग प्रणाली मार्फत सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण गर्ने कार्य शुरु भएको छ।
- स्वास्थ्य बीमा नीतिको मस्यौदा तयार गरिएको छ भने खोप सेवा प्रवाहको दीगो व्यवस्थापनका लागि राष्ट्रिय खोप कोष (सञ्चालन) नियमावली, २०७० स्वीकृत भएको छ। यसैगरी १५ वर्षमुनिका ३१५ जना तथा ७५ वर्ष माथिका १०८ जना मुटुरोगीको उपचार तथा १४० जना मुटुरोगीको भल्भ प्रत्यारोपण गरिएको छ भने काठमाडौं उपत्यकाका दश र उपत्यका बाहिर नौ अस्पतालमा मृगौला रोगीका लागि डायलोसिस सेवा विस्तार गरिएको छ।
- समीक्षा अवधिमा नयाँ श्रम सम्बन्धी कानूनको मस्यौदा तयार भएको छ।
- युवा रोजगारी बढाउन ३८०२ युवालाई सीप विकास, उद्यमशीलता विकास तथा स्वरोजगारमूलक तालिम प्रदान गरिएको छ।
- चालू आर्थिक वर्षको बजेट २०७० असार ३० गते सार्वजनिक भएपछि खर्च व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन साउन १ गते नै अर्थ मन्त्रालयबाट अख्तियारी पठाइएको, २०७० साउन १५ गतेभित्रै कार्यक्रम स्वीकृत गरी गराई मातहत निकायमा अख्तियारी पठाई सक्नु पर्ने व्यवस्था गरिए अनुरूप सबैजसो कार्यक्रमहरू कार्यान्वयनमा गइसकेका छन्।
- बजेट माग गर्ने र कार्यान्वयनमा लैजाने कार्यलाई सूचना प्रविधिमा आधारित बनाई बजेट प्रक्रियामा सुधार गर्न क्षेत्रगत मन्त्रालय बजेट व्यवस्थापन सूचना प्रणाली तयार गरेको छ भने अनुगमनलाई स्वचालित र प्रभावकारी बनाउन विद्युतीय अनुगमन पद्धति (e-monitoring System) शुरु गरिएको छ।
- बजेटले अपेक्षा गरेको लक्ष्यहरू पुरा गरी उच्च दरको आर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने, मुद्रा स्फीतिलाई सीमाभित्र राख्ने र व्यापार घाटा कम गर्ने कार्य अत्यन्त चुनौतिपूर्ण रहेका छन्। चालू खर्चलाई बजेटको सीमाभित्र राख्दै पूँजीगत खर्च वृद्धि गर्ने, वैदेशिक सहायताको उपयोगमा वृद्धि गर्ने, राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाको लक्षित कार्यक्रम पूरा गर्न विनियोजित बजेट विवेकशील ढंगले खर्च गर्ने कार्य अहिलेका मुलभूत चुनौतीहरू हुन्।
- सार्वजनिक खर्चलाई प्रभावकारी बनाउन "सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापन सम्बन्धी नीतिगत मार्गदर्शन" र वैदेशिक सहायतालाई बृहत पूर्वाधार निर्माण जस्ता उच्च प्राथमिकता क्षेत्रमा परिचालन गर्न नयाँ वैदेशिक सहायता सम्बन्धी नीति यथाशीघ्र तर्जुमा गर्न आवश्यक छ।
- समयमै बजेट ल्याउने र वित्त व्यवस्थापनमा पारदर्शिता ल्याउन "बजेट व्यवस्थापन तथा वित्तीय जवाफदेहीता सम्बन्धी कानून," विकास निर्माणको कार्यमा सम्बद्ध पक्षलाई जिम्मेवार बनाउन "आयोजना कार्यान्वयन सम्बन्धी कानून" र राज्यमाथि बढ्दो निवृत्तभरणको भार व्यवस्थापन गर्न "योगदानमा आधारित निवृत्तभरण प्रणाली सम्बन्धी कानून" यथाशीघ्र तर्जुमा गर्न आवश्यक छ।
- अनावश्यक आयोजनाहरू खारेज गर्न, गाभ्न र खर्च घटाउने उपायहरू अवलम्बन गरी बजेटलाई नतिजामुखी बनाउनका लागि सुझाव दिन विशेषज्ञ सहितको अधिकार सम्पन्न उच्चस्तरीय खर्च पुनरावलोकन आयोग गठन गर्नुपर्ने देखिन्छ।

परिच्छेद १ पृष्ठभूमि

- १.१ दीगो उच्च र फराकिलो आर्थिक वृद्धि, समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व, समावेशी विकास, लगानी मैत्री वातावरण एवं निजी क्षेत्रको विकास, शान्ति सुव्यवस्था र सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा प्रभावकारिता ल्याई सुशासन कायम गर्ने उद्देश्यका साथ अन्तरिम चुनावी मन्त्रिपरिषद्का अर्थ मन्त्रीबाट नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ८८ बमोजिम आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को वार्षिक बजेट २०७० साल असार ३० गते सार्वजनिक गरिएको थियो।
- १.२ वार्षिक बजेटले लिएका उद्देश्यहरू पूरा गर्न जलविद्युत एवं उर्जा क्षेत्रको विकास, विस्तार र प्रवर्द्धन, कृषिको उत्पादकत्व वृद्धि, व्यावसायीकरण र बजारीकरण, भौतिक पूर्वाधार निर्माण, शिक्षा, स्वास्थ्य खानेपानी र सरसफाइमा सहज पहुँच तथा गुणात्मक सुधार, पर्यटन प्रवर्द्धन, निजी क्षेत्रको विकासको लागि लगानीमैत्री वातावरण निर्माण, आयात प्रतिस्थापन र निर्यात प्रवर्द्धन तथा सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा सुधार र सुशासन कायम गर्ने प्राथमिकताहरू निर्धारण गरिएको थियो।
- १.३ चालू आर्थिक वर्षको बजेट राष्ट्रिय विकासका कार्यसूची, आवधिक विकास योजना, विगतका बजेटले अघि बढाएका मुलभूत नीति तथा कार्यक्रम, क्रमागत आयोजना, सहस्राब्दी विकास लक्ष्य हासिल गर्न आर्थिक तथा सामाजिक क्षेत्रमा लगानी अभिवृद्धि गर्न तथा सन् २०२२ सम्ममा नेपाललाई विकासशील मुलुकको दर्जामा स्तरोन्नति गर्ने लक्ष्य समेतलाई आधार बनाई तर्जुमा भएको थियो।
- १.४ पूर्ण आकारको वार्षिक बजेट भएपनि चुनावी सरकारले ल्याएको बजेट भएको कारण केही सीमा र बाध्यताले गर्दा जनअपेक्षा अनुसारका नयाँ नीति तथा कार्यक्रमहरू घोषणा गरी कार्यान्वयन गर्ने अवस्था रहेन।
- १.५ वार्षिक बजेटको उद्देश्य, नीति तथा कार्यक्रमहरूको प्रगति, सार्वजनिक खर्चको प्रवृत्ति विश्लेषण, मूल्याङ्कन र कार्यान्वयनको क्रममा देखिएका समस्याहरू पहिचान गरी आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा सुधारको लागि सुझाव सिफारिश गर्ने उद्देश्यले आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनाको तथ्याङ्कको आधारमा मध्यावधि मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गरिएको छ।

मध्यावधि मूल्याङ्कनका सीमाहरू

- १.६ सम्बन्धित मन्त्रालय/सचिवालय/निकाय, नेपाल राष्ट्र बैंक, महालेखा नियन्त्रक कार्यालय र स्थलगत निरीक्षणबाट प्राप्त तथ्याङ्कको आधारमा यो समीक्षा तयार गरिएको छ।
- १.७ यस समीक्षामा चालू आर्थिक वर्षका लागि विनियोजित बजेटको कार्यान्वयनको अवस्था, बजेट वक्तव्यमा परेका नीति तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनको स्थिति, राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरूको प्रगति समीक्षा र केही ठूला आयोजनाहरूको कार्यान्वयनको प्रगतिको मूल्याङ्कन गरिएको छ।
- १.८ समीक्षा मूल्याङ्कनका लागि प्राप्त हुनुपर्ने कतिपय विवरणहरू समयमै प्राप्त हुन सकेनन्। प्राप्त कतिपय विवरणहरू पनि पूर्ण र स्पष्ट नभएको कारणले समीक्षामा विस्तृत रूपले विश्लेषण गर्न सकिएन।

- १.९ आयोजना/कार्यक्रम कार्यान्वयनको स्थिति र वास्तविक खर्चको अवस्था प्राप्त हुन नसक्दा आयोजनाहरूमा बचत हुने र आवश्यक पर्ने थप बजेट एकिन गर्न सकिएन जसले गर्दा खर्चको संशोधित अनुमान पनि प्रवृत्तिगत विश्लेषणका आधारमा मात्र गरिएको छ।
- १.१० समीक्षा अवधिमा वैदेशिक सहायता तर्फको नगदमा आधारित खर्च विवरण प्राप्त भएको तर गैर नगद (सोझै भुक्तानी र वस्तुगत सहायता) खर्चको यथार्थ विवरण प्राप्त हुन नसकेकोले विगत वर्षहरूको प्रवृत्तिको आधारमा मात्र प्रक्षेपण गरिएको छ।
- १.११ बजेटको मध्यावधि समीक्षा पुस महिनासम्मको विवरणको आधारमा माघ मसान्तसम्ममा तयार गर्नुपर्ने समय सीमाका कारण पनि विस्तृत रूपले विश्लेषण गर्न सकिएन।
- १.१२ समीक्षा अवधिमा अर्थ मन्त्रालयबाट स्थलगत निरीक्षण गरिएका आयोजनाहरू (राष्ट्रिय गौरवका आयोजना बाहेक) लाई बक्समा राखिएको छ।

परिच्छेद २
समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थितिको विश्लेषण

२.१ आर्थिक वृद्धि

- चालू आर्थिक वर्षमा समयमै बजेट प्रस्तुत भएको, संविधानसभाको निर्वाचनपछि राजनीतिक वातावरणमा सुधार भएको, औद्योगिक श्रम सम्बन्धमा सुधार देखिन थालेको र अर्थतन्त्रका संरचनात्मक पक्षमा सुधार आएकोले समग्र अर्थतन्त्रमा सकारात्मक प्रभाव पर्ने देखिएको छ। फलतः लगानीको वातावरणमा सुधार आई स्वदेशी तथा विदेशी लगानी बढ्न सक्ने प्रशस्त सम्भावना देखिएको छ। यसको प्रत्यक्ष प्रभाव उद्योग र सेवा क्षेत्रमा पर्ने भएकाले यी क्षेत्रहरूमा अपेक्षा अनुसार नै वृद्धि हुने देखिएको छ। यसैगरी मौसमी अनुकूलताका कारणले वर्षे बाली, विशेषगरी धानको उत्पादनमा भएको वृद्धि र हिउँदे बालीमा समेत अनुकूल प्रभाव पर्ने अवस्थाले समग्र कृषि क्षेत्रको वृद्धि उल्लेखनीय हुने अनुमान गर्न सकिन्छ। अर्थतन्त्रका यी तीनै क्षेत्रहरूको वृद्धिदर सामान्यतया अपेक्षा अनुसार नै हुने देखिएकाले चालू आर्थिक वर्षको आर्थिक वृद्धिदर लक्ष्य अनुसार नै हुने देखिन्छ।
- आर्थिक वृद्धिदरका क्षेत्रहरूमध्ये कृषितर्फ मौसमी अनुकूलताका साथै रासायनिक मल, उन्नत बीउ र कीटनाशक औषधीको आपूर्तिमा आएको सुधारले धानको उत्पादनमा १२ प्रतिशतले र मकैको उत्पादनमा झण्डै १० प्रतिशतले वृद्धि भएको प्रारम्भिक अनुमान छ। चालू वर्ष पशुजन्य उत्पादनमा समेत वृद्धि भएको र हिउँदे बालीको उत्पादनमा पनि वृद्धि हुने देखिएकाले समग्रमा कृषि क्षेत्रमा उल्लेखनीय वृद्धि हासिल हुने देखिएको छ।
- गैर कृषि क्षेत्रतर्फ बजेट समयमा आउनुका अतिरिक्त राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरूको बजेट वृद्धि हुनु, आन्तरिक तथा बाह्य लगानीको वातावरण बन्दै जानु एवं केही वर्षदेखि देखिएको घरजग्गा व्यवसायको मन्दी क्रमशः कम हुँदै गएकोले निर्माण क्षेत्र समेत सबल हुनु जस्ता कारणले यो क्षेत्रको वृद्धिदर पनि राम्रो हुने देखिएको छ।
- चालू आर्थिक वर्षमा यातायात तथा सञ्चार, रियल स्टेट, शिक्षा, स्वास्थ्य, अन्य सामुदायिक तथा व्यक्तिगत सेवा क्षेत्रमा सुधार हुने र संविधानसभाको निर्वाचनका कारणले सार्वजनिक प्रशासनको क्षेत्रमा समेत केही विस्तार भएकाले समग्रमा सेवा क्षेत्रको वृद्धिदर छ प्रतिशतको हाराहारीमा रहने अनुमान गरिएको छ।
- देशभित्रको आर्थिक वृद्धिका लागि अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक अवस्थाले समेत प्रत्यक्ष र परोक्ष रूपमा प्रभाव पार्दछ। अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषले सन् २०१४ को जनवरीमा प्रकाशित गरेको विश्व आर्थिक परिदृश्य अनुसार सन् २०१३ मा विश्वको आर्थिक वृद्धिदर ३.० प्रतिशत रहेको छ भने सन् २०१४ को वृद्धिदर ३.७ प्रतिशत हुने अनुमान गरिएको छ। सन् २०१४ मा विशेष गरी अमेरिकी अर्थतन्त्रमा सुधार आई २.८ प्रतिशतले वृद्धि हुने र सन् २०१३ मा ऋणात्मक रहेको युरो क्षेत्रको वृद्धिदर १.० प्रतिशत हुने देखिएको छ। सन् २०१३ को तुलनामा सन् २०१४ मा भारत लगायत उदीयमान अर्थतन्त्र भएका मुलुकहरूको वृद्धिदर बढ्ने अनुमान छ भने चीनको वृद्धिदरमा सामान्य कमी आउने अनुमान छ।

२.२ मुद्रास्फीति तथा मुद्राप्रदाय

- चालू आर्थिक वर्ष वार्षिक औसत मुद्रास्फीति ८.० प्रतिशत कायम रहने अनुमान गरिएकोमा अर्धवार्षिक अवधिसम्मको औसत मुद्रास्फीति ९.१ प्रतिशत रहेको छ। वार्षिक बिन्दुगत आधारमा भने यस्तो मुद्रास्फीति ९.७ प्रतिशत रहेको छ, जुन गत आर्थिक वर्षको तुलनामा ०.१ प्रतिशत बिन्दुले कम हो। चालू वर्ष कृषि उत्पादनमा भएको वृद्धि अनुरूप खाद्य क्षेत्रको मुद्रास्फीतिमा कमी आउनुपर्नेमा यो क्षेत्रको मुद्रास्फीति झण्डै १३ प्रतिशतको हाराहारीमा रहनुले भने आपूर्तिजन्य समस्यालाई समयमै समाधान गर्नुपर्ने देखिन्छ।
- आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को पहिलो छ महिनासम्ममा विस्तृत मुद्राप्रदाय ९.० प्रतिशतले र संकुचित मुद्राप्रदाय ८.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो मुद्राप्रदाय क्रमशः ४.८ प्रतिशत र ०.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। मुद्राप्रदायमा भएको वृद्धिका साथै निर्वाचनका कारण मुद्राको प्रवाहमा भएको वृद्धिले समेत खाद्यान्नको मूल्यमा चाप परेको महसूस गरिएको छ। तथापि चालू आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा खाद्यान्नतर्फको मूल्यमा सुधार आउने अपेक्षा गरिएकाले वार्षिक औसत मुद्रास्फीति ८.५ प्रतिशतको हाराहारीमा रहने अनुमान गर्न सकिन्छ।
- अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषका अनुसार सन् २०१३ मा विश्वको मुद्रास्फीति दर १.४ प्रतिशत रह्यो। यसमध्ये उदीयमान तथा विकासशील मुलुकहरूको मुद्रास्फीति दर ६.१ प्रतिशत रहेको थियो भने भारतमा १०.९ प्रतिशत रहेको थियो। अमेरिका लगायत विकसित मुलुकहरूको आर्थिक क्रियाकलापमा विस्तार हुने भएकाले सन् २०१४ मा विश्वको मुद्रास्फीति दर सन् २०१३ को तुलनामा ०.३ प्रतिशत बिन्दुले बढी १.७ प्रतिशत हुने अनुमान गरिएको छ। भारत र उदीयमान तथा विकासशील मुलुकहरूको मुद्रास्फीति दरमा भने गिरावट आई क्रमशः ८.९ प्रतिशत र ५.६ प्रतिशत कायम हुने प्रक्षेपण गरिएको छ।

२.३ वैदेशिक सम्पत्ति तथा विदेशी विनिमय सञ्चिति

- विप्रेषण आप्रवाह र वैदेशिक सहायता रकममा भएको वृद्धिले चालू आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनामा विदेशी विनिमय मूल्याङ्कन नाफा/नोक्सान समायोजित वैदेशिक सम्पत्ति १६.५ प्रतिशत अर्थात् रू.७७ अर्ब १९ करोडले बढेको छ। अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो सम्पत्ति २.० प्रतिशत अर्थात् रू.७ अर्ब ७७ करोडले मात्र वृद्धि भएको थियो।
- यस वर्षको पुस मसान्तसम्म कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति रू.६२४ अर्ब ६० करोड पुगेको छ जुन गत वर्षको पुसमा रू.४५० अर्ब ८० करोड मात्र थियो। यो सञ्चिति गत आर्थिक वर्षको अन्त्यको तुलनामा १७.१ प्रतिशतले बढी हो। कुल सञ्चितिमध्ये नेपाल राष्ट्र बैंकमा रू.५२४ अर्ब ८ करोड रहेको छ। यसैगरी २०७० पुस मसान्तसम्म कुल भारतीय मुद्रा सञ्चिति भारतीय रुपैयाँ ८७ अर्ब ४३ करोड पुगेको छ। चालू वर्षको पहिलो छ महिनाको आयातलाई आधार मान्दा विदेशी विनिमयको यो सञ्चिति ११.४ महिनाको वस्तु र १०.२ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त हुने देखिन्छ।

२.४ आन्तरिक कर्जा

- अघिल्लो वर्षको तुलनामा चालू आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनामा कुल आन्तरिक कर्जाको वृद्धिदरमा कमी आएको छ। अघिल्लो वर्ष ६.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको आन्तरिक कर्जा चालू वर्षको छ महिनासम्ममा ०.९ प्रतिशतले मात्र बढेको छ। यसरी आन्तरिक कर्जा घट्टनुमा सरकारी क्षेत्रतर्फको खुद दाबी घट्टनुका साथै निजी क्षेत्रतर्फको कर्जामा कम दरको मात्र वृद्धि हुनु पनि कारक रहेको छ। गत वर्षको पहिलो छ महिनामा १२.३ प्रतिशतले बढेको निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा चालू वर्षको सोही अवधिमा ८.९ प्रतिशतले मात्र बढेको छ।

२.५ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको समग्र स्थिति

- चालू आर्थिक वर्षको अर्धवार्षिक अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको निक्षेप परिचालनको वृद्धिदर बढेको छ भने कर्जा लगानीको वृद्धिदर कम हुन गएको छ। यस अवधिमा कुल निक्षेप परिचालन ८.० प्रतिशत अर्थात् रु.९५ अर्ब ४१ करोडले बढेको छ, जुन अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा ५.३ प्रतिशत अर्थात् रु.५४ अर्ब १३ करोडले मात्र बढेको थियो। निक्षेप परिचालनतर्फ वाणिज्य बैंकहरूको ७.२ प्रतिशत, विकास बैंकहरूको १३.९ प्रतिशत र वित्त कम्पनीहरूको ८.४ प्रतिशतको वृद्धिदर कायम भएको छ। गत वर्षको यही अवधिमा यस्तो परिचालन क्रमशः ४.६ प्रतिशत, ७.४ प्रतिशत र ५.८ प्रतिशतले मात्र बढेको थियो।
- बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको कर्जा लगानीमा कम दरको मात्र वृद्धि हुनुमा कृषितर्फको कर्जा लगानीमा गत वर्षको तुलनामा झण्डै ५० प्रतिशतको मात्र वृद्धि हुनुले प्रमुख भूमिका खेलेको छ। गत वर्षको यही अवधिमा रु.८ अर्ब २९ करोडले कृषिमा कर्जा लगानी बढेकोमा चालू वर्षको यही अवधिमा रु.४ अर्ब ११ करोडले मात्र वृद्धि देखिएको छ। औद्योगिक उत्पादनतर्फको कर्जा भने गत वर्षको पहिलो छ महिनामा रु.२१ अर्ब ७८ करोडले बढेकोमा चालू वर्षको सोही अवधिमा रु.२२ अर्ब ३६ करोडले बढेको छ। कर्जा लगानीतर्फ वाणिज्य बैंकहरूको ७.१ प्रतिशत, विकास बैंकहरूको १२.१ प्रतिशत र वित्त कम्पनीहरूको ६.५ प्रतिशतको वृद्धिदर कायम भएको छ। समग्रमा गत आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनामा ११.२ प्रतिशत अर्थात् रु.१०८ अर्ब १७ करोडले बढेको कर्जा लगानी चालू वर्षको सोही अवधिमा ७.३ प्रतिशत अर्थात् रु.८३ अर्ब ६६ करोडले मात्र बढेको छ।
- बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाहित कर्जा गत वर्षको पहिलो छ महिनामा १२.३ प्रतिशत अर्थात् रु.९५ अर्ब ७८ करोडले बढेकोमा चालू वर्षको यही अवधिमा ९ प्रतिशत अर्थात् रु.८४ अर्ब ८३ करोडले मात्र बढेको छ। निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाहित कर्जामध्ये वाणिज्य बैंकहरूको कर्जा ९.३ प्रतिशतले, विकास बैंकहरूको कर्जा ११.६ प्रतिशतले र वित्त कम्पनीहरूको कर्जा ०.८ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएको छ।
- चालू आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनामा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको तरल सम्पत्तिमा सीमान्त वृद्धि भएको छ। अघिल्लो वर्षको यस अवधिमा १४.८ प्रतिशतले घटेको तरल सम्पत्ति यस वर्षको सोही अवधिमा ०.९ प्रतिशत अर्थात् रु.१ अर्ब ९९ करोडले बढेको छ। तर सरकारी ऋणपत्रमा गरिएको लगानीलाई समेत समेट्दा भने यस्तो तरल सम्पत्ति रु.२ अर्ब २७ करोडले घटेको छ। तरल सम्पत्तिमध्ये नगद मौज्जात २.३ प्रतिशतले र नेपाल राष्ट्र बैंकमा

राखेको मौज्जात १४.६ प्रतिशतले घटेको छ। यसैगरी अघिल्लो आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनामा ३५.६ प्रतिशतले बढेको विदेशमा रहेको मौज्जात चालू वर्षको सोही अवधिमा २४.९ प्रतिशत अर्थात् रू.१९ अर्ब १८ करोडले मात्र बढेको छ। गत आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनामा ५.३ प्रतिशतले बढेको सरकारी ऋणपत्रको लगानी भने चालू आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा २.८ प्रतिशत अर्थात् रू.४ अर्ब २६ करोडले घटेको छ।

- तरल सम्पत्तिमा कमी आएका कारण बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको तरलता-निक्षेप अनुपात २०७० असारमा ३२.२ प्रतिशत रहेकोमा पुसमा २९.७ प्रतिशत कायम हुन पुगेको छ। वाणिज्य बैंकहरू, विकास बैंकहरू र वित्त कम्पनीहरूको यस्तो अनुपात क्रमशः ३२.७ प्रतिशत, ९.४ प्रतिशत र १२.० प्रतिशत रहेको छ।
- चालू आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनासम्ममा रिभर्स रिपो र सोझै बिक्री बोलकबोल मार्फत् रू.१२७ अर्ब बराबरको तरलता प्रशोचन गरिएको छ, जुन गत आर्थिक वर्षको यही अवधिमा रू.८ अर्ब ५० करोडले मात्र प्रशोचित भएको थियो। अघिल्लो वर्षको यही अवधिमा रू.१ अर्ब ५९ करोड बराबरको स्थायी तरलता सुविधाको उपयोग भएकोमा चालू वर्षको यस अवधिमा स्थायी तरलता सुविधाको उपयोग भएको छैन। यस अवधिमा नेपाल राष्ट्र बैंकले वाणिज्य बैंकहरूको विदेशी विनिमय बजारबाट अमेरिकी डलर १ अर्ब ६९ करोड खुद खरिद गरी रू.१६८ अर्ब ९३ करोड खुद तरलता प्रवाह गरेको छ जुन गत वर्षको तुलनामा ६३.५ प्रतिशतले बढी हो। यस अवधिमा अमेरिकी डलर १ अर्ब ४४ करोड बिक्री गरी रू.१४३ अर्ब ६ करोड बराबरको भारतीय मुद्रा खरिद गरिएको थियो जुन गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिको तुलनामा १७.२ प्रतिशतले बढी हो।
- बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमा बढेको अधिक तरलताका कारण ब्याजदरमा केही कमी आएको छ। ९१ दिने ट्रेजरी बिलको भारत औसत ब्याजदर गत वर्षको पुसमा १.५२ प्रतिशत रहेकोमा चालू वर्षको पुसमा ०.४७ प्रतिशत रहेको छ भने वाणिज्य बैंकहरू बीचको अन्तर बैंक कारोवारको भारत औसत ब्याजदर अघिल्लो वर्षको पुसमा ०.७१ प्रतिशत रहेकोमा चालू वर्षको पुसमा ०.२१ प्रतिशत रहेको छ। अन्य वित्तीय संस्थाहरूबीचको अन्तर बैंक कारोवारको भारत औसत ब्याजदर अघिल्लो पुसमा ४.१३ प्रतिशत रहेकोमा यस वर्षको पुसमा २.६२ प्रतिशत मात्र रहेको छ।
- बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको अधिक तरलताको प्रभाव निक्षेप र कर्जाको ब्याजदरमा समेत देखिएको छ। २०७० को पुस महिनामा निक्षेप र कर्जाबीचको ब्याजदर अन्तर ६.८५ प्रतिशत रहेको छ। यस अवधिमा निक्षेपको भारत औसत ब्याजदर ४.६८ प्रतिशत र कर्जाको भारत औसत ब्याजदर ११.५३ प्रतिशत रहेको छ। यसैगरी यस अवधिमा वाणिज्य बैंकहरूको औसत आधार दर ८.७५ प्रतिशतमा कायम रहेको छ।

२.६ मौद्रिक परिदृश्य

- अघिल्लो आर्थिक वर्षमा १६.४ प्रतिशतले विस्तृत मुद्राप्रदाय र १४.४ प्रतिशतले संकुचित मुद्राप्रदाय बढेकोमा चालू आर्थिक वर्षमा क्रमशः १७.५ प्रतिशत र १४.५ प्रतिशतले बढ्ने अनुमान गरिएको छ। अघिल्लो आर्थिक वर्षमा १७.२ प्रतिशतले आन्तरिक कर्जा बढेकोमा चालू आर्थिक वर्षमा १७.० प्रतिशतले बढ्ने अनुमान छ। आन्तरिक कर्जातर्फ सबैभन्दा ठूलो

अंश रहने निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा अघिल्लो वर्ष २०.२ प्रतिशतले बढेकोमा तरलताको सहज स्थिति र लगानीको वातावरणमा हुने अपेक्षित सुधारका कारण निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा विस्तार भई चालू आर्थिक वर्षमा १८.० प्रतिशतले बढ्ने अनुमान छ। चालू आर्थिक वर्ष खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा रू.६० अर्बले वृद्धि हुने र आवधिक निक्षेपमा १५.८ प्रतिशतले वृद्धि हुने प्रक्षेपण गरिएको छ।

२.७ वैदेशिक व्यापार तथा शोधनान्तर स्थिति

- आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को पहिलो छ महिनासम्ममा कुल निर्यात अघिल्लो वर्षको सोही अवधिको तुलनामा १५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ जुन अघिल्लो वर्ष ९.३ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएको थियो। यस अवधिमा कुल निर्यात रू.४५ अर्ब १४ करोड पुगेको छ। यस अवधिमा कुल आयात अघिल्लो वर्षको सोही अवधिको तुलनामा २३.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ जुन अघिल्लो वर्ष २५.२ प्रतिशतले बढेको थियो। यस अवधिमा कुल आयात रू.३३३ अर्ब ९० करोड पुगेको छ। निर्यातमा बढी दरले र आयातमा कम दरले वृद्धि भएका कारण अघिल्लो वर्षको छ महिनामा २८.४ प्रतिशतले बढेको व्यापार घाटा चालू वर्षको छ महिनामा २४.४ प्रतिशतले मात्र बढी रू.२८८ अर्ब ७६ करोड पुगेको छ। आयातको अंक ठूलो देखिए तापनि पछिल्लो समयमा निर्माण सामग्रीहरूको आयातमा देखिएको वृद्धिले मुलुकभित्रको निर्माण क्षेत्रमा सकारात्मक प्रभाव परी सो क्षेत्रको वृद्धिमा सघाउ पुग्न जाने देखिन्छ।
- आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को पहिलो छ महिनामा समग्र शोधनान्तर स्थिति रू.७७ अर्ब १९ करोडले बचतमा रहेको छ। अघिल्लो वर्षको यही अवधिमा यस्तो बचत रू.७ अर्ब ७७ करोड मात्र रहेको थियो। यस अवधिमा चालू खाता बचत रू.५५ अर्ब २ करोड रहेको छ जुन अघिल्लो वर्षको यसै अवधिमा रू.४ अर्ब ४१ करोड मात्र बचतमा रहेको थियो। सेवा आयमा भएको वृद्धिका साथै वैदेशिक अनुदान र विप्रेषण आप्रवाहमा भएको वृद्धिले चालू खाता बचत उच्च रहन गएको छ।
- विगत केही वर्षदेखि विप्रेषण आप्रवाहमा भएको उल्लेखनीय वृद्धि समीक्षा अवधिमा पनि कायमै छ। समीक्षा अवधिमा विप्रेषण आप्रवाहमा अघिल्लो वर्षको तुलनामा ३४.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रू.२६५ अर्ब ६२ करोड पुगेको छ।

२.८ धितोपत्र तथा बीमा व्यवसाय

- पूँजीबजारमा देखिएको सुधारको फलस्वरूप नेप्से सूचकांकमा उच्च दरको वृद्धि देखिएको छ। राजनीतिक वातावरण स्थिरता उन्मुख रहेको र लगानीको वातावरणमा क्रमिक सुधार देखिएकाले अघिल्लो वर्षको पुस मसान्तमा ५२९.७ बिन्दुमा रहेको नेप्से सूचकांक यस वर्षको पुस मसान्तमा ७८७.१ बिन्दुमा पुगेको छ।
- पूँजीबजारमा देखिएको सुधारको प्रभाव धितोपत्र बजारको पूँजीकरणमा पनि परेको छ। यस्तो पूँजीकरण वार्षिक बिन्दुगत आधारमा ५६.७ प्रतिशतले वृद्धि भई २०७० पुस मसान्तमा रू.७९९ अर्ब ७६ करोड पुगेको छ। धितोपत्र बजारको पूँजीकरणको कुल गार्हस्थ उत्पादनसँगको अनुपात गत आर्थिक वर्षको पुस मसान्तमा ३३.२ प्रतिशत मात्र रहेकोमा यस वर्षको पुस मसान्तमा ४७ प्रतिशत पुगेको छ। यो पूँजीकरणमा बैंक तथा वित्तीय संस्था एवं

बीमा कम्पनीहरूको अंश ७७ प्रतिशत रहेको छ भने उत्पादन तथा प्रशोधन क्षेत्रको २ प्रतिशत, होटलहरूको १.९ प्रतिशत, व्यापारिक संस्थाहरूको ०.१ प्रतिशत, जलविद्युत क्षेत्रको ६.४ प्रतिशत र अन्यको १२.६ प्रतिशत रहेको छ।

- गत आर्थिक वर्षको पुस मसान्तसम्म २२१ कम्पनीहरू नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडमा सूचीकृत भएकामा यस वर्षको पुस महिनामा यो संख्या २३५ पुगेको छ। सूचीकृत कम्पनीहरूमध्ये बैंक तथा वित्तीय संस्था एवं बीमा कम्पनीहरू २०३ वटा, उत्पादन र प्रशोधन उद्योग १८ वटा, होटल ४ वटा, व्यापारिक संस्था ४ वटा, जलविद्युत कम्पनी ४ वटा र अन्य समूहका २ वटा रहेका छन्।
- नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेड कम्पनीहरूको चुक्ता पूँजी गत वर्षको पुसको तुलनामा १७.३ प्रतिशतले बढी रु.१३६ अर्ब ८२ करोड पुगेको छ। चालू आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनासम्ममा रु.४ अर्ब ९४ करोड ५६ लाख बराबरको साधारण शेयर, रु.४ अर्ब ८ करोड ७४ लाख बराबरको हकप्रद शेयर, रु.१ अर्ब ५० करोड ५८ लाख बराबरको बोनस शेयर र रु.१ अर्ब १० करोड बराबरको वाणिज्य बैंकहरूको ऋणपत्र गरी कुल रु.११ अर्ब ६३ करोड ८८ लाख बराबरको धितोपत्र सूचीकृत भएको छ।
- हाल सञ्चालनमा रहेका २५ बीमा कम्पनीमध्ये १६ वटा निर्जीवन, ८ वटा जीवन र १ वटा दुवै किसिमका रहेका छन्। सरकारी स्वामित्वमा रहेको राष्ट्रिय बीमा संस्थानको जीवन र निर्जीवन बीमा व्यवसायलाई छुट्याउने प्रक्रिया अन्तिम चरणमा पुगेको छ। कुल बीमा कम्पनीहरूमध्ये २१ वटा कम्पनी सूचीकृत भएका छन्। सूचीकृत बीमा कम्पनीहरूको बजार पूँजीकरण रु.७० अर्ब २५ करोड २० लाख पुगेको छ जुन २०७० असार मसान्तमा रु.२७ अर्ब ४१ करोड ९ लाख मात्र रहेको थियो।

परिच्छेद ३ प्रमुख नीति तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन अवस्था

चालू आर्थिक वर्षमा बजेट वक्तव्य मार्फत सार्वजनिक गरिएका प्रमुख नीति तथा कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि सम्बन्धित निकायहरूको सहभागितामा सबै नीति तथा कार्यक्रमको समयबद्ध कार्ययोजना बनाई सम्बन्धित मन्त्रालयहरूमा पठाइएको थियो। साउन महिना भित्रै सम्बन्धित निकायले आ-आफ्नो वार्षिक कार्यक्रम तथा कार्ययोजना सार्वजनिक गर्नु पर्ने व्यवस्था गरियो। प्रभावकारी अनुगमनका लागि सम्बन्धित मन्त्रालयले बजेटका नीति तथा कार्यक्रमहरूको अनुगमन तथा कार्यान्वयनका लागि प्रत्येक महिना समाप्त भएको ७ दिनभित्र सम्बन्धित मन्त्रालयमा, दुई महिना समाप्त भएको १० दिनभित्र अर्थ मन्त्रालयमा, चार महिना समाप्त भएको १५ दिन भित्र राष्ट्रिय योजना आयोगमा रहेको राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिमा समीक्षा गर्ने व्यवस्था गरियो।

पहिलो प्राथमिकतामा परेका वार्षिक कार्यक्रमको हकमा राष्ट्रिय योजना आयोगबाट र दोस्रो तथा तेस्रो प्राथमिकतामा परेका कार्यक्रमहरू सम्बन्धित मन्त्रालय/निकाय आफैले २०७० साउन १५ भित्र स्वीकृत गरी मातहत निकायमा अख्तियारी पठाइसक्नु पर्ने व्यवस्था गरियो। नीति तथा कार्यक्रमहरूको अर्थ मन्त्रालयबाट नियमित अनुगमन गर्नका लागि विद्युतीय अनुगमन प्रणाली विकास गरी निरन्तर अनुगमन भैरहेको छ।

चालू आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिना व्यतित भइसकेको अवस्थामा बजेटमा उल्लिखित नीति तथा कार्यक्रमहरूको अपेक्षित प्रगति भएको देखिएन। कार्यक्रमहरूको प्रगति विश्लेषण गर्दा नतिजामूलक भन्दापनि प्रक्रियागत प्रकृतिका (जस्तै प्रक्रिया शुरू गरिएको, अख्तियारी पठाइएको, सूचना निकालेको, कार्यविधि बनाएको, समिति गठन गरिएको, बैठक बसेको, निर्देशन दिइएको) प्रगति विवरण प्राप्त हुन आएको छ। बजेटका नीति तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन गर्ने र त्यसको प्रगति प्रतिवेदन पठाउने विषयमा अधिकांश मन्त्रालयहरू उदाशिन देखिए। विभिन्न निकायहरूबाट प्राप्त विवरणको आधारमा समीक्षा अवधिमा भएको नीति तथा कार्यक्रमको प्रगति अवस्था देहाय अनुसार देखिएको छ:

३.१ अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग

- भ्रष्टाचार नियन्त्रण सम्बन्धमा अन्तरक्रिया र गोष्ठी आयोजना गरिएको, भ्रष्टाचार विरुद्धको अन्तर्राष्ट्रिय दिवस मनाइएको, सुशासन प्रवर्द्धन एवं भ्रष्टाचारमा शून्य सहनशीलता कार्यक्रमको ब्रोसुर पम्प्लेट पोष्टर जस्ता सामग्रीको छपाई तथा वितरण गरिएको छ। आयोगको कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाउन समीक्षा अवधिमा पाँचै वटा विकास क्षेत्रमा क्षेत्रीय कार्यालयहरू स्थापना गरी कार्य प्रारम्भ गरिएको छ।

३.२ निर्वाचन आयोग

- दोस्रो संविधान सभाको निर्वाचनको क्रममा मतदाता सचेतना कार्यक्रम, निर्वाचनमा संलग्न हुने कर्मचारीहरूलाई आवश्यक प्रशिक्षण प्रदान गरिएको, अस्थायी मतदाता परिचयपत्र छपाई तथा वितरण गरी २०७० मंसिर ४ गते निर्वाचन सम्पन्न गरिएको छ।

३.३ प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय

- गरिबी निवारण कोष मार्फत चालू आर्थिक वर्षमा २३१७ वटा आयमूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने लक्ष्य रहेकोमा समीक्षा अवधिसम्ममा १३५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन भएको, ८१५ वटा सामुदायिक पूर्वाधार विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने लक्ष्य रहेकोमा ३५ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन भएको र नवीन सोचमा आधारित १९५ वटा सिर्जनशील कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने लक्ष्य रहेकोमा ७ वटा कार्यक्रम कार्यान्वयन भएका छन्। समीक्षा अवधिमा ४९ जिल्लाहरूका १८७ गाउँ विकास समितिहरू थप गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको थियो जसबाट थप ३१६६ घरपरिवारहरू लाभान्वित भएका छन्।
- निजी लगानी वृद्धि र सरकारी निजी साझेदारीलाई अगाडि बढाउन स्वदेशी तथा विदेशी लगानीयोग्य वातावरण सिर्जना गर्न सम्बन्धित कानूनहरूमा संशोधन गरी Harmonization गर्न सम्बन्धित निकायसँग अन्तरक्रिया गरी संशोधनको प्रक्रिया अगाडि बढाइएको छ।
- सबै मन्त्रालयहरूको कार्य सम्पादन सूचकहरू तयार भएको छ। ती सूचकहरूको आधारमा मन्त्री र सचिवबीच हुने कार्यसम्पादन करार सम्बन्धी दस्तावेज स्वीकृतिका लागि मन्त्रिपरिषदमा पेश गरिएको छ।

३.४ अर्थ मन्त्रालय

- वैदेशिक सहायता नीति, २०५९ मा परिमार्जन गरी तयार भएको विकास सहायता नीति, २०७० को मस्यौदा उच्चस्तरमा छलफल भई अन्तिम रूप दिने कार्य भएको छ।
- सहायता व्यवस्थापन सूचना प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउन बजेट व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (BMIS) तथा वित्तीय व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (FMIS) सँग आवद्ध गराउने तयारी पूरा भएको छ।
- सार्वजनिक संस्थानहरूको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता र व्यावसायिकता अभिवृद्धि गर्ने नीति अनुरूप गोरखापत्र संस्थान र नेपाल खाद्य संस्थानका प्रमुखसँग कार्यसम्पादन सम्झौता भएको छ।
- सरकारी स्वामित्वका उद्योग व्यवसायीहरू व्यवस्थापन करार वा लामो अवधिका लागि लिजमा सञ्चालन गर्न निजी क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गर्ने नीति अनुरूप नेपाल ओरियण्ड म्याग्नेसाइट र नेपाल मेटल कम्पनीलाई सार्वजनिक, निजी, साझेदारी ढाँचामा सञ्चालन गर्ने उद्देश्य राखी प्रक्रिया अगाडि बढाइएको छ। बुटवल धागो कारखानालाई पुनः सञ्चालनमा ल्याउनका लागि उपयुक्त Modality सहितको प्रतिवेदन तयार भई काम अघि बढेको छ।
- कृषि विकास बैंकको Special Audit का लागि परामर्शदाता नियुक्त गरिएको छ। दूरसञ्चार कम्पनी लि. मा रणनीतिक साझेदार भित्र्याउन परामर्शदाता छनौटको लागि आशयपत्र तयार भएको छ।
- चार वर्षीय भन्सार सुधार तथा आधुनिकीकरण रणनीति तथा कार्ययोजना (२०१३-१७) कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ।
- भारत सरकारको सहयोगमा वीरगञ्जमा निर्माण भइरहेको एकीकृत चेकपोष्ट भवनको निर्माण कार्य ४० प्रतिशत सम्पन्न भएको छ।
- संशोधित क्योटो अभिसन्धिमा पक्ष राष्ट्र बन्ने सम्बन्धमा मस्यौदा तयार गरिएको छ।

- विश्व भन्सार संगठनको वस्तु वर्गीकरण पद्धतिको पाचौँ संशोधन २०१२ बमोजिम एकीकृत भन्सार दरबन्दी प्रकाशन भएको छ।
- स्थायी लेखा नम्बर नलिएका सम्भाव्य करदाताहरूले आर्थिक वर्ष २०६८/६९ भन्दा अगाडिका वर्षहरूमा कर लाग्ने आय आर्जन गरेको तर आर्जित आयमा कर दाखिला नगरेको भएमा आर्थिक वर्ष २०६७/६८ र २०६८/६९ को आय विवरण र सोमा लाग्ने कर २०७० पुस मसान्तभित्रमा दाखिला गरेमा उल्लिखित अवधिभन्दा अधिका आयकर, शुल्क र ब्याज छुट हुने योजना अनुरूप ४४९९१ करदाताहरू करको दायरामा आएका छन्।
- शिक्षा सेवा शुल्क विवरण ३७० शिक्षण संस्थाहरूले बुझाएका छन्।
- मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता हुनका लागि गरिएको विशेष व्यवस्था अन्तर्गत ५०७ वटा ईटा उद्योगहरू मूल्य अभिवृद्धि करको दायरामा आएका छन्।
- आन्तरिक राजस्व विभाग र अन्तरगत कार्यालयहरूबाट पूर्ण रूपमा विद्युतीय माध्यमबाट सेवा प्रवाह गर्न e-Governance Master Plan- eGMP अनुसार कार्य सञ्चालन गरिएको छ।
- मूल्य अभिवृद्धि कर, आयकर र अन्तःशुल्क प्रणालीमा सरलीकरण गर्न एकीकृत कर प्रणाली सफ्टवेर तयार भएको छ। समीक्षा अवधिमा आन्तरिक राजस्व कार्यालय ललितपुर, काठमाडौँ क्षेत्र नं. २ र ३ अन्तर्गतका करदाता सेवा कार्यालयहरूमा Integrated Tax System लागू गरिएको छ। Tax Calculator तयार गरी लागू गरिएको छ।
- गैरकर राजस्व प्रणाली सुधारका लागि अध्ययन गर्न कार्यदल गठन भएको छ।
- पूँजीबजारमा सहभागिता बढाउन धितोपत्र कारोवारलाई सरल र सहज बनाउन देहायका कार्य भएका छन्:
 - Working of Depository Participants and DP Back Office Software सम्बन्धी तालिम कार्यक्रम आयोजना गरिएको छ।
 - नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लि.बाट सदस्यता प्राप्त सदस्य दलाल कम्पनीहरूलाई विद्युतीय माध्यमबाट हुने राफसाफ तथा फछ्यौट कार्यको जानकारी दिन "राफसाफ सदस्य जानकारीमूलक कार्यक्रम" आयोजना भएको छ।
 - केन्द्रीय निक्षेप प्रणाली पूर्ण रूपमा सञ्चालन ल्याउने सम्बन्धी प्रतिवेदन नेपाल धितोपत्र बोर्डमा पेश गरिएको छ।
 - वित्तीय क्षेत्र विकास रणनीति तयार गर्नको लागि विभिन्न समितिहरू गठन भई कार्य प्रारम्भ भएको छ।
 - बैकिङ्ग प्रणालीका माध्यमबाट निवृत्तभरण रकम उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७० तयार भई भुक्तानी कार्य प्रारम्भ भएको छ।

३.५ उद्योग मन्त्रालय

- काभ्रे जिल्लामा विशेष आर्थिक क्षेत्र स्थापनाको लागि १००० रोपनी जग्गाको भोगाधिकार वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालयबाट प्राप्त भएको छ।
- पाँच सिमेन्ट उद्योगहरूको लागि पहुँच सडक निर्माण कार्य शुरु भएको छ।
- कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयको सेवा प्रवाहलाई अनलाइन बनाईएको छ।

- रू.१ अर्बभन्दा बढी निर्यात गर्ने उद्यमीहरूलाई प्रधानमन्त्री सम्मान प्रदान गर्न उद्यमी/उद्योगीहरूको विवरण संकलन गर्ने कार्य पूरा भएको छ।
- काठमाडौंको बत्तीसपुतलीमा घरेलु तथा साना उद्योगका उत्पादनहरूको प्रदर्शनी तथा बिक्री कक्ष निर्माणको लागि डी.पी.आर. तयार गर्ने कार्य प्रारम्भ भएको छ।
- गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रमको पाँच वर्षे रणनीतिक योजना बमोजिम कार्यक्रमलाई आन्तरिकीकरण गर्न निर्देशिका तयार गरी पाँचै विकास क्षेत्रमा अभिमुखीकरण कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ।

३.६ उर्जा मन्त्रालय

- समीक्षा अवधिमा २२० के.भी. खिम्ती-ढल्केवार प्रसारण लाइन आयोजनाको खिम्ती-ढल्केवार खण्डमा १७८ वटा टावर जडान तथा ५८ कि.मी. भूमिगत तार तान्ने कार्य सम्पन्न भएको छ। हेटौंडा-भरतपुर प्रसारण लाइन आयोजनाको सवस्टेशनका लागि आवश्यक अर्थिड कार्य शुरु भएको छ। सिंगटी-लामोसाँघु प्रसारण लाइन आयोजनाको सवस्टेशन नियन्त्रण भवन तथा स्वीचिड यार्ड निर्माण कार्य भइरहेको छ। डुम्रे-दमौली-मर्स्याङ्दी प्रसारण लाइन आयोजनाको मध्य मर्स्याङ्दीदेखि मर्स्याङ्दीसम्मको क्षेत्रमा Pillow Wire String कार्य शुरु गरिएको छ। यसैगरी, बुटवल-कोहलपुर प्रसारण लाइन खण्डको लमही देखि शिवपुरसम्मको २० कि.मी. भागमा OPGW stringing कार्य सम्पन्न भएको छ।
- ३०० मेगावाटको उत्तरगंगा जलाशययुक्त जलविद्युत आयोजनाको विस्तृत डिजाइन र वातावरणीय अध्ययन गर्न आयोजनास्थलको विद्युतगृह साइटको सर्भे कार्य भइरहेको छ। Hydrology field Investigation का लागि staff gauge बाट जल सतह मापन कार्य सुचारु रहेको छ। तमोर जलाशययुक्त आयोजनाको क्षमता संशोधन गरी २०० मेगावाट कायम गर्न सम्भाव्यता अध्ययन शुरु भएको छ।
- ३३५ मेगावाटको माथिल्लो अरुण जलविद्युत आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययनको लागि आवश्यक मस्यौदा र लागत अनुमान तयारीको कार्य भइरहेको छ। पहुँचमार्गको कार्य सम्पन्न गर्न आवश्यक लागत अनुमान तयार भई परामर्शदाता छनौट प्रक्रिया शुरु भएको छ।
- दोस्रो अन्तर्देशिय बर्दघाट-गोरखपुर ४०० के.भी. प्रसारण लाइनको सम्भाव्यता अध्ययनको लागि विस्तृत सर्भेको कार्य गर्न इष्टिमेट तयार भै स्वीकृतिको प्रक्रियामा रहेको छ।
- जलविद्युत आयोजनाहरूको मर्मत सम्भार गरी पूर्ण क्षमतामा विद्युत उत्पादन गर्ने कालीगण्डकी जलविद्युत आयोजनाको मर्मत सम्बन्धी बोलपत्र कागजात तयार गरिएको छ। मर्स्याङ्दी जलविद्युत आयोजनामा वेयर कन्ट्रोल प्रणाली सुदृढीकरण उपकरण जडानको ८० प्रतिशत कार्य सम्पन्न भएको छ।
- जलाशययुक्त १४० मेगावाट क्षमताको तनहुँ जलविद्युत आयोजनाको निर्माण कार्य आगामी आर्थिक वर्ष देखि शुरु गर्न १४७ रोपनी जग्गा मध्ये ९० प्रतिशत जग्गाको मुआवजा वितरण कार्य सम्पन्न भएको छ। प्रवेश मार्गको डिजाइन कार्य सम्पन्न भएको र सेती नदीमाथि पुल निर्माण गर्ने कार्य शुरु भएको छ।
- ६० मेगावाट क्षमताको त्रिशुली तेस्रो "ए" जलविद्युत आयोजनाको अडिट १ र २ निर्माण कार्य चालू रहेको छ भने २,३५७ मिटर हेडरेस टनेल खन्ने कार्य र विद्युत गृह निर्माण कार्य चालू

रहेको छ। प्रसारण लाइन निर्माण अन्तर्गत चेक सर्भे र विस्तृत सर्भेको कार्य सम्पन्न भइसकेको छ।

- ४२ मेगावाट क्षमताको माथिल्लो मोदी जलविद्युत आयोजनाको निर्माण सम्बन्धी प्रारम्भिक कार्य शुरु भएको छ। ३३ मेगावाट क्षमताको राहुघाट जलविद्युत आयोजनाको क्याम्प तथा प्रवेश मार्ग निर्माण कार्य शुरु गरिएको छ। यस आयोजनाको इलेक्ट्रो-मेकानिकल तथा हाइड्रो-मेकानिकल कार्यको बोलपत्र तयार गरी निर्माणको लागि परामर्शदाता नियुक्ति गर्ने कार्य प्रक्रियामा रहेको छ।
- कुलेखानी तेस्रो जलविद्युत आयोजनाको मुख्य सुरूड Forby तथा Penstock Tunnel Horizontal Position खन्ने कार्य सम्पन्न भई Inclined Portion खन्ने कार्य शुरु भएको छ। हेडवर्क्समा Desander सम्बन्धी कार्य सम्पन्न भई साइफन सम्बन्धी कार्य शुरु भएको छ।
- ८७ मेगावाटको तामाकोशी पाचौं जलविद्युत आयोजना निर्माणको EIA कार्य भइरहेको छ। यसैगरी, अछामस्थित बुढीगंगा जलविद्युत आयोजनाको विस्तृत इन्जिनियरिङ तथा वातावरणीय अध्ययन कार्य गर्न परामर्शदाताहरुबाट प्राप्त आशयपत्र मूल्याङ्कन कार्य भइरहेको छ।
- देशको विभिन्न क्षेत्रमा उत्पादित बिजुलीलाई राष्ट्रिय ग्रीड प्रणालीमा आवद्ध गराई विद्युत वितरण प्रणालीमा सुधार ल्याउन कोशी २२० के.भी. कोरिडोर विकास आयोजना (बसन्तपुर-कुशाहा) को इनरुवा-बसन्तपुर-खाँदवारी २२० के.भी. प्रसारण लाइन र खाँदवारीमा सबस्टेशन निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ। सोलु कोरिडोर १३२ के.भी. प्रसारण लाइन अन्तर्गत मिर्चैयादेखि सोलुसम्म प्रसारण लाइन तथा कटारी ओखलढुङ्गा र तित्लामा सबस्टेशन निर्माणको लागि जग्गा अधिग्रहण एवं मुआब्जा वितरणको कार्य शुरु गरिएको छ। कालीगण्डकी कोरिडोर ४००/२२० के.भी. प्रसारण लाइन आयोजनाको दाना-कुश्मा खण्डको वातावरणीय अध्ययनको कार्य शुरु भएको छ।

३० मेगावाट क्षमताको चमेलिया जलविद्युत आयोजनाको मुआब्जा वितरण कार्य ९८.५ प्रतिशत सकिएको छ। प्रवेश मार्ग निर्माण कार्य ६१.५ प्रतिशत र प्रवेश मार्गका पूल निर्माण कार्य सबै सम्पन्न भएको छ। इलेक्ट्रो मेकानिकल, हाइड्रो मेकानिकल तथा प्रसारण लाइन निर्माण कार्य ९५ प्रतिशत सम्पन्न भएको छ।

३.७ कानून, न्याय, संविधानसभा तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय

- कानूनी सहायता र न्यायमा पहुँच अभिवृद्धि सम्बन्धी कार्यक्रम, मानव अधिकार सम्बन्धी कानूनको प्रभावकारी कार्यान्वयन: चुनौती र सम्भावनाहरु सम्बन्धी अन्तरक्रिया, मानव अधिकार र मानवीय कानूनका सम्बन्धमा विद्यालयस्तरीय सचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम लगायतका १० वटा कार्यक्रमहरु समीक्षा अवधिमा सम्पन्न भएका छन्।

३.८ कृषि विकास मन्त्रालय

- कृषि विकास रणनीतिको अन्तिम प्रतिवेदनलाई सार्वजनिक गरी सुझाव सहित राष्ट्रिय कृषक सञ्जालका प्रतिनिधिहरूसँग अन्तरक्रिया गरिएको छ।
- ११४६८२.९ मे.टन रासायनिक मल, ५१८२.८३१ मे.टन उन्नत बीऊ कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेड तथा निजी क्षेत्रका कम्पनीहरुबाट सुपथ मूल्यमा बिक्री गरिएको छ।

- प्राङ्गारिक मल कारखाना स्थापनाका लागि ११ फर्म/कम्पनीहरूसँग सम्झौता भई अनुदान उपलब्ध गराउने प्रक्रिया शुरु गरिएको छ।
- खाद्यान्न न्यून हुने दुर्गम २६ जिल्लाहरूमा १०२२.५ मे.टन रासायनिक मल र ८१.८ मे.टन उन्नत बीऊ ढुवानी गर्न अनुदान उपलब्ध गराइएको छ।
- कृषि अनुसन्धान कार्यक्रम अन्तर्गत जीन बैंकको दीर्घकालीन संरक्षण प्रणाली सुदृढीकरणका लागि Structure Design/Specification तयार भई E-Bidding गरिएको छ। आलुको गुणस्तरीय भाईरसमुक्त Pre-Basic र ४५७४८ दाना आलु बीऊ उत्पादन भएको छ।
- कम्पोष्ट मलको उत्पादन र उपयोग तथा गोठ सुधार कार्यक्रमको लागि भकारो सुधार सम्बन्धी कार्यविधि २०७० लागू भई १००० वटा भकारो सुधार सम्पन्न भएको र २००० वटा भकारो सुधारको लागि गाउँ विकास समिति र कृषकहरूको छनौट कार्य सम्पन्न भएको छ।
- बृहत्तर मकै उत्पादन कार्यक्रम अन्तर्गत ४० जिल्लामा माग अनुसारको मकैको मुल तथा उन्नत बीऊ उपलब्धता सम्बन्धी विवरण अद्यावधिक गरी ४० जिल्लाका प्रमुख र प्रतिनिधिलाई अभिमुखीकरण गराइएको छ।
- सुन्तलाको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धिका लागि पश्चिमाञ्चलका ८ जिल्लामा अभिमुखीकरण गोष्ठी सञ्चालन गरिएको छ।
- स्याउ आत्मनिर्भर कार्यक्रमको संशोधित कार्यविधि स्वीकृत भई विभिन्न ७ जिल्लामा १७५ जना कृषकलाई तालिम प्रदान गरिएको छ।

व्यावसायिक कृषि तथा ब्यापार आयोजना (PACT)

- विश्व बैंकको आर्थिक सहायतामा २०६० साल देखि सञ्चालनमा रहेको यो आयोजनाको कुल लागत ८१.८५ मिलियन अमेरिकी डलर रहेको छ। कृषि उपजहरूको मूल्य शृङ्खलामा आवद्ध साना कृषक तथा कृषि उद्यमी एवं कृषि व्यवसायीहरूको प्रतिस्पर्धात्मक क्षमतामा सुधार गर्ने मुख्य उद्देश्य रहेको छ।
- समीक्षा अवधिमा २५२ वटा उप-आयोजनाहरूलाई सम्झौता बमोजिम ५१५ किस्ता अनुदान रकम उपलब्ध गराइएको छ।
- आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा यस आयोजनाको लागि कुल रू.१ अर्ब ४५ करोड रकम विनियोजन भएकोमा समीक्षा अवधिमा चालूतर्फ रू.१९ करोड ६५ लाख ३४ हजार खर्च भई १३.५५% वित्तीय प्रगति भएको छ।
- **माझबेनी किसान समूह स्याङ्जा:** साना सिंचाई निर्माण र तरकारी खेती प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्यले किसान समूहको रू.४३ लाख ३६ हजार र परियोजनाबाट रू.३९ लाख ८ हजार गरी जम्मा रू.८२ लाख ४४ हजारको परियोजना सञ्चालनमा रहेको छ।

(टनेलमा गोलभेडा खेती)

- **मिलन दुध उत्पादन सहकारी लिमिटेड स्याङ्जा:** दुग्धजन्य पदार्थको उत्पादनको लागि आवश्यक पर्ने पूर्वाधार विकास, औजार/उपकरण खरीद, तालिम, गोठ सुधार जस्ता कार्यक्रमहरू सञ्चालन भएका छन्। यस परियोजनाबाट रु.३९ लाख ८ हजार र कृषक समूहबाट रु.४३ लाख ३६ हजारको वित्तीय लगानी रहेको छ।

३.९ गृह मन्त्रालय

- दोस्रो संविधानसभा निर्वाचन, २०७० को लागि एकीकृत सुरक्षा योजना तयार गरी सुरक्षा व्यवस्था प्रभावकारी बनाईएको।
- बायोमेट्रिक स्मार्ट कार्डको रूपमा राष्ट्रिय परिचयपत्र वितरण गर्न प्राप्त बोलपत्रहरूको मूल्याङ्कन कार्य भइरहेको छ।
- सबै जिल्लाहरूमा नयाँ नागरिकता वितरण कार्य Online बाट गर्ने र पुराना नागरिकताका विवरणहरूलाई Software मा प्रविष्टी गर्ने कार्य शुरु भएको छ।
- नेपालगञ्जमा खुला कारागार निर्माणको लागि विस्तृत डिजाइन र लागत अनुमान तयार भएको छ।
- पाल्पामा महिला बन्दीगृहको निर्माण कार्य सम्पन्न भई सञ्चालनमा आएको छ। नख्खु कारागारको महिला बन्दीगृह निर्माणाधीन छ।
- अध्यागमन विभाग मातहतका सबै कार्यालयहरूमा क्षतिपूर्ति सहितको नागरिक वडापत्र कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ।
- नेपाल प्रहरीको ३ वर्षे सुरक्षा रणनीतिक कार्ययोजना तयार भएको छ।
- Prison Management Information System Nepal (PMISN) नामक सफ्टवेयरमा कैदी/बन्दीको तथ्याङ्क प्रविष्टी गर्ने कार्य जगन्नाथदेवल र डिल्लीबजार कारागारमा सम्पन्न भएको छ।

३.१० संस्कृति पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय

- विभिन्न १५९ वटा ऐतिहासिक धार्मिक तथा पूरातात्विक स्थलहरूको संरक्षण, सम्बर्द्धन, जिर्णोद्धार, पुनर्निर्माण, पुनर्स्थापना, अध्ययन तथा प्रवर्द्धनात्मक कार्यहरू शुरु गरिएको छ।
- विश्व सम्पदा संरक्षण आयोजना अन्तर्गत विश्व सम्पदा सूचीमा रहेका क्षेत्रहरूको संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्ने कार्य प्रारम्भ भएको छ।
- हवाई नीतिको पुनरावलोकन गर्ने कार्य शुरु भएको छ।
- पर्वतीय पर्यटन तथा पर्यटन प्रवर्द्धन आयोजना अन्तर्गत सिस्ने, जलजला, ढोरपाटन र कर्णाली पर्यटन अभियान वर्ष मनाइएको छ।
- समीक्षा अवधिमा पर्यटन पूर्वाधार विकास कार्यक्रम अन्तर्गत विभिन्न ट्रेकिङ ट्रेलहरू निर्माण गर्ने, पर्यटन गन्तव्यस्थल विकास तथा प्रवर्द्धनात्मक कार्यहरू सञ्चालनमा ल्याइएको छ।
- त्रिभुवन अन्तराष्ट्रिय विमानस्थलमा उड्डयन प्रणाली सुधार, सपोर्ट प्रणाली सुधार तथा लुक्ला, रारा र सिमिकोट विमानस्थलको सुधार र स्तरोन्नति गर्ने कार्य शुरु गरिएको छ।

३.११ परराष्ट्र मन्त्रालय

- आर्थिक कूटनीति सम्बन्धी विषयमा अन्तरक्रिया सम्पन्न भएको छ।
- मेशिन रिडेवल पासपोर्ट प्राप्त गर्नका लागि सबै जिल्ला प्रशासन कार्यालय र नेपाली नियोगहरूमा अनलाइन फाराम पेश गर्न मिल्ने सफ्टवेयर जडान गर्ने र सन् २०१५ सम्म ई-पासपोर्ट प्रणाली लागू गरिसक्ने प्रतिवद्धता कार्यान्वयनका लागि कार्ययोजना तयार भएको छ।

३.१२ वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय

- नेपाल वन पैदावार प्राधिकरण विधेयक, २०७० तर्जुमा गरी सहमतिको लागि कानून न्याय तथा संसदीय मामिला मन्त्रालयमा पठाइएको छ।
- वन सुरक्षा योजना, २०७० कार्यान्वयनमा आएको छ।
- वनस्पति स्रोत अनुसन्धान कार्यविधि, २०७० स्वीकृत भएको छ।
- समीक्षा अवधिमा वन क्षेत्रबाट रु.१७ करोड ८६ लाख ३६ हजार राजस्व संकलन र रु.९ करोड २३ लाख ६७ हजार बेरुजु फछ्यौट भएको छ।

३.१३ वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय

- अन्तर्राष्ट्रियस्तरको व्यापारिक प्रदर्शनीस्थल र सुख्खा बन्दरगाह निर्माणका लागि काठमाडौंको चोभारस्थित हिमाल सिमेन्ट कम्पनीको जग्गा प्राप्ति सम्बन्धी प्रस्ताव मन्त्रिपरिषदमा पठाइएको छ।
- पश्चिमको सामूहिक ट्रेडमार्क दर्ता गर्ने कार्यक्रम अन्तर्गत ब्राजिल, दक्षिण अफ्रिका र रसियामा प्रमाणपत्र लिने क्रममा रहेको तथा संयुक्त अरब इमिरेट्स र चीनमा दर्ता गर्ने कार्य शुरु गरिएको छ।
- समीक्षा अवधिमा सिन्धुपाल्चोकको लार्चामा सुख्खा बन्दरगाहको निर्माण कार्य थप २० प्रतिशत सम्पन्न भएको छ।
- निजी क्षेत्रसँगको लागत साझेदारीमा सुर्खेतमा जडीबुटी संकलन तथा व्यवसाय केन्द्र स्थापना गर्न पूर्वाधार निर्माणको कार्य भइरहेको छ।
- नेपालगञ्जमा जडीबुटी अक्सन हाउस र झापा जिल्लामा चियाको अक्सन हाउस स्थापना गर्ने कार्य शुरु गरिएको छ।
- समीक्षा अवधिमा ३० दुर्गम जिल्लाहरूमा ८२८५ मे.टन खाद्यान्न र २२ दुर्गम जिल्लाहरूमा १८६९८ क्वीन्टल नुन ढुवानी गरिएको छ।

३.१४ विज्ञान प्रविधि तथा वातावरण मन्त्रालय

- वातावरण विषयको अनुसन्धान र विकासका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालयसँग सहकार्य थालनी भएको छ।
- नेपाल जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम अन्तर्गत ६९ गाउँ विकास समिति र एक नगरपालिकामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको कार्यान्वयन शुरु भएको छ।
- वातावरण विभागबाट व्यावसायिक तरकारी उत्पादक जिल्लामा विषादी प्रयोगको स्थिति अध्ययन सम्पन्न भएको छ। न्यूरो अस्पताल बाँसवारी र निजामती अस्पताल मीनभवनको EIA लेखा

परीक्षण सम्पन्न भएको छ। काठमाडौं महानगरपालिकाभित्र अवैध रूपमा सञ्चालित Dying उद्योग बन्द गरिएको छ।

- प्रमाणीकरण नियन्त्रक कार्यालयबाट डिजिटल सिग्नेचर प्रयोग सम्बन्धी अध्ययन प्रतिवेदन तयार भएको छ। फरेन्सिक ल्याब निर्माण प्रक्रिया शुरु गरिएको छ।
- सुधारिएको ग्रामीण उर्जा सेवा कार्यक्रम अन्तर्गत कावेली प्रसारण आयोजना अन्तर्गत २४ वटा चर्पी जडित वायोग्यास, ३० वटा घरेलु सौर्य विद्युत प्रणाली र १ वटा संस्थागत सौर्य उर्जा प्रणाली जडान गरिएको छ।

३.१५ भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय

- भू-उपयोग नक्शा तयार भएका जिल्लाहरूको भू-उपयोगको आधारमा जग्गाको वर्गीकरण कार्यको लागि भू-उपयोग नक्सा/डाटा तयार गर्नका लागि परामर्शदाता छनौट गरिएको छ।
- तथ्याङ्क र नापी नक्शाहरूको अद्यावधिक डिजिटल डाटावेसको डाटा भ्यालीडेसन कार्य सम्पन्न भएको छ। ३१ वटा मालपोत कार्यालयबाट तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्ने कार्य शुरु गरिएको छ। ५१ वटा मालपोत कार्यालयमा Data Migration र Digitization कार्य शुरु भएको छ।
- १५ वटा नापी तथा मालपोत कार्यालयहरूमा क्षतिपूर्ति सहितको नागरिक वडापत्र लागू गरिएको छ।

मुक्त कर्मैया तथा हलियाहरूको पुनर्स्थापना कार्यक्रम

मुक्त कर्मैया तथा हलियाहरूको पुनर्स्थापना र सीप विकास सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न २८३ परिवारको लागि जग्गा खरिद गर्न सहयोग उपलब्ध गराइएको, ४५८ परिवारलाई घर निर्माण सहयोग उपलब्ध गराइएको, ३५६ परिवारलाई परिचयपत्र वितरण भएको, १९ वटा तालिम सम्पन्न भएको, ४ वटा सीप विकास तालिम सम्पन्न भएको, १०६ परिवारको लागि जग्गा खरिद गर्न सहयोग उपलब्ध गराइएको, १३४ परिवारलाई घर निर्माण सहयोग उपलब्ध गराइएको र १०० परिवारलाई परिचयपत्र वितरण गरिएको छ।

३.१६ भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय

- काठमाडौं उपत्यका सहरी विस्तार तथा सुधार आयोजना अन्तर्गत २०७० पुससम्म २४.५ कि.मी. सडकको कालोपत्रे सम्पन्न भएको छ र उपत्यकामा सडक विस्तार र सुधारको कार्य भइरहेको छ।
- काठमाडौं लगायत सहरी क्षेत्रका सडक, रणनीतिक सडक र स्थानीय सडकहरूको मर्मत पुनर्निर्माण र पुनःस्थापना कार्यको ठेक्का व्यवस्थापन भै निर्माण/मर्मत कार्य चालू रहेको छ।
- उपक्षेत्रीय यातायात अभिवृद्धि आयोजना अन्तर्गत ११० कि.मी. सडक कालोपत्रे गर्ने लक्ष्य भएकोमा २० कि.मी. सडक कालोपत्रे गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ।
- नारायणगढ मुग्लिङ सडक विस्तार तथा स्तरोन्नति कार्यको ठेक्कापट्टा भई निर्माण कार्य शुरु भएको छ।
- महाकाली लोकमार्गको २ कि.मी. ट्रयाक खोल्ने कार्य सम्पन्न भएको छ।
- सेती लोकमार्गको ०.९ कि.मी. ट्रयाक खोल्ने र ३ कि.मी. सडक ग्राभेल गर्ने कार्य भएको छ।
- कलंङ्की-कोटेश्वर चक्रपथ विस्तार आयोजनाको नमुना स्वरूप ५०० मिटर सडकमा बेस र सब बेसको कार्य भइरहेको छ। रु.५१ करोड ६० लाख बजेट विनियोजन भएकोमा समीक्षा

अवधिमा रू.८ लाख ७१ हजार खर्च भई भौतिक तथा वित्तीय प्रगति ०.१ प्रतिशत भन्दा कम भएको छ।

- प्रमुख व्यापारिक मार्गहरू (रानी-ईटहरी, विरगंज-पथलैया, बेलिया-बुटवल) को कुल ८ कि.मी. सडकलाई ६ लेनमा विस्तार गर्ने, ११ कि.मी. सबबेश तयार गर्ने ८ कि.मी. बेश तयार गर्ने र ८ कि.मी. कालोपत्रे गर्ने कार्यमध्ये सब बेश राखे कार्य सम्पन्न भएको छ।
- रणनीतिक सडक पुल र स्थानीय पुलहरू गरी ७५ वटा सम्पन्न गर्ने लक्ष्य मध्ये १० वटा पुलको निर्माण सम्पन्न भएको छ।
- जाजरकोट-दुनै-डोल्पा सडक अन्तर्गत ११२ कि.मी.मध्ये ८० कि.मी. ट्रयाक खोल्ने कार्य नेपाली सेनाबाट सम्पन्न भएको छ।
- यातायात व्यवस्था सुदृढीकरण आयोजना अन्तर्गत राप्ती, भेरी र सेती अञ्चल व्यवस्था कार्यालयमा आधुनिक ट्रायल सेन्टर स्थापना भएको छ।

३.१७ महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण मन्त्रालय

- समूह निर्माण, सीप विकास तथा व्यावसायिक तालिम र व्यवसाय सञ्चालन अन्तर्गत महिला समूहलाई अनुदान स्वरूप बीऊ, पूँजी सहित १९८७ जनालाई सीप विकास तालिम र ६६६ जनालाई जीवनोपयोगी तालिम प्रदान गरिएको छ।
- महिला विकास कार्यक्रमलाई ३९ गाउँ विकास समितिका ३५३ वडामा विस्तार गरिएको छ। विद्यालय विमुख किशोरीको बहुआयामिक विकास तालिम ६६६ जनालाई प्रदान गरिएको छ।
- मानव बेचबिखनबाट पीडित तथा प्रभावितहरूका लागि स्थापित पुनःस्थापना कोषमा रू.१ करोड जम्मा गरिएको छ।
- लैंगिक हिंसा न्यूनीकरण र हिंसा प्रभावितलाई कानूनी उपचार गर्न स्थापित लैंगिक हिंसा निवारण कोषमा रू.१ करोड जम्मा गरिएको छ।
- सार्वजनिक निजी साझेदारीमा काठमाडौंमा दुई वटा जेष्ठ नागरिक ग्राम स्थापना गर्ने कार्य प्रारम्भ भएको छ।
- पाँच विकास क्षेत्रमा वृद्धाश्रम र जेष्ठ नागरिक ग्राम स्थापना भई सञ्चालनमा आएका छन्।
- अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूलाई लक्षित गरी पाँच वटै विकास क्षेत्रमा लोकसेवा आयोगको तयारी कक्षा सञ्चालन भएका छन्।

३.१८ युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय

- तेह्रौँ दक्षिण एशियाली खेलकुद प्रतियोगिता आयोजनाको लागि पूर्वाधार निर्माणार्थ दशरथ रंगशालाको पुनःनिर्माण कार्यको डिटेल् डिजाइन र इस्टिमेट तयारी कार्य भइरहेको छ। पोखरामा बहुउद्देश्यीय कभर्डहल र आर्चरीको ट्रस सेड हल निर्माणको लागि प्रिक्वालिफिकेशन बोलपत्र आह्वान गरिएको छ।
- खेलकुद पूर्वाधार निर्माण कार्यलाई निरन्तरता दिन काठमाडौंको मूलपानीमा रहेको क्रिकेट मैदानको बाउण्डरी वाल निर्माण कार्य शुरु गरिएको छ। नेपालगञ्जमा पौडी पोखरीमा पर्खाल, टिकट घर र ट्रयाक निर्माण शुरु गरिएको छ। भोजपुरको दावामा सेमिकभर्डहल निर्माणका लागि बोलपत्र आह्वान भएको छ। विराटनगर शहीद मैदानको उत्तरतर्फ प्यारापिट निर्माण कार्य

शुरु भएको छ। जिरी र लुक्लामा हाइ अल्टिच्युड ट्रेनिङ सेन्टर स्थापना गर्नको लागि समिति गठन गरी कार्य भइरहेको छ।

- रोजगार तथा स्वरोजगार लक्षित तालिम कार्यक्रम सञ्चालन निर्देशिका, २०७० जारी गरिएको छ।

३.१९ रक्षा मन्त्रालय

- नेपाली सेनाको लागि भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्न केन्द्रीयस्तरबाट हुने निर्माण कार्यको बोलपत्र मूल्याङ्कन भई सम्झौताको क्रममा रहेको र उपत्यका बाहिरका युनिटहरूको निर्माण कार्य प्रारम्भ भएको छ।
- डिफेन्स स्टोर, सञ्चार उपकरण तथा स्पेशल उपकरणका सामानहरू आपूर्तिको कार्य शुरु भएको छ।
- दैवी प्रकोप उद्धार तथा अन्य कार्यतर्फ वम निष्क्रिय ४६१ वटा, उद्धार तथा उपचार ३०२९१ जनालाई, आगलागी नियन्त्रण ९६ स्थानमा, सर्पदंश उपचार १६०५ जनालाई, श्रमदान, बाटो मर्मत तथा सरसफाई ८५८ स्थानमा र ४१६ जनाबाट रक्तदान गरिएको छ।
- बङ्करदेखि ब्यारेकसम्म कार्यक्रम अन्तर्गत अधिकृत मेश, जवान मेश, जवान लाइन, कार्यालय भवन, भान्साघर र बङ्कर निर्माण कार्य भइरहेको।

३.२० सहरी विकास मन्त्रालय

- चालू आर्थिक वर्षको समीक्षा अवधिमा १२६ वटा गाउँ विकास समिति, ७ वटा नगरपालिका र ३ जिल्लाहरू खुला दिसा मुक्त क्षेत्र घोषित भै १५१०८ जनसंख्या लाभान्वित भएका छन्।
- रुपन्देही जिल्लाको देवदह खानेपानी गुणस्तर सुधार आयोजना सम्पन्न गरी उपभोक्तालाई हस्तान्तरण गरिएको छ। बारा जिल्लामा १० वटा ह्याण्ड पम्प र प्लाटफर्म निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ।
- वाग्मती नदी क्षेत्रको अतिक्रमण रोक्न, ढलमुक्त बनाउन र वातावरणीय स्वच्छता कायम गर्न सडक निर्माण १.२५ कि.मी. ढल निर्माण, ०.८ कि.मी. नदी नियन्त्रणको कार्य सम्पन्न भएको छ।
- जनता आवास कार्यक्रम अन्तर्गत विभिन्न २७ जिल्लामा निर्माणाधीन १,३०९ वटा भवन मध्ये ५११ वटा आवास निर्माण सम्पन्न भएका छन्।
- मध्यपहाडी लोकमार्गमा पर्ने १० स्थानहरूमा नमूना सहर विकास कार्यक्रम अन्तर्गत एक स्थानको लगत अनुमान तयार भएको छ।
- विराटनगर र वीरगन्जका एकीकृत जाँच केन्द्रका लागि अधिग्रहण भएका जग्गाको मुआब्जा वितरण भइरहेको र भैरहवाको निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा रहेको छ।
- समीक्षा अवधिमा शासकीय क्षमता विकास कार्यक्रम अन्तर्गत Socio Physical Development Program का लागि छ वटा नगरपालिकाहरूलाई रु.९ करोड ५० लाख अनुदान उपलब्ध गराइएको छ।

३.२१ शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय

- व्यक्तिगत सम्पत्ति क्षतिको आर्थिक सहायता १०४, अपहरणमा परेका २५९, द्वन्द्वका क्रममा अपाङ्ग भएका १६५०, जनआन्दोलनका शहीद, घाइते, सन्तति परिवारलाई जीवन निर्वाह भत्ता

९३, टुहुरा बालबालिका ६२०, वेपत्ता पारिएका परिवारका हकदार एवं पत्नी ६१ जनालाई आर्थिक सहायता प्रदान गरिएको छ।

- द्वन्द्वको क्रममा क्षतिग्रस्त भई पुनःनिर्माण भइरहेका २६६ संरचनाहरू मध्ये एक आयोजना सम्पन्न भएको छ।
- द्वन्द्व प्रभावित क्षेत्रका ११७४० पीडितहरूलाई स्वरोजगार तालिम दिइएको छ। ५२ जनालाई एक लाखका दरले आर्थिक सहायता प्रदान गरिएको छ। १२३ जनालाई दुई लाखका दरले विशेष राहत प्रदान गरिएको छ।

३.२२ शिक्षा मन्त्रालय

- सामुदायिक विद्यालयको प्रवेशिका परीक्षाको नतिजामा सुधार ल्याउन प्रधानाध्यापक, स्रोत व्यक्ति तथा जिल्ला शिक्षा अधिकारीहरूसँग कार्य सम्पादन सम्झौता गरिएको छ।
- आधारभूत शिक्षाको पहुँचमा विस्तार, शैक्षिक गुणस्तरमा सुधार, व्यावसायिक शिक्षाको विकास र नतिजामूलक विद्यालय शिक्षाका लागि १०० वटा व्यावसायिक विद्यालयहरूमा शैक्षिक सामग्री उपलब्ध गराइएको छ। Electrical and civil Engineering को पाठ्यक्रमको शिक्षक सहयोगी पुस्तिका निर्माण गरिएको छ।
- आधारभूत शिक्षालाई क्रमशः निःशुल्क र अनिवार्य गर्ने सम्बन्धी विधेयकको मस्यौदा तयार गरिएको छ।
- मानव विकासमा पछि परेका १४ जिल्लाका लक्षित क्षेत्रका विद्यालयमा दिवा खाजा कार्यक्रम सञ्चालन गरिएको छ।
- मध्यपश्चिमाञ्चलको सुर्खेत र सुदूर-पश्चिमाञ्चलको डोटीमा एक/एक वटा आवासीय विद्यालय स्थापनाको कार्य अगाडि बढाइएको छ।

३.२३ सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय

- समस्याग्रस्त ठूला बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरूको समस्या समाधानका लागि सहकारी ऋण सुरक्षण कोष कार्यविधि, २०७०, सहकारी बचत सुरक्षण कोष, २०७० र सहकारी ऋण लगानी सूचना इकाइको कार्यविधि, २०७० को मस्यौदा तयार भएको छ।
- समीक्षा अवधिसम्म १०५ वटा सहकारी संस्थाको सघन अनुगमन कार्य सम्पन्न भएको छ।
- सहकारी संस्थाहरूको दर्ता, सुपरिवेक्षण र अनुगमन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन सहकारी नियमावली संशोधनको मस्यौदा तयारी एवं थप २० जिल्लामा सहकारी कार्यालय स्थापना गर्न संगठन र व्यवस्थापन सर्वेक्षणको प्रतिवेदन तयार भएको छ।

पश्चिम उच्च पहाडी गरिबी निवारण आयोजना

यो आयोजना मध्य तथा सुदूर-पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रका ८ वटा उच्च पहाडी जिल्लाका १५३ गाउँ विकास समितिहरूमा रोजगारी, आम्दानी र श्रोत साधनमा समानुपातिक पहुँच वृद्धि गरी जिवनस्तरमा सुधार गर्ने उद्देश्यले आर्थिक वर्ष २०५९/६० मा शुरू भएको हो। तेस्रो चरणमा सञ्चालन भइरहेको यस आयोजनाको कुल लागत ३३ मिलियन अमेरिकी डलर रहेको छ। आ.व २०७०/७१ मा रु.२९ करोड ४४लाख ३९ हजार बजेट विनियोजन भएकोमा समीक्षा अवधिसम्म रु.४ करोड ११ लाख ६८ हजार मात्र खर्च भएको छ। यो रकम पुस महिनासम्मको लक्ष्यको तुलनामा २७ प्रतिशत र वार्षिक लक्ष्यको तुलनामा १४ प्रतिशत हो।

३.२४ सामान्य प्रशासन मन्त्रालय

- सबैका लागि तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गर्न अन्तर मन्त्रालयस्तरीय कार्यदलबाट प्रतिवेदन प्राप्त भएको छ।
- सार्वजनिक प्रशासनलाई परिणाममुखी, उत्तरदायी, स्वच्छ र पारदर्शी बनाउन गठन भएको मन्त्रालयस्तरीय कार्यदलले अन्तिम प्रतिवेदन पेश गरेको छ।

३.२५ सिंचाई मन्त्रालय

- ३५ वटा मझौला सिंचाई योजनाको निर्माण कार्य भइरहेको छ।
- भूमिगत स्यालो तथा डिप ट्यूबवेल कार्यक्रम अन्तर्गत चालू आर्थिक वर्षमा १२ हजार स्यालो ट्यूबवेल र २६ वटा डिप ट्यूबवेल प्रणाली जडान गर्ने लक्ष्य रहेकोमा समीक्षा अवधिमा ७,७५० स्यालो ट्यूबवेल र २८ वटा डिप ट्यूबवेल जडान भएका छन्।
- वागमती सिंचाई आयोजनाको ११ कि.मी. शाखा नहर निर्माण/सुदृढीकरण गर्ने लक्ष्य राखिएकोमा ७ कि.मी. को निर्माण/सुदृढीकरण कार्य सम्पन्न भएको छ।
- ठूला सिंचाई आयोजनाहरूको पुनःस्थापना तथा निर्मित आयोजनाहरूको मर्मत सम्भार कार्यक्रम अन्तर्गत ४ वटा बृहत सिंचाई प्रणाली (कमला, चन्द्र नहर/कोशी पम्प नहर, नारायणी र नारायणी लिफ्ट प्रणाली) को पुनर्स्थापना सम्बन्धी कार्य भइरहेको छ।

<p>महाकाली सिंचाई आयोजना</p> <p>यस आयोजना(तेस्रो चरण) को टनकपुर मूल नहरको तीन कि.मी. खण्डमा माटो खन्ने, साईट ड्रेन निर्माण र मुआब्जा वितरण गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ। नहरको ३ देखि १२ कि.मी. सम्मको मुआब्जा वितरण र माटो खन्ने कार्य भइरहेको छ। समीक्षा अवधिमा ६ हेक्टर जग्गा खरिद, २.५ कि.मी. मूल नहर निर्माण र ३ वटा संरचना निर्माण गर्ने लक्ष्य रहेकोमा २.७५ हेक्टर जग्गा खरीद र १ कि.मी. मूल नहर निर्माण र एउटा संरचना निर्माण सम्पन्न भएको छ।</p>	 <p>(निर्माणाधीन साईफन)</p>
--	---

३.२६ सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय

- विश्व दूरसञ्चार युनियनले अन्तरिक्षमा उपलब्ध गराएको स्थानमा आफ्नै भू-उपग्रह स्थापना गर्न मन्त्रालयमा अध्ययन इकाई गठन भएको छ।
- वि.सं.२००८ साल देखि २०३४ साल सम्मका ३१८०० पेज राजपत्रहरूको Scanning गर्ने कार्य सम्पन्न गरिएको छ।
- हुलाक बचत बैकलाई व्यवस्थित गर्न ६७ बचत बैकको डाटा प्रविष्टी गरिएको छ। केन्द्रीय धनादेश कार्यालयबाट सबै हुलाक कार्यालयहरूको धनादेश रिपोर्ट हेर्न मिल्ने Software निर्माण गर्न छनौट भएका फर्महरूको प्राविधिक प्रस्तावहरूको मूल्याङ्कन भइसकेको छ।

- दोलखामा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको चलचित्र नगरी निर्माणका लागि सम्भाव्यता तथा वातावरणीय मूल्याङ्कन कार्य अन्तिम चरणमा पुगेको छ।

३.२७ संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय

- पाँच वर्षमूनिका देशभरका सम्पूर्ण दलित बालबालिका र कर्णाली अञ्चल तथा बझाङ्ग र बाजुरा जिल्लाका सबै जातिका बालबालिकालाई संरक्षण अनुदान दिइएको छ।
- विकास निर्माणका कार्यक्रमहरू सञ्चालन हुने उपभोक्ता समितिमा गरिब, महिला, दलित, आदिवासी, जनजाति, मधेशी र अपाङ्गता भएका विपन्न एवं पिछडिएका समुदायको अनिवार्य प्रतिनिधित्वको लागि स्थानीय स्रोत परिचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०६९ को कार्यान्वयन व्यवस्था गरिएको छ।
- वातावरणमैत्री स्थानीय शासनको खाका तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ।
- सबै जिल्ला विकास समितिहरूमा वातावरण, ऊर्जा र जलवायु परिवर्तन शाखा स्थापना सम्बन्धी कार्यविधि, २०७० लागू गरिएको छ।
- ५० नगरपालिका र ८० गाउँ विकास समितिहरूबाट बैकिङ्ग प्रणाली मार्फत सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण गर्ने कार्य शुरु भएको छ।
- विद्युतीय अनुगमन प्रणाली कार्यान्वयन गर्न Online Report System सबै स्थानीय निकायमा प्रयोगमा ल्याइएको छ।

३.२८ स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय

- स्वास्थ्य बीमा नीतिको मस्यौदा तयार गरिएको छ।
- समुदायस्तरसम्म गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउन देशभरका प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र तथा अस्पतालमा ११८ मेडिकल अधिकृत स्थायी पदपूर्ति गरिएको छ।
- बर्थिङ सेन्टरमा जन्मेका ९७५० जना नवजात शिशुलाई न्यानो झोला खरीद तथा वितरण गरिएको छ।
- नागरिकहरूलाई स्वास्थ्य सेवाको पहुँच बढाउन ३ वटा स्वास्थ्य चौकीलाई प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रमा एउटा उपस्वास्थ्य चौकीलाई १५ शैया अस्पतालमा, ५ वटा प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रलाई १५ शैयाको अस्पतालमा र एक १५ शैयाको अस्पताललाई ५० शैयाको अस्पतालमा स्तरोन्नति गरिएको छ।
- खोप सेवा प्रवाहको दीगो व्यवस्थापनका लागि राष्ट्रिय खोप कोष (सञ्चालन) नियमावली, २०७० स्वीकृत भएको छ।
- समीक्षा अवधिमा २७ वटा भवन निर्माण कार्य सम्पन्न भएका छन् भने ३९ वटा भवन निर्माण गर्न टेण्डर आह्वान गरिएको छ।
- १५ वर्षमूनिका ३१५ जना तथा ७५ वर्ष माथिका १०८ जना मुटुरोगीको उपचार तथा १४० जना मुटुरोगीको भल्भ प्रत्यारोपण गरिएको छ।
- काठमाडौँ उपत्यकाका दश र उपत्यका बाहिर नौ अस्पतालमा मृगौला रोगीका लागि डायलोसिस सेवा विस्तार गरिएको छ।
- अस्पतालहरूमा ज्येष्ठ नागरिक वार्ड स्थापना सम्बन्धी निर्देशिका तयार गरिएको छ।

- डेंगु महामारी रोकथामका लागि चितवन तथा झापा जिल्लाका विभिन्न स्थानमा Search and Kill कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ।
- निजीस्तरमा स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन तथा प्रवाह हुने सेवाको गुणस्तर तथा शुल्क निर्धारण र फोहोर मैला व्यवस्थापन कार्यलाई व्यवस्थित गर्न स्वास्थ्य संस्था स्थापना, सञ्चालन तथा स्तरोन्नति निर्देशिका, २०७० जारी गरिएको छ।
- देशभरका २४४९२९ बालबालिकाहरूलाई बी.सी.जी. तथा २०९९३९ बालबालिकाहरूलाई दादुरा खोप लगाइएको छ।
- ५ वर्षमूनिका १५९६५३३ बालबालिकाहरूलाई भिटामिन 'ए' र १३४५०३६ बालबालिकाहरूलाई जुकाको औषधि वितरण गरिएको छ।
- १४९२०२ जना आमाहरूको चौथो पटक गर्भ परीक्षण गरिएको, १०२०८०९ जनाले स्वास्थ्य संस्थामा प्रसूति गराएको, २३०७४९ नयाँ दम्पतिले परिवार नियोजन सेवा प्राप्त गरेको र ८४८१७३६ जना बिरामीलाई ओ.पी.डी. सेवा प्रदान गरिएको छ।
- नियमित राष्ट्रिय पोलियो खोप अभियान सञ्चालन गरिएको छ।

३.२९ श्रम तथा रोजगार मन्त्रालय

- नयाँ श्रम सम्बन्धी कानूनको मस्यौदा तयार भएको छ।
- युवा रोजगारी बढाउन ३८०२ युवालाई सीप विकास, उद्यमशीलता विकास तथा स्वरोजगारमूलक तालिम प्रदान गरिएको छ।
- बेरोजगारको सीपको सूची बनाई माग र आपूर्तिकर्ताबीच सूचना आदान प्रदान गर्न ४३३६ बेरोजगारहरूको अभिलेख तयार गरिएको छ।
- वैदेशिक रोजगार विभागको पुनः संरचना गरी काठमाडौंमा कतार, मलेसिया, साउदी अरब र अन्य देश हेर्ने गरी चारवटा वैदेशिक रोजगार कार्यालय स्थापना गर्ने निर्णय भएको छ।
- वैदेशिक रोजगारमा जाने कामदारहरूको स्वास्थ्य परीक्षण गर्ने ३०५ वटा स्वास्थ्य संस्थाहरूको अनुगमन गरिएको छ।
- घरेलु कामदारको रूपमा वैदेशिक रोजगारमा जाने महिलाहरूलाई लक्षित गरी तालिम सञ्चालन गर्न तालिम सञ्चालन निर्देशिका लागू भएको छ।

३.३० राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय

- नेपाललाई सन् २०२२ सम्ममा अति कम विकसित राष्ट्रबाट विकासशील राष्ट्रमा स्तरोन्नति गर्न सहयोग पुग्ने गरी वैदेशिक सहायता परिचालन अवधारणापत्रको मस्यौदा तयार भएको छ।
- वार्षिक घरपरिवार सर्भेक्षण २०७०/७१ सञ्चालन गरी प्रतिवेदनको पहिलो मस्यौदा तयार भएको छ।
- अनुगमनलाई स्वचालित र प्रभावकारी बनाउन विद्युतीय अनुगमन प्रणाली सञ्चालनमा ल्याउने क्रममा रहेको छ।
- वैदेशिक सहायतामा सञ्चालित आयोजनाहरूमध्ये कबुलियती वन तथा पशु विकास कार्यक्रम, मध्यमसर्याङ्दी जलविद्युत आयोजना, व्यवसायिक कृषि विकास आयोजना, एकीकृत महिला

स्वास्थ्य तथा प्रजनन कार्यक्रम समेत चार वटा आयोजनाको तेस्रो पक्षबाट प्रभाव मूल्याङ्कन गर्ने प्रक्रिया अगाडि बढाइएको छ।

- पहिलो प्राथमिकताका ३०३ आयोजनाहरू मध्ये ३०२ वटा आयोजनाहरूको चौमासिक विभाजन सहित कार्यक्रम स्वीकृत भएको छ।
- राष्ट्रिय लेखा आधार वर्ष परिवर्तनका लागि सर्वे/अध्ययन कार्यको तयारी भइरहेको छ।
- पर्यटन व्यवसाय सर्भेक्षण तथा रियल स्टेट तथा कोल्ड स्टोरेज सम्बन्धी सर्वेक्षणको गणना कार्य सञ्चालन भइरहेको छ।
- सामाजिक तथ्याङ्क कार्यक्रम अन्तर्गत Nepal Info 2013 अद्यावधिक गरिएको छ।
- नेपाल बहुसूचक सर्वेक्षण २०१३ को निर्देशिका तथा प्रश्नावलीको छपाई कार्य सम्पन्न भएको छ।

परिच्छेद ४ राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरूको प्रगति अवस्था

नेपाल सरकारले राष्ट्रिय दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण २१ वटा आयोजनाहरूलाई राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाका रूपमा वर्गीकरण गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ। यी मध्ये चालू आर्थिक वर्ष चार वटा आयोजनाहरू: राष्ट्रपति चुरे सरक्षण कार्यक्रम, पशुपति क्षेत्र विकास कोष, लुम्बिनी क्षेत्र विकास कोष र भेरी बबई डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजनालाई पनि राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको रूपमा थप गरिएको छ। अर्थतन्त्रका मेरुदण्डका रूपमा रहेका उर्जा, सडक, रेल, सिंचाई, खानेपानी र पर्यटन क्षेत्रका ठूला र राष्ट्रिय महत्वका आयोजनाहरूलाई उच्च प्राथमिकतामा राखी पर्याप्त बजेट विनियोजन गरिएको छ। चालू आर्थिक वर्षमा राष्ट्रिय गौरवका यी आयोजनाहरूको लागि रु.२१ अर्ब ८४ करोड ८५ लाख विनियोजन गरिएको छ। समीक्षा अवधिसम्म रु.२ अर्ब ८२ करोड ५६ लाख खर्च भएको छ। आयोजनागत खर्चको विवरण अनुसूची १७ मा राखिएको छ।

आर्थिक समृद्धि र विकासका लागि सरकारले विशेष महत्व दिएका राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरूको कार्यान्वयनको अवस्था, समीक्षा अवधिको उपलब्धि, अनुभूत गरिएका समस्या र चुनौतीहरूका सम्बन्धमा केन्द्रीत भई देहायअनुसार विश्लेषण गरिएको छ।

४.१ मध्यपहाडी लोकमार्ग (पुष्पलाल लोकमार्ग)

मध्यपहाडी लोकमार्गले पूर्वमा पाँचथरको चियोभञ्जङ्गदेखि पश्चिममा बैतडीको झुलाघाटलाई जोड्दछ। यस लोकमार्गको लम्बाइ करिब १७८९ कि.मी. रहेको छ। यसले नेपालको मध्यपहाडी क्षेत्रका २५ जिल्ला र २१५ बस्तीहरू जोड्ने लक्ष्य लिएको छ। यो सडकको विस्तारले मध्यपहाडी भूभागको आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, पर्यटकीय, शैक्षिक लगायतका क्षेत्रको सन्तुलित विकास हुने अपेक्षा गरिएको छ। आर्थिक वर्ष २०६४/६५ देखि शुरुवात गरिएको यस आयोजनाको कुल लागत करिब रु.४३ अर्ब रहेको छ। यस लोकमार्गको कुल लम्बाइमध्ये १००० कि.मी. भाग निर्माण भैसकेको सडक खण्डमा पर्दछ।

आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा यस आयोजनाका लागि रु.१ अर्ब ९२ करोड २७ लाख १६ हजार बजेट विनियोजन भएकोमा पश्चिम खण्डका लागि रु.९० करोड ६३ लाख ३८ हजार बाँडफाँट भएको छ। समीक्षा अवधिसम्म रु.१५ करोड ७० लाख खर्च भई वित्तीय प्रगति १७.१२% र भौतिक प्रगति ९०% रहेको छ। पश्चिमतर्फको ११०८ कि.मी. मध्ये सडक

निर्माण गर्न बाँकी बाग्लुङ्गदेखि झुलाघाटसम्मको भागलाई विभिन्न १० वटा खण्डमा विभाजन गरी निर्माण कार्य भइरहेको छ। यसमा बाग्लुङ्ग-बुर्तिवाड (९० कि.मी.), बुर्तिवाड-पातिहाल्ने (४५ कि.मी.), पातिहाल्ने-रुकुमकोट (४५ कि.मी.), रुकुमकोट-मुसिकोट (३३ कि.मी.), मुसिकोट-चौरजहारी (४६ कि.मी.), कुदु-कार्की गाउँ-दशेरा-मर्फिङ्ग (८० कि.मी.), स्वेडाँडा-दैलेख बजार खण्ड (३९ कि.मी.), दैलेख बजार-बेलखेत खण्ड (७० कि.मी.), बेलखेत-मंगलसेन खण्ड (५० कि.मी.) र त्रिपूरा सुन्दरी-झुलाघाट खण्ड (१४.५ कि.मी.) गरी जम्मा ५०२.५ कि.मी. रहेका छन्। समीक्षा अवधिमा १.५ कि.मी. ट्रायाक खोल्ने र १ कि.मी. ग्राभेल गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ। यसका साथै विभिन्न स्थानमा वेश/सबवेश र पुल निर्माणका कार्य पनि जारी रहेका छन्।

पूर्वी खण्डको कुल ६८१ कि.मी. का लागि कुल १ अर्ब १ करोड ६३ लाख ७८ हजार बाँडफाँट गरिएको छ। समीक्षा अवधिसम्म रु.२७ करोड ५४ लाख खर्च भएको छ। यस अन्तर्गत निर्माण गर्नुपर्ने ४ वटा खण्डहरू चियोभञ्ज्याङ्ग-गणेशचोक (६० कि.मी.), जोरसाल-तमोर-संक्रान्ती-म्याङ्गलुङ्ग (९९ कि.मी.), भोजपुर-दिक्तेल (८८ कि.मी.), घुर्मी-खुर्कोट (६० कि.मी.), समेत जम्मा ३०७ कि.मी. रहेका छन्। बाँकी सडकको मर्मत तथा स्तरोन्नतिको कार्य अलगगै भइरहेको छ। आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को समीक्षा अवधिमा ४ कि.मी. ग्राभेल र ८ कि.मी. कालोपत्रेको लागि सबवेश निर्माण गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ। त्यसैगरी विभिन्न स्थानमा वेश/सबवेश, टेवा पर्खाल, पुल, कल्भर्ट, नाली निर्माण एवम् विभिन्न तहका पुल संरचनाहरूको निर्माण कार्य भइरहेका छन्।

४.२ मेलम्ची खानेपानी आयोजना

काठमाडौं उपत्यकामा खानेपानीको आवश्यकता पूरा गर्न मेलम्ची खानेपानी आयोजना एशियाली विकास बैंकको ऋण सहयोगमा आर्थिक वर्ष २०५५/५६ देखि शुरु भएको हो। प्रतिदिन १७ करोड लिटर खानेपानी उपलब्ध हुन सक्ने यस आयोजनाको अनुमानित कुल लागत २८७ मिलियन अमेरिकी डलर रहेको छ। मुख्य सुरुङ्ग निर्माण गर्नको लागि ठेक्का लिएको निर्माण कम्पनीले काम नगरेको कारण ठेक्का सम्झौता रद्द गरी २०७० असार ३१ मा पुनः ठेक्का सम्झौता भएको थियो।

यस आर्थिक वर्षमा यो आयोजनाको लागि रु.५ अर्ब २४ करोड बजेट विनियोजन भएको छ। चालू आर्थिक वर्षमा सुरुङ्ग निर्माण ठेक्कामा रु.१ अर्ब ४ करोड र पानी प्रशोधन केन्द्र निर्माण ठेक्कामा रु.३८ करोड मोविलाईजेशन पेशकी उपलब्ध गराइएको छ। समीक्षा अवधिसम्ममा पेशकी बाहेक रु.६३ करोड ८५ लाख खर्च भएको छ। सुन्दरीजलमा निर्माण हुने पानी प्रशोधन केन्द्रको लागि Site Clearance, माटो परीक्षण लगायतका कार्यहरू भइरहेका छन्। परियोजनास्थलसम्म पुग्ने सडकहरूको सुधार कार्यहरू र क्याम्प हाउसहरूको फर्निचिङ्ग कार्य सम्पन्न भएको छ। पानी प्रशोधन केन्द्रको शिलान्यास भएको छ।

सुन्दरीजल आउटलेट पोर्टलबाट सुरुङ्ग खन्ने काम शुरु भए तापनि अन्य पोर्टलहरूबाट काम शुरु भएको छैन। सुरुङ्ग खन्ने सबै मेशिनहरू निर्माणस्थलमा पुगिसकेका छैनन्। ठेकेदारले सम्झौता गर्दा दिएको कार्यतालिका अनुसार काम अगाडि बढेको नदेखिएकोले तोकिएको बाँकी अवधिमा आयोजना सम्पन्न हुन कठिन छ। अर्थ मन्त्रालयबाट पर्याप्त मात्रामा वित्तीय स्रोत उपलब्ध

गराइएको भएपनि आयोजना शुरु भएको १५ वर्ष बितिसक्दा पनि आशा लाग्दो प्रगति हासिल नभएको र अबको कति वर्षमा काठमाडौंका धारामा मेलम्चीको पानी आउने भन्ने अनिश्चित रहेकोले आयोजना व्यवस्थापन, मेलम्ची खानेपानी विकास समिति र सहरी विकास मन्त्रालयले नियमित अनुगमन गरी ठेक्का व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन र स्थानीय जनता एवं स्थानीय संघसंस्थासँग आवश्यक समन्वय गरी आयोजना निर्माण कार्यलाई तिब्रता दिन आवश्यक देखिएको छ।

४.३ सिक्टा सिंचाई आयोजना

बाँके जिल्लाको अगैयास्थित राप्ती नदीमा ३१७ मिटर बाँध निर्माण गरी दायाँतर्फ करिब ३३७६६ हेक्टर र बायाँतर्फ ९००० हेक्टर समेत जम्मा ४२७६६ हेक्टर जमीनमा सिंचाई सुविधा उपलब्ध गराउने उद्देश्यले आर्थिक वर्ष २०६१/६२ देखि यो आयोजनाको निर्माण कार्य शुरु भएको हो। दायाँतर्फको मात्र कुल अनुमानित लागत रु.१२ अर्ब ८० करोड १७ लाख ३९ हजार रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६९/७० सम्ममा रु.७ अर्ब ८९ करोड ७७ लाख ८२ हजार खर्च भइसकेको छ। आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा रु.१ अर्ब १४ करोड २० लाख विनियोजन भएकोमा समीक्षा अवधि सम्ममा रु.२९ करोड ५३ लाख खर्च भएको छ। दायाँतर्फको ५० कि.मी. मुल नहर (आइडल लम्बाइ ३० कि.मी.) मध्ये १५ कि.मी. खण्डको निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ। १५ कि.मी. देखि ३५ कि.मी. सम्मको निर्माण कार्य चालू रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०७०/७१ सम्म यस खण्डको ९५ प्रतिशत निर्माण कार्य पूरा गर्ने लक्ष्य रहेको छ। बाँकी खण्डको रेखांकन कार्य सम्पन्न गरी विस्तृत इन्जिनियरीङ अध्ययन कार्य भइरहेको छ। सिधनीया र डुण्डुवा शाखा नहरको विस्तृत इन्जिनियरीङ अध्ययन कार्य सम्पन्न भई ठेक्का व्यवस्थापन गर्ने चरणमा रहेको छ।

ब्यारेज भागमा १३ वटा १७ मीटर स्पानका गेटहरू जडान गर्न ठेक्का सम्झौता आर्थिक वर्ष ०६९/७० मा भइसकेको छ। चालू आर्थिक वर्षमा ५० प्रतिशत काम सम्पन्न हुने लक्ष्य राखिएकोमा २०७० पुस मसान्तसम्म १२ प्रतिशत काम सम्पन्न भएको छ। २ कि.मी. मुलनहर निर्माण सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएकोमा १ कि.मी. सम्पन्न भएको छ। १० वटा सिंचाई संरचना निर्माण गर्ने लक्ष्य राखिएकोमा ६ वटा सम्पन्न भएका छन् र ७ कि.मी. लाइनिङको कार्य सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएकोमा २.७ कि.मी. सम्पन्न भएको छ। ७ हेक्टर जग्गा खरिद गर्ने लक्ष्य राखिएकोमा जग्गा खरिदको कार्य सम्पन्न हुन सकेको छैन। यस अवधिमा समग्र वित्तीय प्रगति १० प्रतिशत र भौतिक प्रगति १९ प्रतिशत भएको छ। यस आयोजनाको लागि जग्गा अधिग्रहण

(डुण्डुवाखोलामा निर्माणाधीन Aqueduct)

मुख्य चुनौतीको रूपमा रहेको छ। निर्माण सामग्री प्राप्ति तथा उत्खननमा समस्या देखिएको छ। यस आयोजनाको शुरुको लागत अनुमान बराबरको रकम करिब खर्च भैसकेको र अनुमानित समय पनि पूरा भैसकेको छ। तर किसानको खेतमा कहिले पानी पुग्छ र अब कति थप लागत लाग्छ भन्ने एकिन विवरण आयोजनासँग छैन। आयोजनाको प्रगति कछुवा गतिमा भइरहेको छ। तसर्थ आयोजनाको थप लागत, स्रोतको व्यवस्था तथा आयोजना सम्पन्न हुने समय एकिन गरी कार्यान्वयनको क्षमता बढाई जग्गा अधिग्रहणको समस्या यथाशिघ्र समाधान गरी निर्माण कार्यलाई द्रुत गतिमा अगाडि बढाउन आवश्यक छ।

४.४ रानीजमरा कुलरिया सिंचाई आयोजना

यस आयोजनाले कर्णाली नदीबाट परम्परागत प्रणालीमा सञ्चालित रानीजमरा र कुलरिया सिंचाई प्रणालीलाई सुदृढीकरण गर्ने र सिंचित क्षेत्र विस्तार गर्ने लक्ष्य लिएको छ। यस आयोजनाबाट कैलालीका ८ गा. वि. स. र टीकापुर नगरपालिका समेतका २०३०० हेक्टर जमीनमा सिंचाई सुविधा उपलब्ध हुनेछ। आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा शुरु भई २०७४/७५ मा सम्पन्न गर्ने लक्ष्य राखिएको छ।

यस आयोजनाको ईन्टेक निर्माणको ८५ प्रतिशत काम सम्पन्न भइसकेको छ। यो कार्य आर्थिक वर्ष ०७०/७१ मा सम्पन्न हुनेछ। मुल नहरको २ कि.मी.को निर्माण कार्य सम्पन्न भइसकेको र ३.८ कि.मी. को ठेक्का कार्य सम्पन्न भई निर्माण कार्य शुरु भएको छ। मुल नहरको बाँकी ३ कि.मी. र फिडर नहरको २.८ कि.मी. को काम ठेक्का लाग्ने चरणमा रहेको छ। आई.डि.ए. स्रोततर्फको ८.३ कि.मी.

फिडर नहरको निर्माण कार्य चालू रहेको छ। आयोजनाको कुल लागत रु.१२ अर्ब ६३ करोड ७७ लाख रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०६९/७० सम्म नेपाल सरकारको स्रोततर्फ रु.१ अर्ब ८१ करोड ९४ लाख र आई.डि.ए. स्रोततर्फ रु.४८ करोड २७ लाख गरी जम्मा रु.२ अर्ब ३०

(निर्माणाधिन ईन्टेक)

करोड २१ लाख खर्च भएको छ। आर्थिक वर्ष ०७०/७१ मा नेपाल सरकारको स्रोततर्फ रु.५० करोड १५ लाख र आई.डि.ए. स्रोततर्फ रु.७५ करोड ४ लाख गरी जम्मा रु.१ अर्ब २५ करोड १९ लाख बजेट विनियोजन भएकोमा समीक्षा अवधिमा रु.२४ करोड ७८ लाख खर्च भएको छ। यस अवधिमा समग्र भौतिक प्रगति ३३ प्रतिशत र वित्तीय प्रगति २० प्रतिशत रहेको छ।

४.५ बबई सिंचाई आयोजना

बबई नदीको पूर्वतर्फ २१ हजार हेक्टर र पश्चिमतर्फ १५ हजार हेक्टर गरी जम्मा ३६ हजार हेक्टर जमीनमा सिंचाई सुविधा पुरयाउने उद्देश्यले आर्थिक वर्ष २०४५/४६ मा यो आयोजना शुरू भएको हो। आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा ६.८८ कि.मी. मुल नहर सम्पन्न भई ३३४५ हेक्टर जमीनमा थप सिंचाई सुविधा पुरयाउने लक्ष्य राखिएको छ। समीक्षा अवधिमा मुल नहरको माटो खन्ने काम सम्पन्न भई लाइनिङ सम्बन्धी काम भइरहेको छ। शाखा नहरहरूको निर्माण कार्य भइरहेको छ। पश्चिमतर्फ ४१ कि.मी. मुल नहर र शाखा तथा प्रशाखा नहरहरू निर्माण गरी १५ हजार हेक्टर जमीनमा सिंचाई सुविधा पुऱ्याउने लक्ष्य रहेकोमा ५ हजार हेक्टरमा सिंचाई सुविधा पुगेको छ।

(नहरको निर्माणाधिन लाइनिङ कार्य)

यस आयोजनाका लागि चालू आर्थिक वर्ष मा रू.४५ करोड १० लाख बजेट विनियोजन भएकोमा समीक्षा अवधिमा १ करोड ७६ लाख खर्च भएको छ।

४.६ भैरहवा क्षेत्रीय अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल

रुपन्देहीको भैरहवामा अवस्थित गौतम बुद्ध विमानस्थललाई क्षेत्रीय अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलको रूपमा स्तरोन्नति गरी दीगो पर्यटन विकास गर्ने उद्देश्यले यो आयोजना आर्थिक वर्ष २०६८/६९ मा शुरू भएको हो। यसको कुल लागत नेपाल सरकार, स्थानीय स्रोत र आन्तरिक तथा बाह्य ऋणबाट व्यहोर्ने गरी ९९.५९ मिलियन अमेरिकी डलर रहने अनुमान गरिएको छ।

क्षेत्रीय अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलको रूपमा स्तरोन्नति गर्न धावन मार्ग विस्तार, एप्रोन, टर्मिनल भवन निर्माण लगायतका कार्यका लागि अन्तर्राष्ट्रिय बोलपत्र आह्वान भइसकेको छ। अधिग्रहण गरिएको जग्गामा Concrete Marking गर्ने कार्यको लागत अनुमान तयार भइसकेको छ। जग्गा अधिग्रहण गर्ने कार्य ९५ प्रतिशत सकिएको छ। एअरपोर्टमा रहेको फ्यूलको डिपो नेपाल आयल निगमको स्वामित्वमा रहेकोले विमानस्थलको स्तरोन्नतिसँगै डिपोको पनि स्तरोन्नति गर्न आवश्यक छ।

४.७ निजगढ अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल

बाराको निजगढमा वैकल्पिक अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल निर्माण गरी पर्यटन विकास गर्ने उद्देश्यले यो आयोजना निर्माण गरिएको हो। यो विमानस्थललाई निर्माण सञ्चालन तथा हस्तान्तरण (BOOT) मोडेलमा निर्माण गरी सञ्चालन गर्ने लक्ष्य लिइएको छ।

यस आयोजनाको विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन तयार भई निर्माण मोडालिटीको विषयमा परामर्शको लागि बुट कमिटीमा प्रस्ताव पठाइएको छ। वर्षौंदेखि निर्माण कार्य शुरू गर्न नसकिएको यो आयोजना अलपत्र परेको छ। BOOT मोडेलमा नीजि क्षेत्रका सहभागितामा निर्माण

नीतिले साकार रूप लिन सकेन। लामो समयदेखि BOOT कमिटीले मोडालिटीको बारेमा निर्णय दिन नसक्दा थप अन्योलको अवस्था छ।

४.८ पोखरा क्षेत्रीय अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल

कास्की जिल्लाको पोखरामा क्षेत्रीय अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल निर्माण गर्ने उद्देश्यले यो आयोजना सन् २०११ मा शुरू भएको हो। चालू आर्थिक वर्षमा यस विमानस्थलको जग्गा अधिग्रहणको लागि रु.१ अर्ब बजेट विनियोजन भएको छ। धावन मार्ग विस्तारको लागि थप ५५० रोपनी जग्गा अधिग्रहण गर्ने कार्यको थालनी भएको छ। विमानस्थल वरिपरि नाला व्यवस्थित गर्ने कार्य सुचारु रहेको छ।

राष्ट्रिय गौरवको आयोजना भएर पनि अहिलेसम्म कुल लागतको अनुमान नहुनु, जग्गा अधिग्रहण र नाला व्यवस्थापन कार्यमा मात्र आयोजनाको कार्यान्वयन सीमित हुनु र ठेकेदार छनौटको प्रक्रिया टुंगो नलाग्नु जस्ता समस्याहरू देखिएका छन्।

४.९ पशुपति क्षेत्र विकास

चालू आर्थिक वर्षदेखि राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको रूपमा वर्गीकरण गरिएको यो आयोजना पशुपति क्षेत्रको समग्र विकासको लागि बनाईएको गुरुयोजना कार्यान्वयनमा केन्द्रीत रहेको छ। यसले पशुपति क्षेत्रलाई धार्मिक, सांस्कृतिक एवं पर्या-पर्यटनको नमूना क्षेत्रको रूपमा विकास गर्ने उद्देश्य राखेको छ। आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा यस कोषलाई रु.२५ करोड बजेट विनियोजन गरिएकोमा समीक्षा अवधिसम्ममा रु.१४ करोड ७५ लाख खर्च भएको छ। आर्थिक वर्ष २०५५/५६ देखि शुरू भएको यो आयोजना सम्पन्न हुने अवधि भने तोकिएको छैन।

यस क्षेत्रमा हालसम्म विद्युत शवदाहगृहको स्ट्रक्चर निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ। तिलगंगामा पर्यटन सूचनाको संरचना निर्माण भएको छ। मृगस्थलीमा वातावरण तथा भू-संरक्षण केन्द्र निर्माण भएको छ। पशुपतिक्षेत्र भित्र रहेका धुनी संरक्षण तथा सत्तल, बाटो र ढल निर्माणका लागि बोलपत्र आह्वान गरिएको छ।

४.१० लुम्बिनी क्षेत्र विकास

कपिलवस्तुको तिलौराकोटस्थित गौतम बुद्धको पवित्र जन्मस्थल लुम्बिनीलाई बौद्धमार्गी एवं शान्तिप्रेमी व्यक्तिहरूको लागि अन्तर्राष्ट्रिय शान्ति केन्द्रको रूपमा विकास गर्ने दीर्घकालीन उद्देश्य रहेको छ। यसको अनुमानित कुल लागत रु.७ अर्ब रहेको छ। हालसम्म यो आयोजना अन्तर्गत जग्गा अधिग्रहण, गुरुयोजना तयारी, लुम्बिनी क्षेत्रको संरचना प्रारूप, अन्तर्राष्ट्रिय विहार क्षेत्रहरूको निर्माण, पवित्र उद्यान निर्माण र अन्तर्राष्ट्रिय विहार क्षेत्रमा नहर निर्माण कार्य सम्पन्न भइसकेका छन्। आर्थिक वर्ष २०७०/७१ देखि लुम्बिनी क्षेत्र विकास कोषको गुरुयोजना कार्यान्वयनलाई राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको रूपमा वर्गीकरण गरिएको छ। चालू आर्थिक वर्षमा रु.१९ करोड ८५ लाख बजेट विनियोजन गरिएकोमा समीक्षा अवधिसम्ममा रु.५ करोड ४० लाख खर्च भएको छ।

समीक्षा अवधिमा ३.५ कि.मी. सुरक्षा पर्खाल तथा मिड लिंक क्यानल निर्माण कार्य भइरहेको छ। गुरुयोजना अनुरूप लिंकपोण्ड र केन्द्रीय नहरमा ईट्टा विछ्याउने कार्य भइरहेको छ।

४.११ माथिल्लो तामाकोशी जलविद्युत आयोजना

दोलखा जिल्लाको लामाबगरमा अवस्थित यो आयोजना स्वदेशी लगानीमा निर्माणाधीन छ। आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि शुरु भएको यस आयोजनाको क्षमता ४५६ मेगावाट रहेको छ। यस आयोजनाको अनुमानित लागत रू.३५ अर्ब २९ करोड रहेको छ। प्रस्तुत आयोजना २०७२ चैत मसान्तसम्ममा सम्पन्न गर्ने प्रारम्भिक अनुमान थियो। मुख्य सुरूडको डिजाइन परिवर्तन र पेनस्टकको पाइलट होल खन्ने क्रममा समस्या आएको कारण २०७३ असार मसान्तसम्ममा सम्पन्न गर्ने गरी कार्यतालिका संशोधन भएको छ। यस आयोजनाको हालसम्म करिब ५८ प्रतिशत काम सम्पन्न भइसकेको छ। आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा यस आयोजनाका लागि नेपाल सरकारको तर्फबाट रू.२ अर्ब बजेट व्यवस्था गरिएको छ।

आयोजनाको निर्माणको लागि आवश्यक ७ वटा पुलहरू मध्ये ५ वटा पुलको निर्माण सम्पन्न भइसकेको छ। कुल १६.६ कि.मी. सुरूड खन्ने कार्य मध्ये ११.९४ कि.मी.को कार्य सम्पन्न भएको छ। Hydro Mechanical Equipment को Factory मा Fabrication कार्य शुरु भएको जानकारी प्राप्त भएको छ।

हालसम्मको प्रगति सन्तोषजनक रहे तापनि संशोधित कार्यतालिका अनुसार आयोजना सम्पन्न गर्नको लागि आयोजना Vertical Penstock Shaft Excavation अन्तर्गत पाइलट होल खन्ने कार्यमा आएको जटिलता, मुख्य सुरूडको Slope परिवर्तनपछिको डिजाइनको स्वीकृति जस्ता विषयहरूमा आयोजनाले तत्काल निर्णय गर्नुपर्ने अवस्था छ।

प्रसारण लाइनको ४० कि.मी. लम्बाइको निर्माणका लागि ठेक्का लागिसकेको छ। अन्तर मन्त्रालय समन्वय भएमा मात्र उत्पादन शुरु हुँदा प्रसारण लाइनको निर्माण सम्पन्न हुन सक्ने देखिन्छ। रोल्वालिङ्ग खोलाबाट आयोजनाको मुख्य बाँधसम्म पानी ल्याउन सुरूड खन्ने कामको विस्तृत लागत अनुमान स्वीकृति र ठेक्का बन्दोवस्ती लगायतका कामहरू यथाशीघ्र शुरु गर्नुपर्ने देखिन्छ।

४.१२ काठमाडौँ तराई मधेश फास्ट ट्रयाक

राजधानीलाई तराई मधेशसँग जोडने सबैभन्दा छोटो मार्ग काठमाडौँ तराई मधेश द्रुत मार्गको कुल लम्बाइ ७६ कि.मी. छ। यस मार्गको ट्रयाक खोल्ने कार्य करिब सम्पन्न भएको छ। यस मार्गको निर्माण गर्न सार्वजनिक निजी साझेदारी प्रक्रिया अनुरूप कुनै पनि प्रस्तावकले आशयपत्र पेश नगरेको परियोजना समन्वय समितिमा लेखी पठाइएको छ। यो आयोजनाको लागि रू.५० करोड ३ लाख विनियोजन भएकोमा समीक्षा अवधिमा जम्मा रू.३९ लाख मात्र खर्च भएको छ। नेपाल सरकारले आफ्नै स्रोतबाट ट्रयाक खोलिएको यो आयोजनाको कालोपत्रे लगायतका डिजाइन अनुसारको बाँकी निर्माण कार्य गर्न निजी क्षेत्रको लगानी अपेक्षा गरिएकोमा कसैले पनि आसयपत्र

पेश नगरेकोले आयोजना सम्पन्न हुने कार्य अनिश्चित बन्दै गएको छ। तसर्थ सरकारले आफ्नै स्रोत लगानी वैदेशिक सहायता परिचालन र नीजि क्षेत्रको लगानी जस्ता स्रोत व्यवस्थापनका विभिन्न विकल्पहरूमा छलफल गरी एउटा उपयुक्त मोडेल तय गरी निर्माण कार्य अगाडि बढाउनु पर्ने अवस्था देखिएको छ।

४.१३ कोशी कोरिडोर

उत्तर-दक्षिण लोकमार्ग अन्तर्गत कोशी नदीको बहावसँगै संखुवासभाको किमाथांकादेखि खाँदवारीसम्म कुल १६२ कि.मी. सडक निर्माण गर्न यो कोरिडोर आयोजना सञ्चालित छ। हालसम्म उत्तरतर्फ किमाथांकाबाट २५ कि.मी. सडकको ट्रयाक खोल्न बहुवर्षीय ठेक्का अन्तर्गत काम भइरहेको छ। दक्षिणतर्फ खाँदवारीबाट गढीसम्मको ५० कि.मी. ट्रयाक खुलिसकेको र कि.मी.को बहुवर्षीय ठेक्का मार्फत काम भइरहेको छ।

४.१४ कालीगण्डकी कोरिडोर

यो कोरिडोर नवलपरासीको गैंडाकोटदेखि मुस्ताङको कोरलासम्म ४३५ कि.मी. लम्बाइको छ। यस कोरिडोरको गैंडाकोट-राम्दी खण्डसम्म विभिन्न आयोजना र स्थानीय निकायबाट सडक निर्माण भइरहेको छ। यस आयोजनाको पाल्पाको राम्दीदेखि गुल्मीको रिडि-रुद्रवेनी-पूर्तिघाट हुँदै बागलुङ्ग बजारसम्मको सडक स्तरोन्नति एवं ट्रयाक खोल्ने कार्य भइरहेको छ।

चालू आर्थिक वर्षमा डिभिजन सडक कार्यालयहरूबाट १२ कि.मी र नेपाली सेनाद्वारा १२ कि.मी. सडकको ट्रयाक खोल्ने लक्ष्य राखिएको छ। जसमध्ये पाल्पाको राम्दी-रानीघाट खण्डको ५.५ कि.मी. र बागलुङ्गको जैदी-छिस्ती खण्डमा ३ कि.मी. ट्रयाक खुलेको छ। सेनाले गुल्मीको रुद्रवेनी-हर्मीचौर-अर्वेनी खण्डको ५ कि.मी. सडकको ट्रयाक खोल्ने काम सम्पन्न गरेको छ र बाँकी खण्डको काम भइरहेको छ।

४.१५ कर्णाली कोरिडोर

कर्णाली कोरिडोर बाँकेको जमुनाह नाकाबाट हुम्लाको हिल्सासम्म जोडिने सडक हो। हाल कोरिडोरको रूपमा कालिकोट-खुलालु-सिमिकोट-हिल्सासम्म ट्रयाक खोल्ने कार्य भइरहेको छ।

यो कोरिडोरको उत्तरमा हिल्सादेखि सिमिकोटसम्मको ८८ कि.मी.को काम र दक्षिणमा कालिकोटदेखि सिमिकोटसम्मको १९६ कि.मी.को काम १५ वटा ठेक्कामार्फत सँगसँगै भइरहेको छ। जसमध्ये उत्तरतर्फ हालसम्म १५ कि.मी. र दक्षिणतर्फ जम्मा ६ कि.मी. ट्रयाक खुलिसकेको छ। समीक्षा अवधिसम्म ४.५ कि.मी. मात्र ट्रयाक खोल्ने काम सम्पन्न भएको छ।

माथि उल्लिखित तीनवटा कोरिडोरहरूको लागि उत्तर दक्षिण लोकमार्ग अन्तर्गत एउटै बजेट उपशीर्षकबाट खर्च व्यवस्थापन गरिएको छ। यी कोरिडोरहरूमा आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा कुल विनियोजित बजेट रू.५१ करोड ८ लाखमध्ये समीक्षा अवधिसम्म रू.९ करोड ९४ लाख खर्च भएको छ। समग्रमा वित्तीय प्रगति २० प्रतिशत र भौतिक प्रगति ४७ प्रतिशत भएको छ।

४.१६ हुलाकी राजमार्ग

तराई क्षेत्रमा रहेको हुलाकी मार्गलाई स्तरोन्नति गरी पूर्व पश्चिम जोड्ने वैकल्पिक राजमार्गको रूपमा निर्माण गर्ने उद्देश्यले यस आयोजना आर्थिक वर्ष २०६३/६४ देखि शुरू गरिएको हो। विभिन्न पुल र सडक समेत निर्माण हुने यस आयोजनाको कुल लागत रु.२० अर्ब ५० करोड लाग्ने अनुमान छ। यस राजमार्गको कुल लम्बाइ १६६३ कि.मी. रहेको छ। सडक कालोपत्रेका लागि वेश र सव वेश बनाउने कार्य भइरहेको छ। आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा २० वटा पुल निर्माण सम्पन्न गर्ने र ३० कि.मी. सडक कालोपत्र गर्ने लक्ष्य राखिएकोमा २ वटा पुल निर्माण भई भौतिक प्रगति १० प्रतिशत भएको छ। यस आर्थिक वर्षमा वार्षिक बजेट रु.२ अर्ब २१ करोड (नेपाल सरकार रु.१ अर्ब २६ करोड र भारतीय अनुदान रु.९५ करोड) भएकोमा २०७० पुससम्म रु.१५ करोड ३७ लाख मात्र खर्च भएको छ।

निर्माणाधीन बक्राहा नदी पुल

४.१७ पूर्व-पश्चिम रेल मार्ग

पूर्व मेचीदेखि पश्चिम महाकालीसम्म रेल सञ्जाल निर्माण एवं सञ्चालन गर्ने लक्ष्य लिई सन् २०११ मा यो आयोजना शुरू भएको हो। यस आयोजनाको कुल अनुमानित लागत रु.६५४ अर्ब १४ करोड रहेको छ। समीक्षा अवधिमा रेल्वे तथा मेट्रो विकास आयोजना अन्तर्गत बर्दिवास-सिमरा खण्ड ५ कि.मी. जमीन सम्प्राप्त र मुआवजा वितरण कार्य भइरहेको छ। ताम्सारिया-बुटवल खण्डको वेशलाइन सर्वे र वातावरणीय अध्ययन लगायतका कार्य भइरहेका छन्। सिमरा-ताम्सारिया खण्डको Alignment Review भइसकेको छ। बुटवल-गड्डाचौकी खण्डको परामर्शदाता छनौटका लागि RFP तयारी भएको छ। कटहरी-विराटनगर खण्डको जग्गा अधिग्रहण भई निर्माण कार्य शुरू भएको छ। जयनगर-जनकपुर-बर्दिवास खण्डमा निर्माणाधीन रेलमार्गको लागि जग्गा अधिग्रहण कार्य भइरहेको र चेनेज ७७-८३ कि.मी. भित्र रेलमार्ग निर्माणका लागि ठेकेदार छनौट भई सम्झौता भइसकेको छ। यस आयोजनाका लागि रु.१ अर्ब ४० करोड बजेट विनियोजन भएकोमा हालसम्म रु.३२ करोड २२ लाखमात्र खर्च भएको देखिन्छ। आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि रातो किताबमा प्रवेश पाएको यो योजनाको साँढ ६ खर्बभन्दा बढीको स्रोत के कसरी जुटाउने भन्ने कुनै योजना छैन। सरकारले वार्षिक एक-डेढ अर्ब लगानी गरेर आयोजना पूरा हुने छाँट छैन। तसर्थ लगानीको स्रोत व्यवस्था र निर्माण कार्य सम्पन्न गर्ने समय तालिका निर्धारण गर्न आवश्यक छ।

४.१८ भेरी बबई डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना

सुर्खेत जिल्लाबाट भेरी नदीको पानी १२ कि.मी. लामो सुरुडमार्फत बर्दिया जिल्लाको बबई नदीमा खसाई ४८ मेगावाट विद्युत उत्पादन सहित बर्दिया र बाँके जिल्लाका करीब ६० हजार हेक्टर भूमिमा बाह्र महिना सिंचाई सुविधा उपलब्ध गराउने उद्देश्यले यो आयोजना आर्थिक वर्ष

२०६८/६९ देखि शुरू भएको हो। चालू आर्थिक वर्षदेखि राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाको रूपमा वर्गीकरण गरिएको छ। आन्तरिक स्रोतबाट खर्च व्यहोर्ने यस आयोजनाको कुल अनुमानित लागत रु.१६ अर्ब ४३ करोड रहेको छ। आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा रु.१ अर्ब १ करोड ८० हजार बजेट विनियोजन भएको छ। यस मध्ये समीक्षा अवधिमा रु.४१ लाख ५० हजार मात्र खर्च भएको छ। यस अवधिमा ICB ठेक्का मार्फत सुरुइ निर्माणका लागि पूर्व योग्यताको आधार र लागत पुनरावलोकन गर्ने कार्य भइरहेको छ। सिंचाई प्रणालीतर्फको विस्तृत डिजाइन कार्य भइरहेको छ। हालसम्मको खर्च र कामको गति हेर्दा यो वर्षको स्वीकृत बजेट खर्च हुने सम्भावना न्यून देखिन्छ।

४.१९ राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम

चालू आर्थिक वर्षमा राष्ट्रिय गौरवको रूपमा वर्गीकरण भएको यो आयोजनाबाट एकीकृत रूपमा चुरे क्षेत्रको दीगो व्यवस्थापन गर्दै उपल्लो तटीय र तल्लो तटीय वातावरणीय अन्तर सम्बन्धबाट तराई क्षेत्रको समेत संरक्षण हुने अनुमान छ। चालू आर्थिक वर्षमा रु.५० करोड विनियोजन गरिएकोमा समीक्षा अवधिमा रु.१ करोड ५ लाख मात्र खर्च भएको छ। यो आयोजनाको उद्देश्य र बजेट विनियोजन अनुसार काम हुन सकेको छैन। एकीकृत भनिए पनि कार्यक्रमहरू छरिएर रहेका छन्। कार्यान्वयनमा तदारुकता र समन्वयको अभाव छ।

४.२० बुढीगण्डकी जलविद्युत आयोजना

६०० मेगावाट क्षमताको यो जलविद्युत आयोजना धादिङ्ग जिल्लामा अवस्थित छ। नेपाल सरकारद्वारा आर्थिक वर्ष २०६९/७० मा विकास समिति गठन गरी यो आयोजना निर्माणको कार्य अगाडि बढाइएको छ। कुल लागत रु.२ खर्ब हुने अनुमान रहेको यो आयोजनाको लागि आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा रु.२६ करोड १० लाख बजेट विनियोजन भएकोमा समीक्षा अवधिसम्म रु.१६ करोड २५ लाख खर्च भएको छ। समीक्षा अवधिमा यस आयोजनाको Geological Investigation कार्य अन्तर्गत १००९ मिटर ड्रिलिङ कार्य र ५५० मिटर Audit Tunnel निर्माणको लागि RFP कार्य सम्पन्न भएको छ। आयोजनाको विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययनसँगै जग्गा प्राप्ति र पुनर्वासको नीति तथा कार्यक्रम पनि अगाडि बढाउनु पर्ने देखिन्छ। अन्यथा कार्यान्वयन चरणमा अवरोध आउन सक्छ।

४.२१ पश्चिम सेती जलविद्युत आयोजना

डोटी जिल्लामा रहेको यस आयोजनाबाट ७५० मेगावाट विद्युत उत्पादन गर्ने लक्ष्य राखिएको छ। समीक्षा अवधिसम्ममा सम्भाव्यता अध्ययन नै हुन नसकेको भन्ने जानकारी प्राप्त भएको छ।

राष्ट्रिय गौरवका आयोजना कार्यान्वयनका समस्या र सुझावहरू

राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरूको समीक्षा अवधिसम्मको प्रगति विवरण विश्लेषण गर्दा केही आयोजनाहरूको सम्भाव्यता अध्ययन नै नभएको, कुनै आयोजनाको कार्यान्वयन प्रक्रिया नै शुरू नभएको, कार्यान्वयन शुरू भएका कतिपय आयोजनाहरू प्रभावकारी रूपले सञ्चालन हुन नसकेको जस्ता समस्याहरू रहेका छन्। उदाहरणका लागि पश्चिम सेती जलविद्युत आयोजनाको सम्भाव्यता अध्ययन नै सम्पन्न नभएको, निजगढ अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल तथा पोखरा क्षेत्रीय अन्तर्राष्ट्रिय

विमानस्थलको मुख्य क्रियाकलाप नै शुरू हुन नसकेको, काठमाण्डौ तराई मधेश द्रुतमार्गको ट्रयाक खोल्ने कार्य बाहेक अन्य मुख्य कार्यहरू शुरू हुन सकेको छैन। राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरूको स्पष्ट परिभाषा, वर्गीकरणको आधार र मापदण्ड तोकिएको छैन। कतिपय आयोजनाहरूको लागत एकिन नहुनु, लागत अनुमानमा पनि लगानीको स्रोत निश्चित नहुनु, आयोजना सम्पन्न हुने अवधि नतोकिनु, समय र लागत भेरिएशन बढ्दै जानु, ठेक्का व्यवस्थापनका समस्या जटिल बन्दै जानु, आयोजनाको लक्ष्य तथा उद्देश्यमा स्पष्टता नदेखिनु, जग्गा प्राप्ति र मुआव्जामा समस्या रहनु, आयोजना कार्यान्वयनमा स्थानीय तहबाट अवरोध पैदा हुनु, अन्तरनिकाय समन्वयको सर्वथा अभाव रहनु, जनशक्ति व्यवस्थापनको समस्या रहनु राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाका साझा समस्याहरू हुन्। आयोजनाहरूबाट सम्पादित कामहरूमा गुणस्तरियता कायम नहुनु र प्राविधिक एवम् दक्ष जनशक्तिद्वारा अनुगमन नहुनु पनि समस्याका रूपमा रहेका छन्।

राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरूको छनौट र कार्यान्वयनको अवस्था हेर्दा आर्थिक वृद्धि, पूँजी निर्माण, रोजगारी सिर्जना, क्षेत्रीय सन्तुलन, आर्थिक सामाजिक रूपान्तरणमा सहयोग पुऱ्याउने, ब्यापक लाभग्राही संख्या भएको, सहयोगी, राष्ट्रिय महत्व झल्किने प्रकृतिका आयोजनाहरूलाई मात्र राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाको रूपमा परिभाषित गरिनु पर्ने देखिएको छ। विद्यमान राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरूलाई पनि यिनै मापदण्डहरूका आधारमा पुनरावलोकन गर्नु पर्दछ। यस्ता आयोजनाहरूलाई बजेट विनियोजन, कार्यक्रम स्वीकृति, कार्यक्रम सञ्चालन, समन्वय तथा अनुगमन मूल्याङ्कनमा उच्च प्राथमिकता दिई राष्ट्रिय अभियानकै रूपमा सञ्चालन गरिनु पर्दछ। साथै यस्ता आयोजनाहरूलाई समयावधि किटान गरी तोकिएको लागत र गुणस्तरमा सम्पन्न गर्ने, नतिजालाई कार्यसम्पादनसँग आवद्ध गर्न आयोजना प्रमुखसँग कार्यसम्पादन सम्झौता गर्ने व्यवस्थालाई कडाईका साथ लागू गरिनुपर्दछ।

यसका अतिरिक्त यस्ता आयोजनाहरूको निर्माण द्रुत प्रक्रिया (Fast Track) बाट सम्पन्न गर्ने नित अवलम्बन गरी आयोजना कार्यान्वयन सम्बन्धी छुट्टै कानून निर्माण गर्न आवश्यक देखिएको छ। आयोजनाको कार्यान्वयन क्षमता बढाउन र अनुगमन तथा समन्वयको लागि हालका संयन्त्र र निकायहरूलाई विशेष रूपमा क्रियाशील तुल्याउन पनि त्यतिकै जरुरी छ।

परिच्छेद ५
सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापन र विश्लेषण

५.१ विनियोजन अध्यादेश अनुसारको खर्च व्यवस्था

५.१.१ चालू आर्थिक वर्ष २०७०/७१ का लागि कुल रु.५१७ अर्ब २४ करोड बजेट विनियोजन गरिएको छ। यसको विवरण तालिका ५.१ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ५.१
बजेट व्यवस्था

(रु.हजारमा)

वाँडफाँट	विनियोजन रकम	कुल विनियोजनमा प्रतिशत
चालू	३,५३,४१,७४,७६	६८.३३
पूँजीगत	८५,०९,९७,३१	१६.४५
वित्तीय व्यवस्था	७८,७२,२७,९३	१५.२२
कुल	५,१७,२४,००,००	१००.००

५.१.२ अख्तियारीको स्थिति

बजेटको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि २०७० साउन १ गते नै अर्थ मन्त्रालयबाट सम्बद्ध मन्त्रालय/निकायहरूमा खर्च गर्ने अख्तियारी पठाई २०७० साउन १५ गतेभित्र ती निकायहरूले खर्च गर्ने इकाईहरूमा पठाउने गरी अख्तियारी पठाइएको थियो। यसैगरी निःशर्त अनुदानको रकमको अख्तियारी सोझै स्थानीय निकायहरूलाई पठाइएको थियो। तथापि सम्बन्धित मन्त्रालय/विभागहरूले सबै खर्च इकाईहरूमा समयमै अख्तियारी पठाउन ढिलाई गरेको पाइयो। खर्च गर्ने इकाईसम्म अख्तियारी नपुग्दा कार्यान्वयनमा बाधा आउनु स्वभाविकै हो। आगामी वर्षहरूमा सम्बद्ध निकायबाट खर्च गर्ने इकाईहरूमा समयमै अख्तियारी पुग्ने व्यवस्था गर्न आवश्यक देखिएको छ।

५.१.३ कार्यक्रम स्वीकृतिको अवस्था

चालू आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा कुल ४५५ आयोजनाहरू मध्ये पहिलो प्राथमिकताका ३०३ दोस्रो प्राथमिकताका १२९ र तेस्रो प्राथमिकताका २३ आयोजनाहरू रहेका छन्। कार्यक्रम स्वीकृतिमा ढिलाई भएमा समग्र कार्यक्रम कार्यान्वयनमा असर पर्ने भएकोले बजेट वक्तव्यमार्फत पहिलो प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाहरूको कार्यक्रम राष्ट्रिय योजना आयोगले र दोस्रो तथा तेस्रो प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाहरूको कार्यक्रम सम्बन्धित मन्त्रालय/निकायले २०७० साउन १५ गतेभित्रै स्वीकृत गरिसक्नु पर्ने व्यवस्था गरियो। कार्यक्रम तयारीको लागि शुरुमा केही समय लागेकाले तोकिएको अवधिभित्रै सबै कार्यक्रम स्वीकृत हुन नसके तापनि अर्थ मन्त्रालय र राष्ट्रिय योजना आयोगको संयुक्त प्रयासको परिणाम स्वरूप २०७० असोजसम्ममा ९५ प्रतिशतभन्दा बढी कार्यक्रम स्वीकृत भएका छन्। हालसम्म पहिलो प्राथमिकता प्राप्त ३०३ आयोजनामध्ये ३०२ आयोजनाहरूको कार्यक्रम स्वीकृत भएको छ।

चालू आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को खर्च प्रक्षेपण

चालू आर्थिक वर्षमा चालूतर्फ रू.३३१ अर्ब ६१ करोड ५१ लाख, पूँजीगततर्फ रू.७१ अर्ब ७४ करोड ३ लाख र वित्तीय व्यवस्थातर्फ रू.७५ अर्ब ७७ करोड ६३ लाख गरी कुल खर्च रू.४७९ अर्ब १३ करोड १७ लाख खर्च पुग्ने अनुमान गरिएको छ। यो कुल बजेट विनियोजनको ९२.६३ प्रतिशत हो।

५.१.४ समष्टिगत खर्च स्थिति

समीक्षा अवधिसम्ममा रू.१५६ अर्ब ६ करोड ८५ लाख खर्च भएको छ। यो रकम कुल बजेट रू.५१७ अर्ब २४ करोडको ३०.१७ प्रतिशत हो। सञ्चित कोषमाथि व्ययभार हुने गरी व्यवस्था गरिएको रू.६२ अर्ब ५१ करोड ८० लाख मध्ये रू.१८ अर्ब ९१ करोड ९५ लाख अर्थात ३०.२६ प्रतिशत खर्च भएको छ। सञ्चित कोषबाट खर्च हुने गरी व्यवस्था गरिएको जम्मा रू.४५४ अर्ब ७२ करोड २० लाख मध्ये रू.१३७ अर्ब १४ करोड ९० लाख अर्थात ३०.१६ प्रतिशत खर्च भएको छ। कुल खर्चमध्ये चालू खर्च रू.१३० अर्ब ६ करोड १४ लाख, पूँजीगत खर्च रू.११ अर्ब ४६ करोड ४५ लाख र वित्तीय व्यवस्थातर्फ रू.१४ अर्ब ५४ करोड २६ लाख खर्च भएको छ। यो चालू तथा पूँजीगत र वित्तीय व्यवस्थातर्फ विनियोजित बजेटको तुलनामा यो खर्च क्रमशः ३६.८०, १३.४७ र १८.४७ प्रतिशत हो। समीक्षा अवधिको कुल चालू, पूँजीगत र वित्तीय तर्फको खर्च र गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिको खर्च बीचको तुलनात्मक विवरण तालिका ५.२ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ५.२

समष्टिगत खर्चको तुलनात्मक स्थिति

(रकम रु.हजारमा)

विवरण	विनियोजन			पहिलो छ महिनाको खर्च			आ.व. २०६८/६९ को तुलनामा चालू आ.व.को परिवर्तन	आ.व. २०६९/७० को तुलनामा चालू आ.व.को परिवर्तन %	बजेटको तुलनामा खर्च प्रतिशत		
	२०६८/६९	२०६९/७०	२०७०/७१	२०६८/६९	२०६९/७०	२०७०/७१			२०६८/६९	२०६९/७०	२०७०/७१
चालू	२६६६४२७	२७९०११२	३५३४१७५	८९६३८८	८६९०३१	१३००६१४	३.१८	५.६५	३३.६२	३१.१५	३६.८०
पूँजीगत	७२६१७१	६६१३४६	८५०९९७	९५६५३	७६६१४	११४६४५	०.३०	१.८८	१३.१७	११.५९	१३.४७
वित्तीय व्यवस्था	४५६८०२	५९६७८९	७८७२२८	११९२६८	९५५६६	१४५४२६	-७.६४	२.४६	२६.११	१६.०१	१८.४७
जम्मा	३८४९०००	४०४८२४७	५१७२४००	११११३०९	१०४१२११	१५६०८५	१.३०	४.४५	२८.८७	२५.७२	३०.१७

गत आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनामा विनियोजित बजेटको तुलनामा कुल खर्च अनुपात २५.७२ प्रतिशत रहेकोमा चालू आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा यस्तो अनुपात ३०.१७ प्रतिशत भई कुल खर्च अनुपातमा ४.४५ प्रतिशत बिन्दुले वृद्धि भएको छ। गत आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनामा चालू खर्च अनुपात ३१.१५ प्रतिशत रहेकोमा चालू आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा चालू खर्च अनुपात

३६.८० प्रतिशत भई चालू खर्च अनुपातमा ५.६५ प्रतिशत बिन्दुले वृद्धि भएको छ। साथै पूँजीगत खर्च अनुपात ११.५९ प्रतिशत रहेकोमा चालू आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा पूँजीगत खर्च अनुपात १३.४७ प्रतिशत भई पूँजीगत खर्च अनुपातमा १.८८ प्रतिशत बिन्दुले वृद्धि भएको छ।

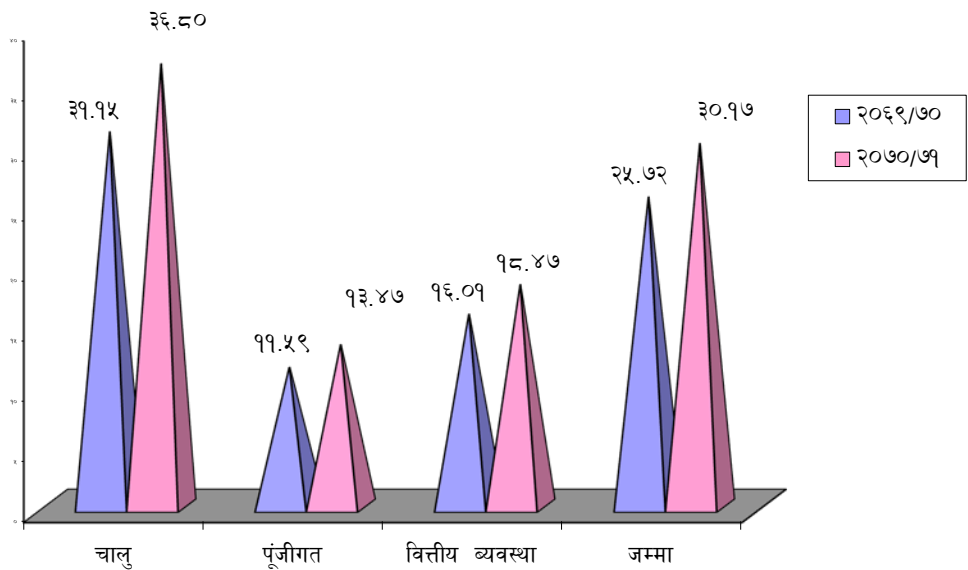
गत आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनामा वित्तीय व्यवस्थातर्फ विनियोजित बजेटको १६.०१ प्रतिशत रकम परिचालन भएकोमा चालू आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा १८.४७ प्रतिशत भई २.४६ प्रतिशत बिन्दुले वृद्धि भएको छ।

आर्थिक वर्ष २०६९/७०मा पूर्ण बजेट नआएको र चालू आर्थिक वर्षमा समयमै पूर्ण बजेट आएको अवस्थामा समीक्षा अवधिको खर्चको तुलना गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिको खर्चसँग तुलनायोग्य नहुने कारणले आर्थिक वर्ष २०६८/६९ लाई आधार मानी खर्चको तुलनात्मक विश्लेषण गरिएको छ। आर्थिक वर्ष २०६८/६९ को सोही अवधिको खर्चसँग तुलना गर्दा कुल खर्च अनुपातमा १.३० प्रतिशत बिन्दुले मात्र वृद्धि भएको छ। यसैगरी चालू खर्चतर्फ ३.१८ प्रतिशत बिन्दुले र पूँजीगत खर्चतर्फ ०.३० प्रतिशत बिन्दुले वृद्धि भएको छ भने वित्तीय व्यवस्थामा ७.६४ प्रतिशतले कमी आएको छ। चालू वर्षमा पूँजीगत खर्चको प्रवृत्ति उस्तै देखिएता पनि आर्थिक वर्षको शुरुमै अख्तियारी गएको र समयमै कार्यक्रम स्वीकृत भएको अवस्थामा पूँजीगत खर्चको यो स्थितिलाई सन्तोषजनक मान्न सकिदैन। चाडपर्व, निर्वाचन र प्रक्रियागत जटिलताको कारणले कार्यक्रम कार्यान्वयनमा सुस्तता आई पूँजीगत खर्च अपेक्षाकृत रूपमा कम भएको देखिन्छ। चालू आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा पूँजीगत कार्यक्रम कार्यान्वयनमा तीव्रता दिई पूँजीगत खर्चमा वृद्धि गरी अपेक्षित नतिजा प्राप्त गर्न सबै जिम्मेवार निकाय सजग हुनु पर्ने देखिएको छ।

स्तम्भचित्र ५.१

समीक्षा अवधिको खर्चको तुलनात्मक स्थिति

(रु. लाखमा)

५.२ निकाय मन्त्रालयगत/खर्च स्थिति

समीक्षा अवधिको विभिन्न निकाय/मन्त्रालयहरूको कुल खर्चको तुलना गर्दा विनियोजनको अनुपातमा पहिलोमा अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको ७६.०४ प्रतिशत दोस्रोमा गृह मन्त्रालयको ५३.७९ प्रतिशत र तेस्रोमा राष्ट्रपति कार्यालयको ५२.११ प्रतिशत खर्च भएको देखिन्छ।

चालू खर्चको स्थितिलाई हेर्दा पहिलोमा राष्ट्रपतिको कार्यालयको ५८.०८ प्रतिशत, दोस्रोमा गृह मन्त्रालयको ५७.२२ प्रतिशत र तेस्रोमा अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको ५३.४७ प्रतिशत खर्च भएको देखिन्छ।

पूँजीगत खर्चतर्फ पहिलो, दोस्रो तथा तेस्रोमा क्रमशः अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको २०१.३४ प्रतिशत, राष्ट्रपतिको कार्यालयको ४९.२५ प्रतिशत र न्याय परिषद्को ३५.३२ प्रतिशत खर्च भएको देखिन्छ। विभिन्न निकायहरूले गरेको खर्चको विवरण अनुसूची ५ मा उल्लेख गरिएको छ।

५.३ कार्यगत खर्चको स्थिति

समीक्षा अवधिमा विनियोजित बजेटको तुलनामा सबैभन्दा बढी खर्च सार्वजनिक शान्ति सुरक्षातर्फ रु.२१ अर्ब ९७ करोड ७५ लाख भएको छ। यो खर्च विनियोजित बजेटको तुलनामा ४९.१६ प्रतिशत हुन आउँछ। संविधानसभाको चुनाव यसै अवधिमा सम्पन्न भएकोले सार्वजनिक शान्ति सुरक्षामा बढी खर्च देखिएको हो। दोस्रोमा रक्षा क्षेत्रमा रु.१३ अर्ब ३१ करोड ३५ लाख खर्च भै विनियोजित बजेटको ४६.८० प्रतिशत खर्च भएको छ। यसमा विशेषत तलब, भत्ता, रासन जस्ता प्रतिवद्ध खर्च र निर्वाचन खर्च समेत समावेश भएकोले तुलनात्मक खर्च बढी देखिएको हो। यसैगरी शिक्षामा ३९.५०, मनोरञ्जन, संस्कृति तथा धर्ममा ३५.०१ र सामाजिक सुरक्षामा २९.६५ प्रतिशत खर्च भएको छ। विस्तृत विवरण अनुसूची २ मा उल्लेख गरिएको छ।

५.४ प्राथमिकताका आधारमा खर्च स्थिति

समीक्षा अवधिमा कुल बजेट मध्ये पहिलो प्राथमिकताको क्षेत्रमा ३०.८९ प्रतिशत, दोस्रोमा ३०.३३ प्रतिशत र तेस्रोमा ९.१० प्रतिशत खर्च भएको छ। पहिलो प्राथमिकताको क्षेत्रमा गत वर्षको सोही अवधिको तुलनामा ३.६५ प्रतिशत बिन्दुले, दोस्रो र तेस्रो प्राथमिकताको क्षेत्रमा क्रमशः ११.८० प्रतिशत र ४.५० प्रतिशत बिन्दुले खर्च वृद्धि भएको छ। प्राथमिकताको हिसावले पहिलो प्राथमिकताको वृद्धि प्रतिशत दोस्रो र तेस्रोभन्दा कम देखिएकोले प्राथमिकताको क्षेत्रलाई केन्द्रीत गरी खर्च गर्न सकेको देखिएन। आगामी दिनमा पहिलो प्राथमिकताको क्षेत्रमा बढी खर्च गर्नुपर्ने वा प्राथमिकता निर्धारणमा पुनरावलोकन गर्नुपर्ने देखिन्छ।

तालिका ५.३
प्राथमिकता आधारमा तुलनात्मक खर्च स्थिति

(रु. लाखमा)

प्राथमिकता	बजेट विनियोजन		पुस महिनासम्मको खर्च		कुल बजेटको तुलनामा खर्च प्रतिशत	
	२०६९/७०	२०७०/७१	२०६९/७०	२०७०/७१	२०६९/७०	२०७०/७१
पहिलो (P1)	३५६३७९९	४४२०५६४	९७,०८,८८	१३६५६५९	२७.२४	३०.८९
दोस्रो (P2)	३४४६७३	५९६३३७	६,३८,९९	१८०८७६	१८.५३	३०.३३
तेस्रो (P3)	१३९७७५	१५५४९९	६४,२४	१४१५०	४.६०	९.१०
जम्मा	४०४८२४७	५१७२४००	१,०४,१२,११	१५६००६८५	२५.७२	३०.१७

५.५ रणनीतिक स्तम्भहरूको आधारमा खर्च स्थिति

चालू आर्थिक वर्षदेखि शुरू भएको तेह्रौं आवधिक योजनामा नयाँ रणनीतिक स्तम्भहरू निर्धारण गरिएको हुँदा गत आर्थिक वर्षको खर्चसँग तुलना गर्न सकिएन। तसर्थ विनियोजित बजेटको आधारमा मात्र विश्लेषण गरिएको छ। समीक्षा अवधिमा कुल विनियोजित रकममध्ये साधारण प्रशासनमा ३८.८८ प्रतिशत पहिलो, विकास प्रक्रियामा निजी, सरकारी र सहकारी क्षेत्रको योगदान अभिवृद्धि गरी दीगो, फराकिलो र समावेशी आर्थिक वृद्धिमा ३६.५३ प्रतिशत दोस्रो र सामाजिक सेवाका क्षेत्रहरूमा पहुँच, उपयोग र गुणस्तर अभिवृद्धिमा २२.७२ प्रतिशत तेस्रो खर्च देखिएको छ। आम जनताको चासोका विषय विशेषतः "सार्वजनिक तथा अन्य क्षेत्रहरूमा सुशासन अभिवृद्धि" र "भौतिक पूर्वाधार विकास गर्ने" स्तम्भहरूमा रहेको पाइन्छ तर यी दुवै स्तम्भहरूमा सबैभन्दा कम क्रमशः १५.०३ र १५.९० प्रतिशत मात्र खर्च भएको देखिन्छ। आगामी दिनमा आम जनताको चासोका विषयहरू र मागलाई सम्बोधन गर्ने गरी खर्च परिचालन गर्न आवश्यक देखिन्छ।

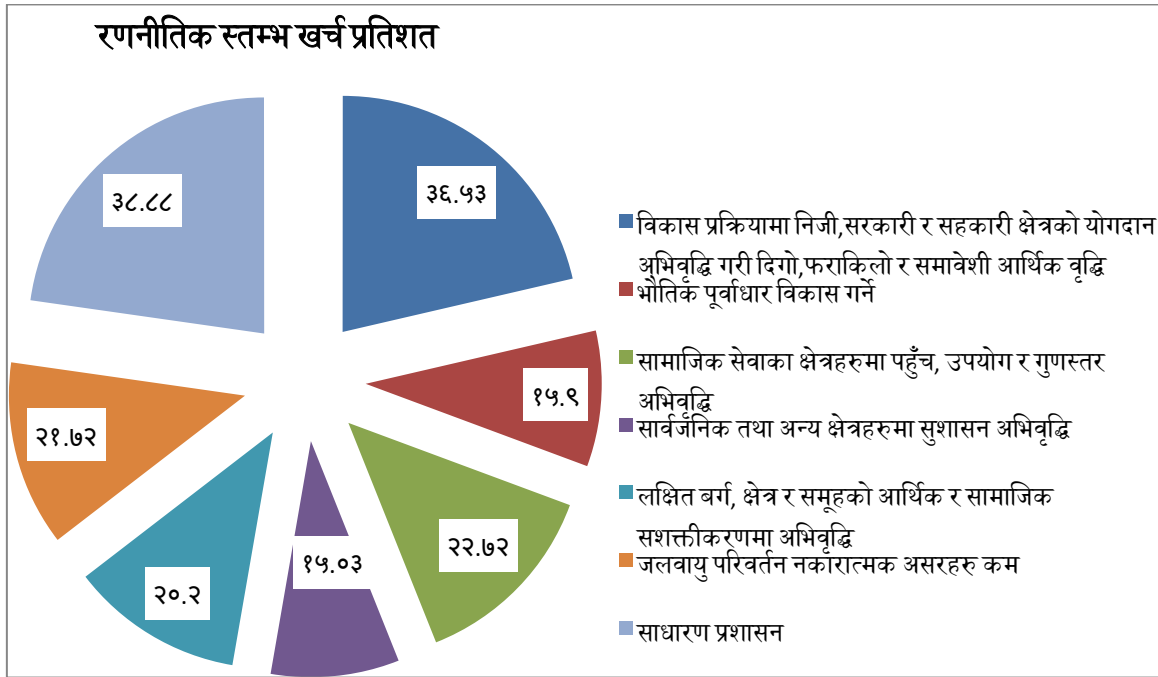
तालिका - ५.४

रणनीतिक स्तम्भहरूको बजेट तथा खर्चको तुलनात्मक स्थिति

(रु. लाखमा)

रणनीतिक स्तम्भ	२०७०/७१ को बजेट	२०७० पुस सम्मको खर्च	खर्च %
विकास प्रक्रियामा निजी, सरकारी र सहकारी क्षेत्रको योगदान अभिवृद्धि गरी दीगो, फराकिलो र समावेशी आर्थिक वृद्धि	२६८२०७	९७९८४	३६.५३
भौतिक पूर्वाधार विकास	११२९३७६	१७९५३०	१५.९०
सामाजिक सेवाका क्षेत्रहरूमा पहुँच, उपयोग र गुणस्तर अभिवृद्धि	७२६०२२	१५७७१७	२२.७२
सार्वजनिक तथा अन्य क्षेत्रहरूमा सुशासन अभिवृद्धि	१२४५७५	१८७२४	१५.०३
लक्षित वर्ग, क्षेत्र र समूहको आर्थिक र सामाजिक सशक्तीकरणमा अभिवृद्धि	९८१४८	१९८२७	२०.२०
जलवायु परिवर्तन नकारात्मक असरहरू कम	६९४२२	१५०७९	२१.७२
साधारण प्रशासन	२७५६६५०	१०७१८२२	३८.८८
जम्मा	५१७२४००	१५६००६८५	३०.१७

आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को कुल बजेटको तुलनामा रणनीतिक स्तम्भहरूको खर्च अनुपात प्रतिशत

५.६ वैदेशिक अनुदान सहायतामा सञ्चालित आयोजनाहरूको खर्च स्थिति

वैदेशिक अनुदान सहायतामा सञ्चालित कार्यक्रम/आयोजनाहरूमा चालू आर्थिक वर्ष रु.६९ अर्ब ५३ करोड ६९ लाख बजेट विनियोजन भएकोमा समीक्षा अवधिमा रु.१० अर्ब ४९ करोड ७४ लाख खर्च भएको छ। यो वैदेशिक अनुदान सहायताबाट व्यहोर्ने गरी विनियोजित रकमको १५.९० प्रतिशत मात्र हुन आउँछ। गत आर्थिक वर्षको यसै अवधिमा वैदेशिक अनुदान सहायता अन्तर्गत जम्मा रु.१ अर्ब ७३ करोड खर्च भएको थियो। यसको तुलनामा समीक्षा अवधिमा भएको खर्च रु.८ अर्ब ७६ करोड ७४ लाख अर्थात् ६०६.७९ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ।

५.७ वैदेशिक ऋण सहायतामा सञ्चालित आयोजनाहरूको खर्च स्थिति

वैदेशिक ऋण सहायता अन्तर्गत सञ्चालित कार्यक्रम/आयोजनाहरूमा चालू आर्थिक वर्ष रु.४३ अर्ब ७० करोड ३९ लाख बजेट विनियोजन भएकोमा समीक्षा अवधिमा जम्मा रु.२ अर्ब ५७ करोड २२ लाख मात्र खर्च भएको छ। गत आर्थिक वर्षको यसै अवधिमा वैदेशिक ऋण सहायता अन्तर्गत जम्मा रु.६ करोड खर्च भएको थियो। यसै अवधिमा रु.७ अर्ब ६३ करोड ४९ लाख वैदेशिक ऋण साँवा भुक्तानी गरिएको छ। यसबाट Net Domestic Financing मा नेपाल सरकारको आन्तरिक स्रोत सबल रहेको र सरकारी खर्चको लागि Fiscal Space पर्याप्त रहेको देखिन्छ।

५.८ गैर नगद खर्च स्थिति

चालू आर्थिक वर्षमा गैर नगदतर्फ वैदेशिक अनुदान सहायतामा रु.२० अर्ब ४६ करोड ७० लाख र वैदेशिक ऋण सहायतामा रु.२५ अर्ब ९२ करोड २४ लाख गरी जम्मा रु.४६ अर्ब ३८ करोड ९४ लाख विनियोजन भएकोमा समीक्षा अवधिमा जम्मा रु.४ लाख ३९ हजार मात्र खर्च भएको

प्रतिवेदन प्राप्त भएको छ। यस्तो खर्च कम देखिनुमा सम्बन्धित निकायले खर्च गरेको रकमको प्रतिवेदन तोकिएको समयमा नगर्नु प्रमुख कारण हो।

५.९ शीर्षकगत खर्च स्थिति

चालू आर्थिक वर्षको समीक्षा अवधिमा भएको शीर्षकगत खर्च रकमलाई विनियोजित रकमसँग तुलना गर्दा सबैभन्दा बढी खर्च शीर्षक नं.२२१२२ अन्य भाडामा विनियोजित रकमको १६५.५० प्रतिशत खर्च भैसकेको छ। दोस्रो र तेस्रोमा क्रमशः खर्च शीर्षक नं.२२१११ पानी तथा विजुलीमा ८४.९७ प्रतिशत र खर्च शीर्षक नं.२२६१२ भ्रमण खर्चमा ८३.११ प्रतिशत खर्च भैसकेको छ। यस्तै विनियोजन रकमको तुलनामा सबैभन्दा कम खर्च शीर्षक नं.२९२११ भवन खरीदमा ०.०५ प्रतिशत र दोस्रो र तेस्रो क्रममा खर्च शीर्षक नं.२९७१२ सफ्टवेयर निर्माण र खरिद तथा खर्च शीर्षक नं.२२६१४ अन्य भ्रमण खर्चमा क्रमशः ०.४१ र ०.६६ प्रतिशतमा खर्च भएको छ। खर्च शीर्षकगत खर्चको तुलनात्मक विवरण अनुसूची ३ मा उल्लेख गरिएको छ।

५.१० खर्चको संशोधित अनुमान र त्यसका आधारहरू

चालू खर्च अनुमान

आर्थिक वर्ष २०६९/७० को पहिलो छ महिनामा रु.८६ अर्ब ९० करोड ३१ लाख र पछिल्लो छ महिनामा रु.१६० अर्ब ५५ करोड २१ लाख खर्च भएको थियो। चालू आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को समीक्षा अवधिमा रु.१३० अर्ब ६ करोड १४ लाख अर्थात विनियोजित चालू बजेटको ३६.८० प्रतिशत खर्च भएको छ। यो खर्च गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिको तुलनामा ४९.६६ प्रतिशतले बढी हो। स्थानीय निकायको निर्वाचन खर्च, संविधानसभा/व्यवस्थापिका संसदका लागि थप हुनसक्ने खर्च, वैदेशिक सहायताबाट सञ्चालन हुने आयोजनाहरूको लागि नेपाल सरकारले समपूरक कोषको लागि व्यवस्था गर्नुपर्ने खर्च, मन्त्रालय/निकायहरूबाट भएका थप बजेट मागलाई सम्बोधन गर्नुपर्ने, खर्च मुद्रास्फीति र अन्य भैपरी खर्चमा हुनसक्ने वृद्धि समेतको आधारमा चालू आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा चालू खर्चतर्फ रु.२०१ अर्ब ५५ करोड ३७ लाख खर्च भई कुल चालू खर्चतर्फ विनियोजनमध्ये रु.३३१ अर्ब ६१ करोड ५१ लाख अर्थात ९३.८३ प्रतिशत खर्च हुने प्रक्षेपण गरिएको छ।

पूँजीगत खर्च अनुमान

आर्थिक वर्ष २०६९/७० को पहिलो छ महिनामा रु.७ अर्ब ६६ करोड १४ लाख र पछिल्लो छ महिनामा रु.४६ अर्ब ८६ करोड ५७ लाख खर्च भएको थियो। यसरी पछिल्लो छ महिनाको खर्च पहिलो छ महिनाको खर्चको तुलनामा ६.१२ गुणाले बढी भएको थियो। चालू आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनामा रु.११ अर्ब ४६ करोड ४५ लाख अर्थात कुल पूँजीगत विनियोजनको १३.४७ प्रतिशत खर्च भएको छ। यो खर्च अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिको तुलनामा ४९.६३ प्रतिशतले बढी हो।

गत आर्थिक वर्ष समयमा बजेट आउन नसकेको कारणले पहिलो छ महिनामा पूँजीगत खर्च न्यून भएकोमा चालू आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा खर्च बढी देखिएको हो। संविधानसभाको निर्वाचन, सवारी साधन, मेशीनरी औजार जस्ता शीर्षकमा खर्च बढ्न गएकोले पूँजीगत खर्चमा वृद्धि भएको

देखिन्छ। दोस्रो संविधानभा निर्वाचन पश्चात देखा परेको राजनीतिक स्थिरता, शान्ति सुव्यवस्थामा आएको सुधार, समयमा बजेट स्वीकृत भइसकेको, समयमै अख्तियारी प्रदान गरी कार्यक्रम स्वीकृत एवं सार्वजनिक खरीद प्रक्रिया शुरु भएको, कार्यक्रम सञ्चालन गर्न कार्यविधि र निर्देशिका तयार भएको, ठूला आयोजना प्रमुखसँग कार्यसम्पादन सम्झौता भएको, आयोजना सञ्चालनमा गतिशीलता आएको तथा थप मागलाई सम्बोधन गर्नुपर्ने अवस्था समेतको आधारमा चालू आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा रु.६० अर्ब २७ करोड ५८ लाख थप सहित जम्मा रु.७१ अर्ब ७४ करोड ३ लाख खर्च भई कुल पूँजीगत विनियोजनमध्ये ८४.३० प्रतिशत खर्च हुने प्रक्षेपण गरिएको छ।

वित्तीय व्यवस्था तर्फको अनुमान

आर्थिक वर्ष २०६९/७० को पहिलो छ महिनामा रु.९ अर्ब ५५ करोड ६६ लाख र पछिल्लो छ महिनामा रु.४३ अर्ब ८५ करोड ३३ लाख वित्तीय व्यवस्था अन्तर्गत ऋण लगानी, शेयर लगानी, वैदेशिक तथा आन्तरिक ऋणको साँवा ब्याज भुक्तानी भएको थियो। चालू आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनामा रु.१४ अर्ब ५४ करोड २६ लाख भुक्तानी भएको छ। यो भुक्तानी अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिको तुलनामा ५२.१७ प्रतिशतले बढी छ। ऋण तथा शेयर लगानीतर्फ गत आर्थिक वर्षमा भएको खर्च तथा थप माग समेतको आधारमा यसमा बजेट बाँडफाँट गरे अनुरूप कै हाराहारीमा भुक्तानी हुने अनुमान रहेको छ। यस पृष्ठभूमिमा वित्तीय व्यवस्थाको लागि अध्यादेशले व्यवस्था गरेको रकम भन्दा ३.७४ प्रतिशत कम अर्थात रु.७५ अर्ब ७७ करोड ६३ लाख खर्च हुने अनुमान छ।

स्रोतगत खर्च अनुमान

वैदेशिक सहायता परिचालन सन्दर्भमा विगत ६ वर्षको खर्च विश्लेषण गर्दा वैदेशिक अनुदान सहायता तर्फ विनियोजन बजेटको औसत ६६.९१ प्रतिशत र वैदेशिक ऋण सहायतातर्फ औसत ४९.१८ प्रतिशत खर्च भएको पाइन्छ। विगत ६ वर्षको औसत, गत आर्थिक वर्ष भएको खर्च ७५.३१ प्रतिशत तथा चालू आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनाको खर्च समेतलाई विश्लेषण गर्दा वैदेशिक अनुदान सहायतातर्फ विनियोजनको करिब ७७.१४ प्रतिशत खर्च हुने अनुमान रहेको छ। वैदेशिक ऋण सहायतातर्फ चालू आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनाको खर्चको आधारमा विगत ६ वर्षमा भएको औसत ४९.१८ प्रतिशत कै हाराहारीमा खर्च हुने अनुमान रहेको छ। यसरी चालू आर्थिक वर्षमा कुल रु.४७९ अर्ब १३ करोड १७ लाख खर्च हुने संशोधित अनुमान मध्ये नेपाल सरकारको स्रोतबाट रु.४०४ अर्ब ७७ लाख, वैदेशिक अनुदान सहायताबाट रु.५३ अर्ब ६३ करोड ८२ लाख र वैदेशिक ऋण सहायताबाट रु.२१ अर्ब ४९ करोड ३६ लाख खर्च हुने अनुमान गरिएको छ।

समष्टिगत खर्चको संशोधित अनुमान

खर्च प्रवृत्तिको विश्लेषण गर्दा हरेक आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनाभन्दा पछिल्लो छ महिनामा बढी खर्च हुने गरेको छ। यसै तथ्यलाई आत्मसात गरी गत ६ आर्थिक वर्षको खर्च शीर्षकगत विनियोजनको तुलनामा भएको औसत खर्च प्रतिशतलाई आधार लिई चालू आर्थिक वर्षको छ महिनामा भएको खर्च र वर्तमान स्थितिमा देखिएका सम्भावित खर्च समेतको आधारमा खर्च प्रक्षेपण गरिएको छ। माथि उल्लिखित खर्चको प्रवृत्ति र अनुमानको आधारमा चालू खर्च रु.३३१ अर्ब

६१ करोड ५१ लाख, पूँजीगत खर्च ७१ अर्ब ७४ करोड ३ लाख र वित्तीय व्यवस्थातर्फ रू.७५ अर्ब ७७ करोड ६३ लाख समेत गरी कुल खर्च रू.४७९ अर्ब १३ करोड १७ लाख पुग्ने संशोधित खर्च अनुमान रहेको छ। यो कुल बजेटको ९२.६३ प्रतिशत हुन आउँछ।

यस परिप्रेक्ष्यमा नेपाल सरकारको आन्तरिक स्रोत (आन्तरिक ऋण समेत) बाट रू.४०४ अर्ब र वैदेशिक सहायताबाट रू.७५ अर्ब १३ करोड १८ लाख परिचालन हुने अनुमान रहेको छ। यसको विस्तृत विवरण अनुसूची १ मा उल्लेख गरिएको छ।

परिच्छेद ६ स्रोत व्यवस्थापन

६.१ राजस्व संकलन अवस्था

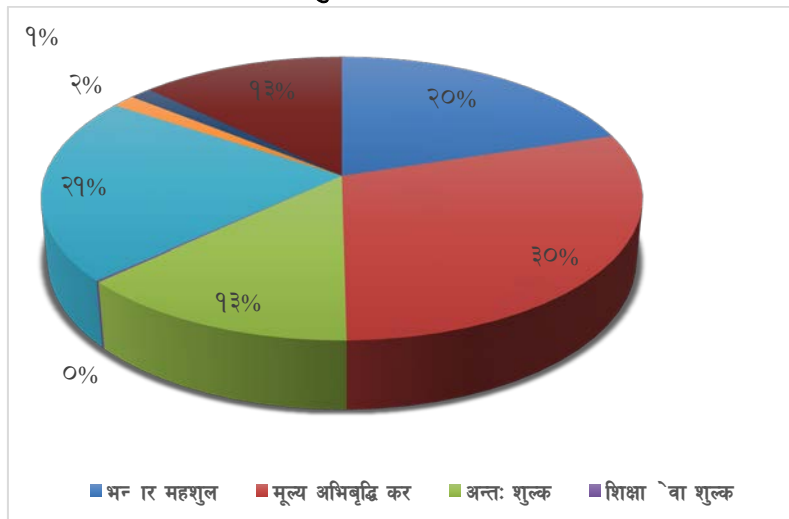
आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को राजस्वको वार्षिक लक्ष्य रू.३५४ अर्ब ५० करोड रहेको थियो। समीक्षा अवधिमा राजस्व संकलनको लक्ष्य रू.१६८ अर्ब १८ करोड ३१ लाख रहेकोमा रू.१६३ अर्ब ४४ करोड ४३ लाख संकलन भएको छ। यो रकम वार्षिक लक्ष्यको तुलनामा ४६.११ प्रतिशत र समीक्षा अवधिको लक्ष्यको तुलनामा ९७.१८ प्रतिशत हुन आउँछ। आर्थिक वर्ष २०६९/७० को यसै अवधिमा संकलन भएको राजस्व रू.१३४ अर्ब ५६ करोड ८७ लाखको तुलनामा २१.४६ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ।

राजस्व असुलीमा कर र गैर करको योगदान

पुस मसान्तसम्मको राजस्व असुली रू.१६३ अर्ब ४४ करोड ४३ लाखमध्ये मूल्य अभिवृद्धि करको योगदान २९.३६ प्रतिशत, आयकरको योगदान २०.९६ प्रतिशत, भन्सारको योगदान १९.८८ प्रतिशत, अन्तःशुल्कको योगदान १३ प्रतिशत र गैर करको योगदान १२.६६ प्रतिशत रहेको छ।

संकलित कुल राजस्वमा कर राजस्वको योगदान रू.१४२ अर्ब ७४ करोड ७५ लाख अर्थात ८७ प्रतिशत र गैर कर राजस्वको योगदान रू.२० अर्ब ६९ करोड ६८ लाख अर्थात १३ प्रतिशत रहेको छ। समीक्षा अवधिको राजस्व संकलनको विश्लेषण गर्दा कर राजस्वमा मूल्य अभिवृद्धि करको योगदान सबैभन्दा बढी ३० प्रतिशत रहेको छ भने आयकरको योगदान २१ प्रतिशत, भन्सार महसुलको योगदान २० प्रतिशत र अन्तःशुल्कको योगदान १३ प्रतिशत रहेको छ। यसैगरी रजिष्ट्रेशन दस्तुरको योगदान २ प्रतिशत र सवारी साधन करको योगदान १ प्रतिशत रहेको छ। कुल राजस्वमा शीर्षकगत योगदान देहाय अनुसार छ।

**बृत्तचित्र ६.१
राजस्व असुलीको शीर्षकगत योगदान**

६.२ शीर्षकगत राजस्व संकलन अवस्था

मूल्य अभिवृद्धि कर

चालू आर्थिक वर्षमा मूल्य अभिवृद्धि करतर्फ रू.१०३ अर्ब ५ करोड ९३ लाख संकलन गर्ने लक्ष्य राखिएको छ। समीक्षा अवधिमा रू.५१ अर्ब १३ करोड ४० लाख संकलन गर्ने लक्ष्य रहेकोमा रू.४७ अर्ब ९८ करोड ४३ लाख संकलन भएको छ। यो संकलन वार्षिक लक्ष्यको ४६.५६ प्रतिशत र समीक्षा अवधिको लक्ष्यको ९३.८४ प्रतिशत हुन आउँछ। यो गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिको तुलनामा १९.५६ प्रतिशतको वृद्धि हो। उत्पादन, वस्तुको बिक्री तथा वितरण, सेवा तथा ठेक्का, पर्यटन आदिबाट संकलन हुने मूल्य अभिवृद्धि करमा केही कमी आएको लक्ष्यभन्दा केही घटी संकलन हुन गएको हो।

आयकर

चालू आर्थिक वर्षमा आयकरतर्फ रू.७७ अर्ब २० करोड ८६ लाख संकलन गर्ने लक्ष्य राखिएको छ। समीक्षा अवधिमा रू.३३ अर्ब ९८ करोड २० लाख संकलन गर्ने लक्ष्य राखिएकोमा रू.३४ अर्ब २६ करोड २४ लाख संकलन भएको छ। यो संकलन वार्षिक लक्ष्यको तुलनामा ४४.३८ प्रतिशत र समीक्षा अवधिको लक्ष्यको तुलनामा १००.८३ प्रतिशत हुन आउँछ। गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिको संकलनको तुलनामा यो संकलन ११.७९ प्रतिशतको वृद्धि हो। विगत केही वर्षको सो अवधिको तुलनामा चालू आर्थिक वर्षको प्रथम छ महिनाको आयकरको संकलन उत्साहजनक रहेको छ।

अन्तःशुल्क

आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा अन्तःशुल्क तर्फको वार्षिक लक्ष्य रू.४४ अर्ब ९४ करोड ३४ लाख रहेको छ। समीक्षा अवधिमा रू.२१ अर्ब १८ करोड ३९ लाख संकलन गर्ने लक्ष्य रहेकोमा रू.२१ अर्ब ४१ करोड २६ लाख संकलन भएको छ। यो संकलन वार्षिक लक्ष्यको ४७.६४ प्रतिशत र समीक्षा अवधिको लक्ष्यको १०१.०८ प्रतिशत हुन आउँछ। यसैगरी गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा संकलन भएको रू.१७ अर्ब ६९ करोड ३७ लाखको तुलनामा २१.०२ प्रतिशतको वृद्धि हो।

भन्सार महसुल

चालू आर्थिक वर्षमा भन्सार महसुल तर्फ रू.६९ अर्ब ३५ करोड ३८ लाख भन्सार राजस्व (महसुल) संकलन गर्ने लक्ष्य रहेको छ। समीक्षा अवधिमा रू.३२ अर्ब ५५ करोड ९० लाख संकलन गर्ने लक्ष्य रहकोमा रू.३२ अर्ब ४८ करोड ७१ लाख अर्थात् ९९.७८ प्रतिशत संकलन भएको छ। गत आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनामा भएको संकलन रू.२७ अर्ब ०७ करोड ४० लाखको तुलनामा १९.९९ प्रतिशतको वृद्धि हो। आन्तरिक उत्पादन गत आर्थिक वर्षको भन्दा राम्रो भएको र विप्रेषण रकम बैंक तथा वित्तीय संस्थामा बचत भई उपभोगमा कमी आएको कारण पैठारी घट्न गएकोले भन्सार महसुल संकलन लक्ष्य अनुरूप हुन नसकेको देखिन्छ।

तालिका ६.२
राजस्व संकलनको प्रगति विवरण (रु.करोडमा)

कर शीर्षक	वार्षिक लक्ष्य २०७०/७१)	२०७०/७१ पुससम्मको		वार्षिक लक्ष्यको तुलनामा असुली %	पुससम्मको लक्ष्यको तुलनामा प्रगति %	गत वर्ष यस अवधिको तुलनामा प्रगति %
		लक्ष्य	असुली			
भन्सार महसुल	६९३५.३९	३२५५.९०	३२४८.७१	४६.८४	९९.७८	११९.९९
मूल्य अभिवृद्धि कर	१०३०५.९३	५११३.४०	४७९८.४३	४६.५६	९३.८३	११९.५६
अन्तःशुल्क	४४९४.३४	१२२८.३९	२१४१.२६	४७.६४	१०१.०८	१२१.०२
स्वास्थ्य सेवा शुल्क	३७.९४	२३.१४	२६.०५	६८.६६	११२.५८	
शिक्षा सेवा शुल्क	३८.२५	१९.२२	२५.७३	६७.२६	११३.८३	१५७.१८
आयकर	७७२०.८६	३३९८.२०	३४२६.२४	४४.३८	१००.८३	१११.७९
रजिष्ट्रेशन दस्तुर	४५०.५७	२१४.११	२३५.५३	५२.२७	११०.००	१३५.२०
सवारी साधन कर	५५०.०३	२७५.५२	२१९.७१	३९.९५	७९.७५	१०१.८४
अन्य कर	९३०.६८	४८५.३४	१५३.०५	१६.४४	३१.५३	
जम्मा कर राजस्व	३१४६४.००	१४३०९.२४	१४२७४.७५	४५.३७	९५.७८	११८.९०
जम्मा गैर कर राजस्व	३९८६.००	१९१५.०८	२०६९.६८	५१.९२	१०८.०७	१४२.६४
कुल राजस्व	३५४५०.००	१६२२४.३२	१६३४४.४३	४६.११	९७.१८	१२१.४६

रजिष्ट्रेशन दस्तुर

आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा रजिष्ट्रेशन दस्तुरतर्फ रु.४ अर्ब ५० करोड ५७ लाख संकलन गर्ने लक्ष्य रहेको छ। समीक्षा अवधिमा रु.२ अर्ब १४ करोड ११ लाख संकलन गर्ने लक्ष्य रहेकोमा रु.२ अर्ब ३५ करोड ५३ लाख संकलन भएको छ। यो रकम वार्षिक लक्ष्यको ५२.२७ प्रतिशत र समीक्षा अवधिको लक्ष्यको ११० प्रतिशत हो। गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिको तुलनामा ३५.२० प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। घर/जग्गाको कारोवारमा सुधार आएको कारणले रजिष्ट्रेशन दस्तुर लक्ष्यभन्दा बढी संकलन भएको देखिन्छ।

सवारी साधन कर

चालू आर्थिक वर्षमा सवारी साधन करतर्फ रु.५ अर्ब ५० करोड ३ लाख संकलन गर्ने लक्ष्य राखिएको छ। समीक्षा अवधिमा रु.२ अर्ब ७५ करोड ५२ लाख संकलन गर्ने लक्ष्य राखिएकोमा रु.२ अर्ब १९ करोड ७४ लाख संकलन भएको छ। यो असुली वार्षिक लक्ष्यको तुलनामा ३९.९५ प्रतिशत र समीक्षा अवधिको लक्ष्यको तुलनामा ७९.७५ प्रतिशत हुन आउँछ। यो असुली गत आर्थिक वर्षको तुलनामा १.८४ प्रतिशतले बढी हो।

शिक्षा सेवा शुल्क

शिक्षा सेवा शुल्क चालू आर्थिक वर्षमा रु.३८ करोड २६ लाख संकलन गर्ने लक्ष्य रहेको छ। समीक्षा अवधिमा रु.१९ करोड २२ लाख संकलन गर्ने लक्ष्य लिइएकोमा रु.२६ करोड ७२ लाख संकलन भएको छ। यो वार्षिक लक्ष्यको ६७.२६ प्रतिशत र समीक्षा अवधिको लक्ष्यको तुलनामा १३३.८३ प्रतिशत हुन आउँछ। गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिको संकलनको तुलनामा ६७.१८ प्रतिशतले बढी हो।

गैर कर राजस्व

चालू आर्थिक वर्षमा गैरकर राजस्वतर्फ रू.३९ अर्ब ८६ करोड संकलन गर्ने लक्ष्य राखिएको छ। समीक्षा अवधिमा रू.१९ अर्ब १५ करोड ०८ लाख संकलन गर्ने लक्ष्य राखिएकोमा रू.२० अर्ब ६९ करोड ६८ लाख संकलन भएको छ। यो रकम वार्षिक लक्ष्यको तुलनामा ५१.९२ प्रतिशत र समीक्षा अवधिको लक्ष्यको तुलनामा १०८.०७ प्रतिशत हुन आउँछ।

चालू आर्थिक वर्षको समीक्षा अवधिसम्मको कुल राजस्व संकलन लक्ष्य बमोजिम हुन नसके पनि गत वर्षको यसै अवधिको तुलनामा वृद्धिदर २१.४६ प्रतिशत रहेको छ। चालू आर्थिक वर्षको राजस्व लक्ष्य निर्धारण गर्दा १९.७६ प्रतिशत वृद्धिदर राखिएकोमा समीक्षा अवधिमा औषत वार्षिक लक्ष्य भन्दा बढी दरको वृद्धि हाँसिल भएकोले राजस्व संकलनको वृद्धिदरलाई विश्लेषण गर्दा वार्षिक लक्ष्य हासिल हुनसक्ने देखिन्छ।

६.३ आठ वर्षको राजस्व असुलीमा शीर्षकगत राजस्वको योगदानको प्रवृत्ति विश्लेषण

आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को पुस महिनासम्मको कुल राजस्व संकलनमा भन्सार महसुलको अंश २०.६९ प्रतिशत रहेको थियो। जुन पछिल्ला वर्षहरूमा क्रमशः घट्दै चालू आर्थिक वर्षको समीक्षा अवधिमा १९.८८ प्रतिशतमा पुगेको छ।

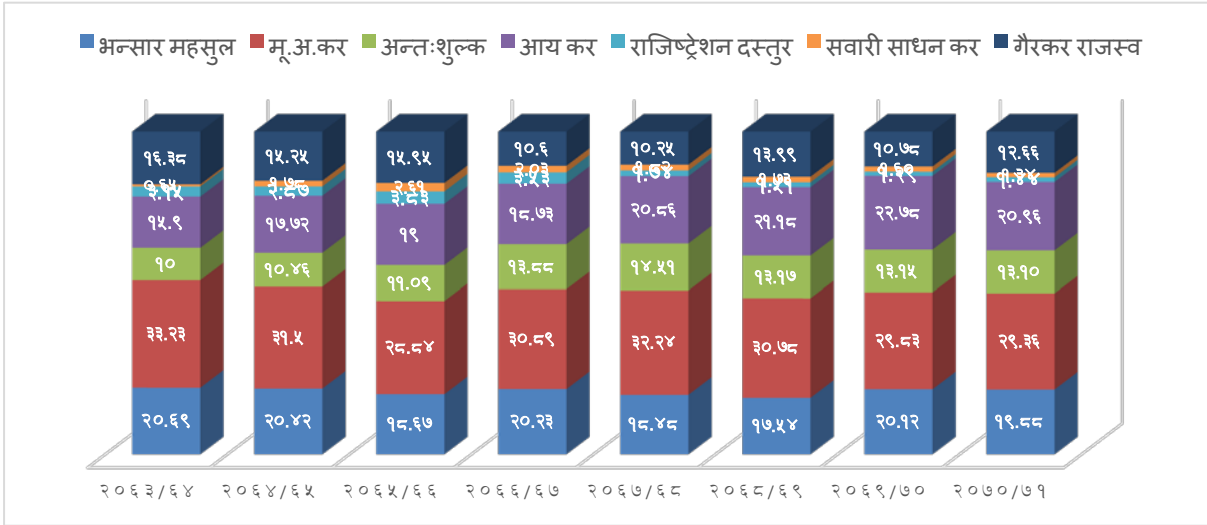
आयकरको योगदान आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को पुस महिनासम्मको राजस्व संकलनमा १५.९ प्रतिशत रहेकोमा त्यस पछिका आर्थिक वर्षहरूदेखि चालू आर्थिक वर्षको समीक्षा अवधिसम्मको राजस्व संकलनमा आयकरको योगदान उल्लेखनीय रूपले बढी २०.९६ प्रतिशत पुगेको छ।

मूल्य अभिवृद्धि करको योगदान आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को पुस महिनासम्मको राजस्व संकलनमा ३३.२३ प्रतिशत पुगेको थियो। आर्थिक वर्ष २०६५/६६ यसको योगदान २८.८४ प्रतिशत पुगेकोमा त्यसपछिका आर्थिक वर्ष २०६६/६७ र २०६७/६८ मा केही सुधार आएतापनि आर्थिक वर्ष २०७०/७१ को समीक्षा अवधिसम्मको राजस्व संकलनमा मूल्य अभिवृद्धि करको योगदान २९.३६ प्रतिशत रहेको छ।

अन्तःशुल्कको योगदान आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को पुस महिनासम्मको कुल राजस्व संकलनमा १० प्रतिशत रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा १३.८८ प्रतिशत पुगेको छ। आर्थिक वर्ष २०६७/६८ मा यो अंश १४.५१ प्रतिशत रहेको छ भने आर्थिक वर्ष २०६८/६९, २०६९/७० र २०७०/७१ मा घटेर क्रमशः १३.१७, १३.१५ र १३.१० प्रतिशत भएको छ।

गैर कर राजस्वको योगदान आर्थिक वर्ष २०६३/६४ मा १६.३८ प्रतिशत रहेकोमा त्यसपछिका आर्थिक वर्षहरूमा क्रमशः घट्दै गई आर्थिक वर्ष २०६९/७० मा १०.७८ प्रतिशत रहन गएकोमा आर्थिक वर्ष २०७०/७१ मा केही सुधार भई १२.६६ प्रतिशत पुगेको छ।

स्तम्भ चित्र ६.३
विगत ८

समीक्षा अवधिमा आठ वर्षको राजस्व संकलनमा शीर्षकगत योगदानको प्रवृत्ति

विश्व व्यापार संगठनको सदस्य भइसकेपछि भन्सारका दरहरु क्रमशः घटाउँदै लैजानुपर्ने र सोबाट कम हुने राजस्व आन्तरिक राजस्वका स्रोतहरु मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क, आयकर र गैरकरको प्रभावकारी परिचालनबाट पूर्ति गर्नुपर्ने हुन्छ। माथि प्रस्तुत शीर्षकगत राजस्व असुलीको स्तम्भचित्रबाट कुल राजस्वमा भन्सार महसुलको योगदानमा केही कम हुँदै गएको देखिएको छ भने आयकर र अन्तःशुल्कको योगदान वृद्धि हुँदै गएको देखिन्छ। तथापि आन्तरिक राजस्वको प्रमुख आधार स्रोतको रूपमा रहेको मूल्य अभिवृद्धि करको योगदानमा भने उल्लेखनीय रूपमा वृद्धि हुन सकेको देखिँदैन। तसर्थ आन्तरिक राजस्व परिचालनमा थप पहल गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिएको छ।

६.४ अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक सहायता प्रतिवद्धताको अवस्था

समीक्षा अवधिसम्म दातृ निकायहरुबाट १६ वटा आयोजनाहरुका लागि जम्मा रू.५५ अर्ब २९ करोड ३० लाख बराबरको वैदेशिक सहायताको प्रतिवद्धता प्राप्त भएको छ। यसमध्ये अनुदान सहायतातर्फ रू.३७ अर्ब ४६ करोड ५० लाख रहेको छ भने ऋण सहायता रकमतर्फ रू.१७ अर्ब ८२ करोड ८० लाख रहेको छ। प्राप्त भएको प्रतिवद्धताको अनुपातलाई विश्लेषण गर्दा अनुदान र ऋणको अनुपात ६७.७६ प्रतिशत र ३२.२४ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। गत आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा ७ वटा आयोजनाका लागि रू.१५ अर्ब ७६ करोड १५ लाख सहायताको प्रतिवद्धता प्राप्त भएको थियो। जसमा अनुदान र ऋणको अनुपात क्रमशः ८९.१५ प्रतिशत र १०.८५ प्रतिशत रहेको थियो।

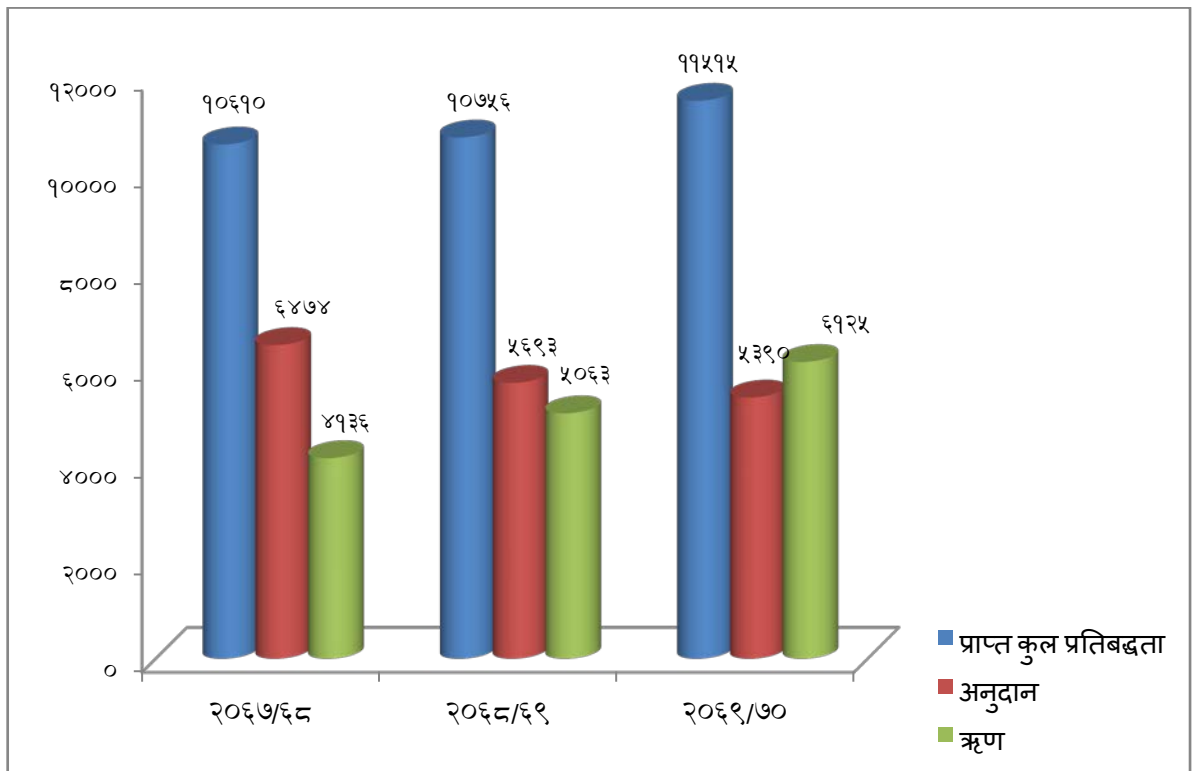
गत आर्थिक वर्षको प्रथम छ महिना र यस आर्थिक वर्षको छ महिनाको अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक सहायता प्रतिवद्धताको अवस्था विश्लेषण गर्दा अनुदान सहायतामा केही कमी आई ऋण सहायतामा उल्लेखनीय वृद्धि भएको देखिन्छ। यसको प्रमुख कारण नेपालको पूर्वाधार विकासमा एशियाली विकास बैंक र विश्व बैंकको र नागरिक उड्डयनको क्षेत्रमा चीन सरकारको उल्लेखनीय ऋण सहयोग प्रतिवद्धता रहनु हो। समीक्षा अवधिमा एशियाली विकास बैंकबाट करिब रू.७ अर्ब ५० करोड सडक क्षेत्र सुधारका लागि र विश्व

बैंकबाट करिब रु.३ अर्ब ७० करोड विद्युत क्षेत्र विकासका लागि ऋण सहयोग प्रदान गर्ने प्रतिवद्धता व्यक्त भएको छ। साथै चीन सरकारबाट हवाईजहाज खरिदका लागि करिब रु.३ अर्ब ७३ करोड बराबरको ऋण सहायताको प्रतिवद्धता व्यक्त भएको छ।

नेपाललाई विगत तीन वर्षमा प्राप्त अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक सहायता प्रतिवद्धता (Commitment) को अवस्था

आर्थिक वर्ष	प्राप्त कुल प्रतिवद्धता	अनुदान	अनुदान प्रतिशत	ऋण	ऋण प्रतिशत
२०६७/६८	१०६१०	६४७४	६१.०२	४१३६	३८.९८
२०६८/६९	१०७५६	५६९३	५२.९३	५०६३	४७.०७
२०६९/७०	११५१५	५३९०	४६.८१	६१२५	५३.१९

स्रोत: IECCD, MoF

वैदेशिक सहायता प्रतिवद्धतामा उल्लेख्य वृद्धि भएता पनि सहायता रकम परिचालनको लागि खर्च गर्ने क्षमतामा खासै सुधार आउन सकेको छैन। वैदेशिक अनुदानतर्फ विनियोजनको तीन-चौथाई र वैदेशिक ऋणतर्फ बजेटको आधा मात्र खर्च हुने प्रक्षेपणले यसलाई पुष्टि गर्दछ। तसर्थ आगामी दिनमा वैदेशिक सहायताको थप सम्झौताका साथै उपलब्ध सहायताको उपयोगका लागि आयोजना कार्यान्वयन क्षमता बढाउने तर्फ पनि ध्यान जान जरुरी छ। त्यसैगरी तोकिएको समय र अनुमानित लागतमा आयोजना सम्पन्न गर्ने तर्फ पनि सम्बन्धित सबै निकाय सक्रिय रहनु पर्दछ।

परिच्छेद ७

बजेट कार्यान्वयनका लागि भएका प्रयास र प्राप्त उपलब्धिहरू

७.१ बजेट कार्यान्वयनका प्रयासहरू

चालू आर्थिक वर्षको बजेटको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि देहायका प्रयासहरू गरिएका छन्:

- ७.१.१ विगतमा लामो समयदेखि समयमै वार्षिक बजेट आउन नसकेको अवस्था रहेकोमा चालू आर्थिक वर्षको लागि २०७० असार ३० गते नै बजेट सार्वजनिक भएको।
- ७.१.२ साउन १ गते नै अर्थ मन्त्रालयबाट सबै मन्त्रालय/सचिवालय/आयोगमा खर्च गर्ने अख्तियारी पठाइएको।
- ७.१.३ पहिलो प्राथमिकतामा परेका वार्षिक विकास कार्यक्रम राष्ट्रिय योजना आयोगबाट र दोस्रो तथा तेस्रो प्राथमिकताका कार्यक्रमहरू सम्बन्धित मन्त्रालय निकायबाट २०७० साउन १५ भित्र स्वीकृत गराई मातहत निकायमा अख्तियारी पठाई सक्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको। सबै मन्त्रालय/निकायले आ-आफ्नो वार्षिक कार्यक्रम र कार्ययोजना साउन महिनाभित्रै सार्वजनिक गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको।
- ७.१.४ आयोजनाहरूको भौतिक प्रगतिको आधारमा भुक्तानी दिने व्यवस्था अख्तियारीमा गरिएको।
- ७.१.५ राष्ट्रिय गौरवका र पहिलो प्राथमिकता आयोजनाहरूलाई स्रोतको सुनिश्चितता प्रदान गरिएको।
- ७.१.६ पहिलो प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि त्रिवर्षीय खर्च प्रक्षेपणको सीमाभित्र रही अर्थ मन्त्रालयको सहमति लिई बहुवर्षीय ठेक्का सम्झौता गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको।
- ७.१.७ स्वीकृत कार्यक्रमको ठेक्कापट्टा २०७० मंसिर मसान्तभित्र सम्पन्न गरिसक्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको।
- ७.१.८ बजेटको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि समयसीमा सहितको वार्षिक कार्यतालिका बनाई कार्य सम्पादन गर्ने व्यवस्था गरिएको।
- ७.१.९ वैदेशिक सहायतामा सञ्चालित आयोजनाहरूको सोधभर्ना हुनु पर्ने रकम सोधभर्ना प्राप्त भैसकेको आधारमा मात्र भुक्तानी/निकासा हुने व्यवस्था गरिएको।
- ७.१.१० सोझै भुक्तानी वा बस्तुगत सहायताबाट भएको खर्चको मासिक प्रगति प्रतिवेदन अनिवार्य रूपमा कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयमा पठाउनु पर्ने व्यवस्था गरिएको।
- ७.१.११ रु.६० लाख भन्दा माथिको ठेक्का पट्टा विद्युतीय बोलपत्रको माध्यमबाट गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको।
- ७.१.१२ ठूला आयोजनाहरूको कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्न आयोजना प्रमुखसँग कार्य सम्पादन सम्झौता गर्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको।
- ७.१.१३ बजेटका नीति तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनको समीक्षा प्रत्येक महिना समाप्त भएको सात दिनभित्र सम्बन्धित मन्त्रालयमा, प्रत्येक दुई महिना समाप्त भएको १० दिनभित्र अर्थ मन्त्रालयमा र प्रत्येक चार महिना समाप्त भएको १५ दिन भित्र राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिमा गर्नुपर्ने व्यवस्था मिलाइएको।

७.१.१४ बजेटका नीति तथा कार्यक्रम र ठूला आयोजनाहरूको अर्थ मन्त्रालयबाट अनुगमन गर्ने व्यवस्था मिलाइएको र नीति तथा कार्यक्रमको इलाखिभ यलपुतयचपुन वथकतभ को विकास गरिएको।

७.१.१५ २०७० साउन १ गतेदेखि सबै जिल्लामा एकल खाता कोष प्रणाली लागू गरिएको।

७.२ समीक्षा अवधिमा हासिल भएका केही महत्वपूर्ण उपलब्धिहरू

७.२.१ दोस्रो संविधानसभा निर्वाचन २०७० को लागि आवश्यक श्रोत र साधनको कुशलतापूर्वक व्यवस्थापन गरिएको छ।

७.२.२ अर्थतन्त्रका अधिकांश परिसूचकहरू सन्तोषजनक रहेका छन्।

७.२.३ चालू आर्थिक वर्षमा मुलुकको समग्र आर्थिक वृद्धि दर ५.५ प्रतिशत लक्ष्य राखिएकोमा सो अनुसार प्रगति हुने प्रक्षेपण रहेको छ।

७.२.४ वैदेशिक सहायता पारदर्शिताको लागि सहायता व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (Aid Management Platform-AMP) स्थापना गरिएको छ।

७.२.५ बजेट कार्यान्वयनको सिलसिलामा क्षेत्रगत मन्त्रालयहरूबाट प्राप्त निर्देशिका, कार्यविधि, नियमावली उपर समयमै राय/परामर्श उपलब्ध गराइएको छ।

७.२.६ आर्थिक वर्ष २०६९/७० को वार्षिक बजेटको वार्षिक प्रगति मूल्याङ्कन प्रतिवेदन तयार गरिएको छ।

७.२.७ अर्थ मन्त्रालयबाट बजेट प्रणालीमा समसामयिक सुधार गर्न बजेट व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (BMIS) सँग आवद्ध हुने गरी मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (LMBIS) तयार गरिएको छ। सोको कार्यान्वयनको लागि LMBIS र Activity Coding सम्बन्धी अभिमुखीकरण तालिम सबै मन्त्रालयहरूलाई प्रदान गरिएको छ। यसबाट आगामी आर्थिक वर्षको बजेट Online System बाट तयार गर्न सकिने अपेक्षा गरिएको छ।

७.२.८ ठेक्का व्यवस्थापनमा सहजता आई पूँजीगत खर्च वृद्धिमा सघाउ पुगोस भन्ने उद्देश्यले राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरू र पहिलो प्राथमिकताका केही आयोजनाहरूलाई बहुवर्षीय ठेक्काको स्वीकृति प्रदान गरिएको छ।

७.२.९ मन्त्रालय/निकाय/आयोग र सचिवालयबाट अनुरोध भए अनुसार ती संस्थाहरूको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गरी दरबन्दी समायोजन र थप गरिएको छ।

७.२.१० राज्यको स्रोत र साधनको सीमितताको बाबजुद पनि राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरूको तलब, भत्तामा वृद्धि गरिएको छ।

७.२.११ राष्ट्रिय गौरव र ठूला आयोजनाहरूको कार्यान्वयन सुनिश्चित गर्न र कार्य सम्पादनलाई नतिजासँग आवद्ध गर्न आयोजना प्रमुखसँग कार्य सम्पादन समझौता गराउने कार्य प्रारम्भ भएको छ। पश्चिम सेती र निजगढ विमानस्थल बाहेक अन्य सबै राष्ट्रिय गौरवका आयोजना प्रमुखहरूसँग सम्बन्धित मन्त्रालयका सचिवहरूले कार्यसम्पादन समझौता गर्नु भएको छ।

७.२.१२ वैदेशिक सहायतामा सञ्चालित केही आयोजनाहरूको तेस्रो पक्षबाट प्रभाव मूल्याङ्कन गर्ने कार्य शुरु भएको छ।

७.२.१३ सरकारी कोष व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउने उद्देश्यले लागू गरिएको एकल खाता कोष प्रणाली (Treasury Single Account-TSA) सबै जिल्लामा प्रभावकारी ढंगमा सञ्चालन भैरहेको र खर्चको Real Time Reporting भैरहेको छ।

- ७.२.१४ अनुगमनलाई स्वचालित र प्रभावकारी बनाउन विद्युतीय अनुगमन पद्धति (e-monitoring System) शुरु गरिएको छ।
- ७.२.१५ अर्थ मन्त्रालयबाट १५ करोड भन्दा माथिका ६८ वटा आयोजनाहरू छनौट गरी अनुगमन गर्ने कार्य शुरु गरिएको छ। समीक्षा अवधि सम्ममा १३ वटा आयोजनाहरूको अनुगमन गरिएको छ।
- ७.२.१६ बजेटको नीति तथा कार्यक्रम र ठूला आयोजनाहरूको प्रगति समीक्षा बैठक अर्थ मन्त्रीको अध्यक्षतामा सबै मन्त्रालयका सचिवहरूको उपस्थितिमा नियमित रूपमा भई समस्या समाधानको प्रयास भैरहेको छ।
- ७.२.१७ समीक्षा अवधिमा वैदेशिक सहायतातर्फ अनुदानमा रु.३७ अर्ब ४६ करोड ५० लाख र वैदेशिक ऋणमा रु.१७ अर्ब ८२ करोड ८० लाख गरी जम्मा रु.५५ अर्ब २९ करोड ३० लाखको नयाँ प्रतिबद्धता प्राप्त भएको छ।

स्रोत व्यवस्थापनको पक्ष

समीक्षा अवधिमा राजस्व परिचालन रु.१६३ अर्ब ४४ करोड ४३ लाख असुल भएको छ भने आगामी आर्थिक वर्षहरूका लागि रु.५५ अर्ब २९ करोड ३० लाख वैदेशिक सहायताको नयाँ प्रतिबद्धता प्राप्त भएको छ।

- ७.२.१८ समीक्षा अवधिमा राजस्व परिचालन रु.१६३ अर्ब ४४ करोड ४३ लाख संकलन भै गत वर्षको तुलनामा २१.४६ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। यसैगरी आन्तरिक ऋण रु.९ अर्ब ९२ करोड ६४ लाख मात्र लिँदा कोषको अवस्था रु.७७ अर्ब ८२ करोड ४४ लाख बचत रहेको छ।

परिच्छेद ८
समस्या तथा चुनौतीहरु

चालू वर्षको बजेट समयमा नै आएतापनि समीक्षा अवधिसम्ममा चालू खर्चतर्फ ३६.८० र पूँजीगत तर्फ १३.४७ प्रतिशत मात्र खर्च भएको छ। अधिकांश मन्त्रालयको भौतिक प्रगतिमा अपेक्षित उपलब्धि प्राप्त भएको छैन। अधिकांश आर्थिक परिसूचकहरु सन्तोषजनक रहेको भएता पनि व्यापार घाटा र मूल्य वृद्धि नियन्त्रण गरी समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम राख्दै आर्थिक क्रियाकलापमा विस्तार गरी अर्थतन्त्रलाई गतिशील तुल्याउने कार्य चुनौतीपूर्ण रहेको छ। बजेट कार्यान्वयन अझैपनि प्रक्रियामा नै अल्लिझिएको, कतिपय आयोजना/कार्यक्रमहरु प्रारम्भ नै हुन नसकेको एवं उपलब्ध स्रोत र तिनको उपयोगबीच सामन्जस्यता आउन नसकेको जस्ता समस्याहरु देखिएका छन्। यसै सन्दर्भमा बढ्दो चालू खर्चलाई नियन्त्रणमा राख्ने र पूँजीगत खर्च बढाउने कार्य मुख्य चुनौतीकै रूपमा रहेको छ।

बर्तमानका मुलभूत चुनौति

१. बजेटले अपेक्षा गरेको लक्ष्यहरु पुरा गरी उच्च दरको आर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने, मुद्रा स्फीतिलाई सीमाभित्र राख्ने र व्यापार घाटा कम गर्ने कार्य अत्यन्त चुनौतीपूर्ण छन्।
२. चालू खर्चलाई बजेटको सीमाभित्र राख्दै पूँजीगत खर्च वृद्धि गर्ने, वैदेशिक सहायताको उपयोगमा वृद्धि गर्ने, राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाको लक्षित कार्यक्रम पूरा गर्न विनियोजित बजेट ठीक ढंगले खर्च गर्ने कार्य अहिलेका मुलभूत चुनौतीहरु हुन्।

- ८.१ चालू आर्थिक वर्षको बजेट समयमै आएको, खर्च गर्ने अख्तियारी शुरुमै गएको र राष्ट्रिय योजना आयोगबाट कार्यक्रम स्वीकृति पनि समयमा नै भएको अवस्थामा पनि पहिलो अर्धवार्षिक अवधिसम्म खर्चमा तदारुकता नदेखिनु र विकास निर्माणले गति नलिनु मुलुकको द्रुत आर्थिक, सामाजिक विकासका लागि समस्याको रूपमा देखिएको छ।
- ८.२ बजेट कार्यान्वयनका लागि बजेट वक्तव्यले व्यवस्था गरेको कतिपय प्रावधानहरु (जस्तै: ठेक्कापट्टा लागुपर्ने समय) प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन हुन नसक्नाले बजेटले लिएका लक्ष्यहरु प्राप्त हुनेमा शंका उत्पन्न भएको छ।
- ८.३ चालू वर्ष समयमै मनसुनी वर्षा भई वर्षे बालीको उत्पादनमा वृद्धि भएकोले कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर राम्रो हुने अपेक्षा गरिएको भए तापनि औद्योगिक क्षेत्रको सुस्त वृद्धिदरका कारण उच्च दरको आर्थिक वृद्धिका लागि अझै निकै मेहनत गर्नु पर्ने देखिएको छ।
- ८.४ बढ्दो मुद्रास्फीति अझै पनि समस्याको रूपमा रहेको छ। वर्षे बालीको उत्पादनमा अत्याधिक वृद्धि हुँदा पनि खाद्यान्नको मूल्यमा दोहोरो अङ्ककै वृद्धि देखिएकोले मौद्रिक नीतिमा यस सम्बन्धी थप व्यवस्था गर्नुपर्ने देखिएको छ भने आपूर्तिजन्य समस्या हल गर्न तुरुन्त कदम चाल्नु पर्ने देखिएको छ।
- ८.५ बढ्दो व्यापार घाटालाई कम गर्न व्यापार नीतिमा आमूल परिवर्तन गर्नुपर्ने देखिएको छ। निर्यातमा देखिएको समस्या र अवरोध फुकाउन वस्तुगत आधारमा कदम चाल्नुपर्नेमा केन्द्रमा

- कार्यक्रम बन्ने तर निर्यात बिन्दुमा समस्या हटाउनेतर्फ ठोस कार्यक्रम नहुनु समस्या देखिएको छ। निर्यातजन्य वस्तुको उत्पादन वृद्धि गर्ने तर्फ ध्यान पुग्न सकेको छैन।
- ८.६ विभिन्न मन्त्रालयहरूबाट हालसम्म माग भएको रकम, कोषको अवस्था र सिर्जित दायित्वको समग्र पृष्ठभूमिमा मन्त्रालय/निकायगत रूपमा खर्च व्यवस्थापन गर्ने कार्य अत्यन्त चुनौतीपूर्ण रहेको छ।
- ८.७ बजेटलाई राष्ट्रिय विकासको मार्गदर्शनको रूपमा लिनुभन्दा पनि आत्माकेन्द्रीत खर्च गर्ने दस्तावेजको रूपमा हेर्ने प्रवृत्ति बढ्दै गएको छ। खर्चमा मितव्ययिता कायम गर्ने कार्य झन् झन् कठिन बन्दै गएको छ।
- ८.८ क्षेत्रगत मन्त्रालय/निकायहरूले आफूकहाँ आएका बजेट सम्बन्धी कुनैपनि मागको समग्र पक्षको विश्लेषण नगरी अर्थ मन्त्रालयमा पठाइदिने र सम्बन्धित व्यक्ति/संस्था अर्थ मन्त्रालय धाउने प्रवृत्ति बढेको छ। जसले सार्वजनिक खर्चलाई अनुशासनमा राख्न मात्र कठिन भएको होइन, पहुँचवालाको काम बन्ने र निमुखाको काम नबन्ने समस्या बढ्दै गएको छ।
- ८.९ आर्थिक वर्षको पहिलो छ महिनामा चालू खर्च अत्यन्त बढेर गएको छ। गत वर्षको अन्त्यतिर सुरक्षा निकायहरू (नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरीबल, राष्ट्रिय अनुसन्धान) मा थप भएको ९ हजार भन्दा बढी दरबन्दी, न्यायिक निकायहरूमा थपिएको दरबन्दी, राष्ट्र सेवक कर्मचारीहरूको तलब भत्तामा गरिएको बढोत्तरी, अमेरिकी डलरको तुलनामा नेपाली मुद्रामा आएको अवमूल्यन, वैदेशिक भ्रमणमा जाने प्रतिनिधिमण्डलको संख्यामा भएको वृद्धि, अनियन्त्रित सञ्चालन खर्च, संविधान सभाको निर्वाचन जस्ता कारणहरूले चालू खर्च बढेको छ। यस अवधिमा रु.१२ अर्ब ८४ करोड ७९ लाख थप बजेट माग भएकोले यसको व्यवस्थापन आफैमा चुनौतीपूर्ण देखिन्छ।
- ८.१० मन्त्रालयहरूबाट पहिलो छ महिनाको अवधिमा पूँजीगत खर्चतर्फ करिब रु.२० अर्ब ८९ करोड २१ लाखको थप माग आएको छ। समीक्षा अवधिसम्म माग भएको र बाँकी अविधमा माग हुने रकमको व्यवस्थापन गर्ने कार्य भने अत्यन्त चुनौतीपूर्ण छ।
- ८.११ क्षेत्रगत मन्त्रालयहरूबाट आर्थिक वर्षको मध्यतिर नयाँ कार्यक्रम/आयोजनाका लागि पनि पूँजीगत बजेट माग भएको छ। वार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा समावेश नभएका नयाँ आयोजना/कार्यक्रमका लागि आर्थिक वर्षको बीचमा बजेट माग गर्ने प्रवृत्ति बढेको छ।
- ८.१२ पूँजीगत तर्फका क्रमागत कार्यक्रम/आयोजनाहरू र बहुवर्षीय ठेक्का स्वीकृत भएका आयोजनाहरूका लागि बजेट व्यवस्थापन गर्ने कार्य चुनौतीपूर्ण रहेको छ। अर्थ विविध भैपरीमा विनियोजित पूँजीगत बजेटबाट थप निकास र प्रतिबद्धता पूरा गर्ने प्रयास गरिएको छ। तर आगामी दिनमा मन्त्रालयहरूका नियमित आयोजना/कार्यक्रमहरूमा बचत हुने रकम आवश्यक पर्ने मन्त्रालय आयोजना कार्यक्रमहरूमा परिचालन गरी थप मागको सम्बोधन गर्नु बाहेक अर्को विकल्प छैन। क्षेत्रगत मन्त्रालयबाट आयोजना/कार्यक्रमगत रूपमा खर्चको पुर्वानुमान गर्ने र बजेट Surrender गर्ने कार्य आफैमा चुनौतीपूर्ण छ।
- ८.१३ पूँजीगत खर्चतर्फ एकातिर बजेटको अभावमा सम्पन्न कार्यको समेत भुक्तानी हुन नसक्दा खर्च कम देखिएको अवस्था छ भने अर्कोतर्फ विनियोजित बजेट खर्च नगरी बजेट ओगट्ने प्रवृत्तिका कारण अपेक्षित खर्च हुन नसकेको अवस्था छ।
- ८.१४ गैर नगद खर्चको प्रतिवेदन समयमा हुन नसक्दा खर्च विश्लेषण प्रक्षेपण अनुमानमा समेत कठिनाइ भएको छ।

- ८.१५ सार्वजनिक खर्चको प्रभावकारिताका लागि पछिल्ला वर्षहरूमा भएका सुधारका प्रयासहरू संस्थागत हुन नसक्नु, क्षेत्रगत मन्त्रालयहरूको अपनत्व सहितको मध्यमकालीन खर्च संरचना (MTEF) समयमा प्रकाशन नहुनु र परिणामस्वरूप अनावश्यक र दोहोरो प्रकृतिका आयोजनाहरू बढ्दै जानु चुनौतीपूर्ण रहेको छ।
- ८.१६ अपेक्षित रूपमा खर्चका मापदण्ड र प्रति इकाई लागत तयार नहुने, क्षेत्रगत मन्त्रालयहरूबाट लागत घटाउने उपायहरू (Cost Cutting Measures) को खोजी नगर्ने र बहुवर्षीय ठेक्का प्रणालीलाई व्यवस्थित गर्न नसकी नतिजामा आधारित बजेट प्रणालीको सोच नै धरापमा पर्न गएको अवस्था छ।
- ८.१७ आर्थिक वर्ष २०६८/६९ देखि शुरु गरिएको सरकारी वित्त तथ्याङ्क (GFS) २००१ अनुसार सबै प्रकारका अनुदान (पूँजीगत अनुदान समेत) चालू खर्च शीर्षकमा समावेश हुने हुँदा खर्चको प्रकृति अनुसार पूँजीगत खर्चलाई पनि पूँजीगत बजेटमा विनियोजन गर्न सकिएन। उदाहरणका लागि, मेलम्ची खानेपानी आयोजनाको टनेल निर्माण र पानी प्रशोधन केन्द्र निर्माणको खर्च पूँजीगत खर्च हो तर उक्त रकम मेलम्ची खानेपानी विकास समितिको नाममा पूँजीगत अनुदानमा विनियोजन हुने सन्दर्भमा GFS 2001 Version अनुसारको यो खर्च अनुदानमा भएकोले चालू खर्चमा देखिएको छ। त्यस्तै अवस्था ग्रामीण खानेपानी तथा सरसफाइ कोषको पूँजीगत अनुदान, स्थानीय निकायहरूको पूँजीगत अनुदान, काठमाडौं उपत्यका विकास प्राधिकरणको पूँजीगत अनुदान, निजामती अस्पतालको पूँजीगत अनुदान आदिमा देखिएको छ। जसले चालू खर्चमा वृद्धि भएको देखाएको छ।
- ८.१८ आर्थिक वर्षको बजेट समयमै सार्वजनिक भई सोही अनुसार अख्तियारी पठाइएको भएतापनि समयमै कार्यक्रम स्वीकृत नहुने, कार्यान्वयनस्थलमा सबै रकमको अख्तियारी नपठाई अबण्डामा राखे र ठेक्का पट्टा ढिलो हुने रोग यथावत नै रह्यो जसका कारण पनि पूँजीगत खर्चमा अपेक्षित वृद्धि हुन सकेन।
- ८.१९ बजेट विनियोजन र कार्यान्वयनमा कुशलता, दक्षता, पारदर्शिता र जवाफदेहिताको अवस्था कमजोर देखिएको छ। खर्चलाई नतिजासँग आवद्ध गर्ने प्रणाली पनि सुदृढ हुन सकेको छैन। अनुगमन र मूल्याङ्कन प्रणाली प्रभावकारी हुन सकेन।
- ८.२० आर्थिक वर्षको पुस मसान्तसम्मको सरकारी कोषको अवस्था अनुकूल भएतापनि आर्थिक वर्षको अघिल्ला महिनाहरूमा खर्च भन्दा आम्दानी बढ्ने र पछिल्ला महिनाहरूमा आम्दानी भन्दा खर्च बढ्ने विगतदेखिकै प्रवृत्तिका कारण नगद व्यवस्थापनमा समस्या देखिएको छ।
- ८.२१ स-साना आयोजनाहरूमा समेत पछिल्ला वर्षहरूको स्रोतको सुनिश्चितताका लागि बहुवर्षीय ठेक्का लगाउने प्रवृत्ति बढेको कारण बहुवर्षीय ठेक्काबाट सिर्जित दायित्व एकिन नहुने अवस्था रहेको छ।
- ८.२२ विभिन्न आयोजना/कार्यक्रमका लागि नियमानुसार गर्नु पर्ने ठेक्का व्यवस्थापनमा समस्या देखिएको छ। ठेक्काका लागि कार्यक्रम स्वीकृति, लागत अनुमान स्वीकृति, बोलपत्र कागजात तयारी र आह्वान देखि सम्झौता गर्नेसम्मको सार्वजनिक खरीद ऐन/नियमको लामो प्रक्रिया चुनौतीका रूपमा रहेको छ।
- ८.२३ जिल्लास्तरका आयोजनाहरूको छनौट केन्द्रबाटै गरी रकम विनियोजन गर्ने हालको प्रचलनका कारण सरकारी रकमको दुरुपयोग बढ्दै जानु समस्याको रूपमा रहेको छ।

- ८.२४ आयोजनाको वार्षिक क्रियाकलापहरूको प्राथमिकीकरण, जग्गा प्राप्ति, निकायगत र कार्यक्रमगत समन्वय, स्ट्याण्डर्ड विडिड डकुमेण्टको तयारी, वार्षिक सार्वजनिक खरीद योजनाको तर्जुमा, सीमाभित्र रही प्रदान गरिने मोबिलाइजेशन पेशकीको आफू अनुकूलको व्याख्या र प्रयोग गर्ने जस्ता कारणले अधिकांश आयोजनाहरूको समयावधि र लागत बढ्ने अवस्था देखिएको, ठेकेदारले सहायक ठेकेदार नियुक्ति गर्ने प्रवृत्ति बढेको र धेरै आयोजना ओगट्ने तर आयोजना सम्पन्न नगर्ने ठेकेदारलाई कारवाही गर्न नसकिएको जस्ता समस्या विद्यमान रहेका छन्।
- ८.२५ वैदेशिक सहायताको प्राथमिकीकरण हुन नसक्नु, सहायता सम्झौतामा कमजोरी रही रहनु, समपूरक कोष पर्याप्त नहुनु, वैदेशिक सहायताको परियोजनामा लागत अधिमूल्यनको अवस्था रहनु, बस्तुगत सहायता, सोझै भुक्तानी र प्राविधिक सहायताको मात्रा बढ्दो प्रवृत्तिमा रहनु र खर्चको प्रतिवेदन समयमा नहुनु तथा वैदेशिक सहायताको खर्च गर्ने क्षमतामा अपेक्षित प्रगति नहुनु समस्याको रूपमा रहेका छन्।
- ८.२६ सार्वजनिक संस्थानमा कोषविहीन दायित्व निरन्तर बढिरहनु, नोक्सानमा गएका संस्थानहरूको नियमित र अनुत्पादक खर्चको भुक्तानी विनियोजित बजेटबाट व्यहोरिनु, दायित्व भुक्तानीका लागि संघ/संगठन र बाह्य दबाव चुनौतीको रूपमा रहेको छ।
- ८.२७ चालू आर्थिक वर्षमा कार्य सम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन भत्ताका लागि धेरै निकायबाट प्रस्ताव आउने गरेकोमा विगतमा प्रोत्साहन भत्ता लागू भएका निकाय बाहेक नयाँ संगठनहरूलाई चालू वर्ष सहमति नदिएको पृष्ठभूमिमा प्रोत्साहन भत्ता सम्बन्धी स्पष्ट नीतिको अभाव रहनु र कर्मचारीको तलब वृद्धिलाई कार्य सम्पादनसँग आवद्ध गर्न नसकिनु पनि चुनौतीको रूपमा रहेको छ।
- ८.२८ पछिल्ला वर्षहरूमा राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरूको निवृत्तभरणको दायित्व ज्यामितीय हिसाबले वृद्धि भई राज्य कोषले धात्रै नसकिने अवस्था सिर्जना हुनु चुनौतीका रूपमा रहेको छ।
- ८.२९ नेपाल सरकारको कार्य सम्पादन नियमावलीमा आर्थिक दायित्व पर्ने विषयमा अर्थ मन्त्रालयको पूर्व सहमति लिनुपर्ने व्यवस्था भएतापनि क्षेत्रगत मन्त्रालय/निकायहरूले कतिपय अवस्थामा सहमति नै नलिई मन्त्रपरिषदमा प्रस्ताव पेश गर्ने र सोको आधारमा रकम माग गर्ने, आ-आफ्नो कानूनलाई टेकेर भत्ता, दैनिक भ्रमण भत्ता जस्ता सुविधाहरू वृद्धि गरी रकम माग गर्ने प्रवृत्ति बढेको छ।
- ८.३० सार्वजनिक खर्च पुनरावलोकन आयोग, २०५७ को प्रतिवेदनका सुझाव अनुसार आर्थिक वर्ष २०५९/६० सम्म सार्वजनिक खर्चमा विवेकशीलता कायम गर्न अनावश्यक आयोजना गाभ्ने, हटाउने र औचित्यका आधारमा मात्रै नयाँ आयोजना राख्ने व्यवस्था विगतमा कार्यान्वयन ल्याइएको भएतापनि पछिल्ला दिनहरूमा आयोजना/कार्यक्रमको आयु अनन्त कालसम्म रहने र नयाँ नयाँ एवं दोहोरो प्रकृतिका आयोजना/कार्यक्रम थपिंदै गएको अवस्था छ। बजेट तथा सार्वजनिक खर्च पुनरावलोकन आयोग, २०६६ को सुझावहरू कार्यान्वयनमा शिथिलता देखिएको छ।
- ८.३१ राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरूको छनौटका वस्तुगत आधारहरू वा सूचकहरू भएनन्। फलतः हचुवाको आधारमा छनौट हुँदा संख्या मात्रै बढ्दै गयो। राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरूको कार्यान्वयन पनि असाध्यै फितलो र स्रोत ओगट्ने थलो मात्र बन्यो।
- ८.३२ मन्त्रालय/निकायहरूको आवश्यकता र कार्यक्रमको आधारभूमिमा बजेट विनियोजन र निकास हुन सकेन। प्रायः मन्त्रालय/निकायले कुल बजेटको प्रतिशत नै तोकी बजेट माग गर्ने र सो

अनुरूप विनियोजन गर्न नसकिने अवस्था अनुरोध गर्दा बजेट तर्जुमाका बखत हुने छलफलमा नै भाग नलिने गैर जिम्मेवार प्रवृत्ति समेत देखिएको छ।

- ८.३३ कार्यक्रम र नतिजाको आधारमा बजेट विनियोजनको प्रणाली विकास गर्नुपर्नेमा बजेट स्वीकृत भैसकेपछि मात्र कार्यक्रम बनाउने, आयोजना स्थल खोज्दै हिंड्ने र नतिजा निकाल्न खोज्ने उल्टो प्रवृत्ति देखियो। यसले गर्दा करदाताको पैसाको मूल्य (Value for Money) कमजोर बन्दै गयो।
- ८.३४ जिल्लास्तरीय स-साना आयोजना पनि केन्द्रबाट स्वीकृत हुने र बजेटलाई कनिका छरे झै छर्ने विगतदेखिकै प्रवृत्ति अहिले पनि हटाउन सकिएन।

परिच्छेद ९
सुधारका लागि चाल्नु पर्ने कदमहरू

९.१ सार्वजनिक खर्च सुधारका लागि तत्काल चाल्नु पर्ने कदमहरू

९.१.१ सार्वजनिक खर्चलाई प्रभावकारी रूपले परिचालन गर्न चालू खर्चलाई मितव्ययी बनाउन र पूँजीगत खर्चलाई नतिजासँग आवद्ध गर्न नेपाल सरकारबाट जारी भएको मितव्ययिता सम्बन्धी विद्यमान निर्देशिकामा पुनरावलोकन गरी "मितव्ययिता र सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापन सम्बन्धी मार्गदर्शन, २०७०" कार्ययोजना सहित कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्ने।

नयाँ नीतिको आवश्यकता

सार्वजनिक खर्चलाई प्रभावकारी बनाउन "सार्वजनिक खर्च व्यवस्थापन सम्बन्धी नीतिगत मार्गदर्शन" र वैदेशिक सहायतालाई वृहत पूर्वाधार निर्माण जस्ता उच्च प्राथमिकता क्षेत्रमा परिचालन गर्न नयाँ "वैदेशिक सहायता सम्बन्धी नीति" यथाशीघ्र तर्जुमा गर्न आवश्यक छ।

- ९.१.२ विभिन्न मन्त्रालयहरूबाट माग भएको चालू खर्चका मागलाई वर्गीकरण गरी अनिवार्य दायित्वका खर्च शीर्षकहरूमा (तलब, भत्ता, रासन, पोशाक) आवश्यक रकम एकिकन गरी अर्थ मन्त्रालय विविध भैपरीबाट व्यवस्थापन गर्दै जाने र सञ्चालन खर्च शीर्षकहरूमा (घरभाडा, विद्युत, सञ्चार महसुल, इन्धन, बीमा, मर्मत, कार्यालय सम्बन्धी खर्च, सेवा परामर्श खर्च, कार्यक्रम खर्च र अनुगमन मूल्याङ्कन, भ्रमण खर्च, विविध खर्च तथा अनुदान सहायता एवं सामाजिक सुरक्षा खर्च) सम्बन्धित मन्त्रालयकै विनियोजित बजेटबाट व्यवस्थापन गर्नुपर्ने।
- ९.१.३ प्रभावकारी नगद व्यवस्थापनका लागि खर्चको प्रवृत्ति र कोषको अवस्था विश्लेषण गरेर मात्र सोको आधारमा उठाउन बाँकी आन्तरिक ऋण तेस्रो चौमासिक अवधिमा उठाउन उपयुक्त हुने।
- ९.१.४ वैदेशिक सहायताको प्राप्ति, उपयोग र खर्च क्षमतामा प्रभावकारिता ल्याउन अर्थ मन्त्रालयको अन्तर्राष्ट्रिय सहायता समन्वय महाशाखाको नेतृत्वमा सम्बन्धित पदाधिकारीहरू सम्मिलित टोली बनाई अवरोधका मूल समस्याहरू (Root Causes) पहिचान गरी स्थलगत रूपमा नै समाधान निकाल्नु पर्ने।
- ९.१.५ स्वीकृत कार्यक्रम र विनियोजित बजेटमा व्यवस्था भएतापनि विदेशमा हुने अवलोकन भ्रमणमा रोक लगाउने र अति आवश्यक अवस्थामा मात्र यथासम्भव न्यून संख्यामा प्रतिनिधिमण्डल पठाउने नीति अवलम्बन गर्ने।
- ९.१.६ स्वीकृत मापदण्ड विपरित आर्थिक सहायता, राहत, क्षतिपूर्ति र औषधोपचार लगायतका भुक्तानी नगर्ने व्यवस्था गर्ने।
- ९.१.७ नयाँ संगठन संरचना र दरबन्दी समायोजन गर्नुपर्दा आगामी आर्थिक वर्षदेखि मात्र पदपूर्ति हुने गरी संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गर्ने नीति लिनु पर्ने।

- ९.१.८ स्थायी दरबन्दीको रिक्त रहेको पद र स्वीकृत अस्थायी दरबन्दीको पदमा बाहेक अन्य अवस्थामा करार वा अस्थायीमा नियुक्ति नगर्ने । यस बाहेक नियुक्ति भएका करारहरु तुरुन्त खारेज गर्न सम्बन्धित मन्त्रालय/निकायहरुलाई अनुरोध गर्ने ।
- ९.१.९ प्रयोगमा आउन नसक्ने पुराना सवारी साधन, फर्निचर र मेशिनरी सामान यथाशीघ्र लिलाम गर्नु पर्ने ।
- ९.१.१० अध्ययन, अनुसन्धान, छानविन वा सिफारिश गर्न वा नियमित प्रकृतिका कार्यका लागि छुट्टै आयोग, समिति, बोर्ड, प्रतिष्ठान वा कार्यदल नबनाई विद्यमान सरकारी संयन्त्रबाटै गर्ने नीति अवलम्बन गर्ने ।
- ९.१.११ क्षेत्रगत मन्त्रालयबाट दायित्व सिर्जना भइसकेको पूँजीगत खर्चलाई आफ्नो मातहतका आयोजना/कार्यक्रममा बचत हुने रकमबाट रकमान्तर गरी तत्काल भुक्तानी गर्ने र खर्च नहुने भएमा चैत महिनाभित्रै अर्थ मन्त्रालय समक्ष बजेट फिर्ता (Surrender) गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने । तर यसरी बजेट फिर्ता गर्ने मन्त्रालय/निकायको आगामी वर्षको बजेटमा असर नपर्ने व्यवस्था गर्ने ।
- ९.१.१२ आर्थिक वर्षको आधाभन्दा बढी समय बितिसकदा पनि कार्यान्वयनमा नै नगएका, कार्यान्वयनमा गएर पनि वित्तीय तथा भौतिक प्रगति न्यून देखिएका र आर्थिक वर्षको बाँकी अवधिमा पनि कार्यान्वयनमा गई बजेट खर्च हुने सम्भावना नदेखिएका आयोजना/कार्यक्रमहरुमा बचत हुने रकम स्रोत नपुग हुने तर खर्च हुन सक्ने अन्य ठूला आयोजनाहरुमा रकमान्तर गरी खर्च व्यवस्थापन गर्ने ।

९.२ सार्वजनिक सुधारका लागि दीर्घकालमा चाल्नु पर्ने कदमहरु

- ९.२.१ हालको बजेट प्रणालीमा देखिएका नीतिगत र संरचनागत समस्याका कारण बजेट विनियोजन र सञ्चालनमा कुशलता (Allocation and Operational Efficiency) आउन सकेको छैन । यस पृष्ठभूमिमा बजेट प्रणालीलाई नतिजामुखी र अनुमानयोग्य बनाउन दीर्घकालमा देहायका प्रयासहरुमा केन्द्रीत हुनु पर्ने देखिन्छ ।

नयाँ कानूनको आवश्यकता

समयमै बजेट ल्याउने र वित्त व्यवस्थापनमा पारदर्शिता ल्याउन "बजेट व्यवस्थापन तथा वित्तीय जवाफदेहीता सम्बन्धी कानून," विकास निर्माणको कार्यमा सम्बद्ध पक्षलाई जिम्मेवार बनाउन "आयोजना कार्यान्वयन सम्बन्धी कानून" र राज्यमाथि बढ्दो निवृत्तभरणको भार व्यवस्थापन गर्न "योगदानमा आधारित निवृत्तभरण प्रणाली सम्बन्धी कानून" यथाशीघ्र तर्जुमा गर्न आवश्यक छ ।

- बजेट जारी गर्ने समय कानूनमा नै उल्लेख गरी अग्रिम (Early) बजेट जारी गर्ने व्यवस्था गर्ने, आगामी आर्थिक वर्षको बजेट २०७१ जेठ भित्र र त्यसपछिका बजेटहरु अघिल्लो चैत्र मसान्तसम्म प्रस्तुत गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- राष्ट्रिय योजना आयोगले बजेट तर्जुमाकै बखत अर्थ मन्त्रालय र सम्बन्धित मन्त्रालयसँग छलफल गरी वार्षिक कार्यक्रम स्वीकृत गरी भाग १ प्रकाशन गर्ने व्यवस्था मिलाउने । सम्बन्धित मन्त्रालयले सोको आधारमा चौमासिक विभाजन स्वीकृत गर्ने व्यवस्था गर्ने ।
- समय सारिणी सहितको बजेट कार्यान्वयन कार्ययोजना बनाउने,

- सम्बद्ध मन्त्रालय र खर्च गर्ने इकाइलाई जिम्मेवार बनाउने। यसका लागि कार्यसम्पादनमा आधारित सम्झौता, प्रोत्साहन प्रणाली एवं आर्थिक जिम्मेवारी प्रदान गर्ने,
 - नतिजामुखी अनुगमन/मूल्याङ्कन व्यवस्था लागू गर्ने,
 - विद्यमान आर्थिक कार्यविधि सम्बद्ध कानूनमा समयानुकूल परिमार्जन गर्ने र नयाँ बजेट व्यवस्थापन तथा वित्तीय पारदर्शिता सम्बन्धी कानून तर्जुमा गर्ने।
- ९.२.२ मन्त्रालयहरूको अपनत्व रहने गरी मध्यमकालीन खर्च संरचना तयार गरी अर्थमन्त्रीले बजेट प्रस्तुत गर्दाकै बखत व्यवस्थापिका संसदमा अनिवार्य रूपमा पेश गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्ने।
- ९.२.३ समयमा नै तोकिएको लागत र गुणस्तरमा नतिजा हाँसिल हुने गरी आयोजना/कार्यक्रम सम्पन्न गर्न र विकास निर्माणको कार्यमा सम्बद्ध पक्षलाई जिम्मेवार बनाउन "आयोजना/कार्यक्रम कार्यान्वयन कानून" (Project Implementation Law) ल्याउनुपर्ने।
- ९.२.४ क्षेत्रगत राष्ट्रिय प्राथमिकता निर्धारण गरिनुपर्ने र आयोजना/कार्यक्रमको प्राथमिकताका सूचकहरू बनाई उच्च प्राथमिकताका आयोजना/कार्यक्रमलाई मात्र पहिलो प्राथमिकतामा वर्गीकरण गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्ने, बजेट छर्ने प्रवृत्तिलाई पूर्ण रूपमा बन्द गरी सार्वजनिक खर्चलाई नतिजा प्राप्त हुने क्षेत्रमा परिलक्षित गर्ने। आयोजना/कार्यक्रम छनौट गर्दा क्षेत्रगत प्राथमिकता र राष्ट्रिय प्राथमिकताका आधारमा मध्यमकालीन खर्च संरचनाले पहिचान गरेका आयोजना/कार्यक्रमलाई समावेश गर्ने।
- ९.२.५ प्रत्येक आर्थिक वर्षमा बचत हुने पूँजीगत बजेट र कोषको अवस्था (Treasury Position) का आधारमा एउटा छुट्टै पूर्वाधार कोष खडा गरी आर्थिक वर्षको अन्त्यमा बचत हुने नेपाल सरकारतर्फको त्यस्तो रकम सो कोषमा जम्मा गर्ने व्यवस्था मिलाउने। कोष सञ्चालन कार्यविधि बनाई यो कोषबाट सडक, सिंचाई, विद्युततर्फका बृहत पूर्वाधार आयोजनामा विनियोजित बजेटको अतिरिक्त थप बजेट आवश्यक भएमा मात्र निकास दिने।
- ९.२.६ कार्यालय भवन, पदाधिकारीको कार्यकक्ष, कार्यकक्षको फर्निचर र पदाधिकारीलाई उपलब्ध गराइने सवारी साधनको किसिम, डिजाइन आदिमा एकरूपता ल्याउने निश्चित मापदण्ड बनाउनु पर्ने।
- ९.२.७ आयोजनागत रूपमा रकम तोकी केन्द्रबाटै जिल्लास्तरका आयोजनाहरू छनौट गरी राष्ट्रिय योजना आयोगबाट भाग २ प्रकाशन गर्ने कार्य बन्द गर्ने। जिल्लास्तरीय कार्यक्रमहरूको पहिचा र कार्यान्वयन गर्ने काममा सम्बन्धित मन्त्रालयलाई नै जिम्मेवार बनाउने।
- ९.२.८ वैदेशिक सहायतातर्फ गैर नगद खर्चको प्रतिवेदन समयमा गर्ने गरी सम्बन्धित निकायलाई जिम्मेवार बनाउनु पर्ने।
- ९.२.९ कार्य सम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन प्रणालीमा सुधार गरी तलब वृद्धिलाई कार्यसम्पादनसँग आवद्ध गर्न निम्न लिखित विकल्प अपनाउनु उपयुक्त हुने,
- **विकल्प नं.१:** प्रोत्साहन भत्ताको विद्यमान अवस्थालाई सम्पूर्णतः खारेज गरी वस्तुगत परिसूचकका आधारमा सेवामूलक र बृहत विकास आयोजनामा मात्र यो प्रणाली लागू गर्ने गरी स्पष्ट नीति र मार्गदर्शन बनाउने।
 - **विकल्प नं.२:** अबका केही वर्ष तलब भत्तालाई यथावत राखी ३ वर्षमा निम्न चरणमा निजामती सेवाभिन्न कार्य सम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन प्रणाली लागू गरी स्रोत

व्यवस्थापनमा प्रभावकारिता ल्याउने। पहिलो वर्ष: जिल्लास्तरका सेवामुखी कार्यालयहरू, दोस्रो वर्ष: जिल्लास्तरका विकास कार्यालय तथा आयोजनाहरू र तेस्रो वर्ष: केन्द्रीयस्तर।

- ९.२.१० योगदानमा आधारित निवृत्तभरण प्रणाली लागू गर्न यथाशीघ्र आवश्यक कानूनी व्यवस्था गर्ने। चालू आर्थिक वर्षमा नै स सम्बन्धी कानून ल्याई २०७१ साल साउन देखिनै यो व्यवस्था लागू गर्ने।
- ९.२.११ राष्ट्रसेवक कर्मचारीहरूको सेवा सुविधामा एकरूपता कायम गर्न विद्यमान कानूनमा आवश्यकतानुसार संशोधन प्रक्रिया अविलम्ब प्रारम्भ गर्ने र अर्थ मन्त्रालयको पूर्व सहमति विना सेवा, सुविधा लगायतका आर्थिक दायित्व पर्ने विषयमा निर्णय नगर्न सबै निकायहरूलाई सजग गराउनु पर्ने।

उच्चस्तरीय खर्च पुनरावलोकन आयोग गठनको आवश्यकता

अनावश्यक आयोजनाहरू खारेज गर्न, गाभ्न र खर्च घटाउने उपायहरू अवलम्बन गरी बजेटलाई नतिजामुखी बनाउनका लागि सुझाव दिन विशेषज्ञ सहितको अधिकार सम्पन्न उच्चस्तरीय खर्च पुनरावलोकन आयोग गठन गर्न उपयुक्त हुन्छ।

- ९.२.१२ वार्षिक बजेटमा व्यवस्था भएकोमा बाहेक सार्वजनिक संस्थामा ऋण तथा शेयर लगानी नगर्ने र लामो समयदेखि घाटामा रहेका र उद्देश्य अनुरूप वस्तु तथा सेवा उत्पादन नगर्ने सार्वजनिक संस्थानहरूलाई आवश्यक प्रक्रिया पूरा गरी निजीकरण वा विघटन गर्नुपर्ने।
- ९.२.१३ कानून बमोजिम बाहेक सरकार जमानी बसी कुनै सार्वजनिक संस्थानलाई ऋण उपलब्ध नगराउने नीति अवलम्बन गर्ने।

बजेटको वार्षिक समय तालिका (Calendar) आर्थिक वर्षको शुरु देखिनै प्रभावकारी कार्यान्वयनमा जानका लागि अमिल्दो देखिएकोले बजेट कार्यान्वयन सधैं जटिल बन्दै गएको छ। आगामी आर्थिक वर्षको बजेट यो आर्थिक वर्षको अन्त्यमा ल्याउने प्रचलनले आर्थिक वर्षको चार महिना कार्यक्रम स्वीकृति र अख्तियारी पठाउनमै बितेको छ। त्यसपछि शुरुहुने खरीद प्रक्रियाको सन्दर्भमा पर्ने जटिलताहरूको टुंगो लगाउँदा पुस/माघ मसान्त बित्ने गरेको छ। यसरी ६/७ महिना प्रक्रियामै बित्दा आर्थिक वर्षको ५/६ महिनामा मात्र हतार हतारमा कार्यक्रम कार्यान्वयन हुने अवस्थाले एकातिर विनियोजित बजेट खर्च नहुने अवस्था छ भने अर्कोतिर खर्च भएकै बजेटको कुशलतामा पनि बारम्बार प्रश्न उठ्ने गरेको छ। तसर्थ २०७२/७३ देखि आगामी आर्थिक वर्षहरूको बजेट तर्जुमा गर्दा चालू आर्थिक वर्षको मंसिर मसान्त सम्म आम नागरिकको जानकारीको लागि पूर्व बजेटको खाका तयार गरी पृष्ठपोषण लिने, मंसिर मसान्तसम्म मन्त्रालयगत सीमा पठाउने, बैसाख १५ सम्ममा संसदमा बजेट प्रस्तुत गर्ने, असार १५ गते भित्र बजेट पारित गर्ने समय तालिका बनाई लागू गर्न आवश्यक कानूनी व्यवस्था गर्न जरुरी देखिएको छ। साथै, राजनैतिक संक्रमणका वखत बजेट प्रस्तुत गर्ने सवालमा हुने खिचातानीलाई अन्त्य गर्न कानूनबाटै बजेट प्रस्तुत गर्ने मिति तय गर्न उपयुक्त हुन्छ। यसका लागि "बजेट व्यवस्थापन तथा वित्तीय जवाफदेहिता सम्बन्धी कानून" यथाशीघ्र ल्याउन आवश्यक प्रक्रिया शुरु गर्नु पर्ने देखिन्छ। आगामी आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को हकमा भने फागुनको तेस्रो हप्ताभित्र सिलिङ्ग र मार्गदर्शन पठाई, चैत मसान्तभित्र बजेट प्रस्ताव प्राप्त भई जेठ १५ भित्र छलफल टुंगो लगाई जेठ मसान्त भित्र व्यवस्थापिका संसदमा बजेट प्रस्तुत गर्न उपयुक्त हुन्छ।

- ९.२.१४ सार्वजनिक संस्थानहरूले उत्पादन गर्ने वस्तु तथा सेवाको बिक्री मूल्य बजारस्थितिको आधारमा तोक्ने र राज्यकोषमा अनावश्यक भार पर्ने गरी मूल्य अनुदान नदिने नीतिलाई कडाइका साथ अक्षरशः पालना गर्नुपर्ने।
- ९.२.१५ वैदेशिक सहायता नीति, २०५९ लाई पुनरावलोकन गरी बृहत पूर्वाधार निर्माण जस्ता उच्च प्राथमिकताका क्षेत्रमा सहायता परिचालन गर्न नयाँ वैदेशिक सहायता नीति ल्याउनु पर्ने ।
- ९.२.१६ विद्यमान दोहोरो र अनावश्यक आयोजनाहरूको पुनरावलोकन गर्ने र सार्वजनिक खर्च घटाउने ठोस उपायहरू पत्ता लगाई सुझाव दिन विशेषज्ञ सहितको अधिकार सम्पन्न उच्चस्तरीय खर्च पुनरावलोकन आयोग गठन गर्नु पर्ने।

अनुसूचीहरु

अनुसूचीहरु

संशोधित आय व्ययको अनुमान

रु.लाखमा

शिर्षक	२०७०/७१ को बजेट	पुससम्मको यथार्थ	२०७०/७१ को संशोधित अनुमान	संशोधित अनुमान प्रतिशत
अ. राजस्व तथा अनुदान	४२४०३६१	१७४४७७४	४०८१३८२	
राजस्व	३५४५०००	१६३४४४३	३५४५०००	
कर	३१४६४००	१४२७४७५	३१४६४००	
अन्य राजस्व	३९८६००	२०६९६८	३९८६००	
अनुदान	६९५३६१	११०३३१	५३६३८२	
वैदेशिक अनुदान	६९५३६१	११०३३१	५३६३८२	७७.१४
आ. खर्च	४३८५१७२	१४१५२५९	४०३३५५४	९१.९८
चालु खर्च	३५३४१७५	१३००६१४	३३१६१५१	९३.८३
पूँजीगत खर्च	८५०९९७	११४६४५	७१७४०३	८४.३०
बजेट बचत (-)न्यून (+) (आ.अ.)	१४४८११	-३२९५१५	-४७८२८	-३३.०३
इ) वित्तीय व्यवस्था (१+२+३+४)	-१४४८११	१८२७७	४७८२८	-३३.०३
१. खुद ऋण लगानी (क-ख)	२४५२६२	१६०००	२१७९१३	८८.८५
क. आन्तरिक ऋण लगानी	३००२६२	१८३६३	२७२९१३	
ख. आन्तरिक ऋण लगानी फिर्ता	५५०००	२३६३	५५०००	
२. खुद शेयर लगानी (क+ख)	७१८५८	८७२२	७१८५८	
क. आन्तरिक शेयर लगानी	७१८५८	८७२२	७१८५८	
ख. वैदेशिक शेयर लगानी	०	०	०	
३. खुद वैदेशिक ऋण (क-ख)	-२७३६०२	५०६१९	-५३६१४	१९.६०
क. वैदेशिक ऋणको साँवा भुक्तानी	१६३४३७	७६३४१	१६१३२२	९८.७१
ख. वैदेशिक ऋण प्राप्ति	४३७०३९	२५७२२	२१४९३६	
४. खुद आन्तरिक ऋण (क-ख)	-१८८३२९	-५७०६४	-१८८३२९	१००.००
क. आन्तरिक ऋणको साँवा भुक्तानी	२५१६७१	४२०००	२५१६७१	१००.००
ख. आन्तरिक ऋण प्राप्ति	४४००००	९९०६४	४४००००	
ई) बचत (-)न्यून (+)	०	-३११२३८	०	

समष्टिगत स्थिति

शिर्षक	२०७०/७१ को बजेट	पुससम्मको यथार्थ	२०७०/७१ को संशोधित अनुमान	संशोधित अनुमान प्रतिशत
चालु खर्च	३५३४१७५	१३००६१४	३३१६१५१	९३.८३
पूँजीगत खर्च	८५०९९७	११४६४५	७१७४०३	८४.३०
वित्तीय व्यवस्था	७८७२२८	१४५४२६	७५७७६३	९६.२६
जम्मा	५१७२४००	१५६०६८६	४७९१३१७	९२.६३

२०७० पुस महिनासम्मको कार्यगत खर्च विवरण

अनुसूची २

रु. हजारमा

शीर्षक नं.	कार्यगत शीर्षक	आ.व.२०७०/७१ को बजेट				२०७० पुस महिनासम्मको खर्च				जम्मा वृद्धि प्रतिशत
		चालु	पूँजीगत	वितीय	जम्मा	चालु	पूँजीगत	वितीय	जम्मा	
०१.१	र वैदेशिक मामिला	५९,७०८,५६५	५,९५१,१५१	१८,२४१,२९१	८३,९०१,००७	१६,२२०,५७५	३४५,०७४	८,४९२,०३१	२५,०५७,६८०	२९.८७
०१.३	सामान्य सेवा	२,३०९,६६६	४६६,१६७	०	२,७७५,८३३	५२२,४०४	१३,३६९	-	५३५,७७३	१९.३०
०१.५	सामान्य अनुसन्धान तथा विकास सेवा	२१,९०१	४,४८०	०	२६,३८१	८,६०१	१,१६९	-	९,७७०	३७.०३
०१.६	सामान्य सेवा	५०५,६९२	७९५,०५३	१३३,७८०	१,४३४,५२५	१८०,९९०	३१,३६८	-	२१२,३५८	१४.८०
०१.७	सार्वजनिक ऋण कारोबार	१४,१६६,२२१	०	२५,१६७,०६१	३९,३३३,२८२	४,५२,०३०	-	४,२००,०००	८,७२२,०३०	२२.३०
०१.८	विभिन्न तहका सरकारहरु बीच हुने सामान्य प्रकृतिको हस्तान्तरण	१३,२६०,७९८	१५०	०	१३,२६०,९४८	४,९०८,६०९	-	-	४,९०८,६०९	३७.०२
	सामान्य सार्वजनिक सेवा जम्मा	८९,९७२,८४३	७,२१७,००१	४३,५४२,१३२	१४०,७३१,९७६	२६,४१३,२०८	३९०,९७९	१२,६९२,०३१	३९,४९६,२१९	२८.०६
०२.१	सैनिक सुरक्षा	२५,२३०,८९८	२,१६६,२५०	०	२७,३९७,१४८	१३,०८५,४५६	६१९,६७७	-	१३,७०५,१३३	५०.०२
२.२	नागरिक सुरक्षा	७०,०००	०	१,७६१,१५०	१,८३१,१५०	-	-	-	-	०.००
०२.५	रक्षा - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	६९७	७४,३६७	०	७५,०६४	४५	८,३३५	-	८,३८१	११.१६
	रक्षा जम्मा	२५,३०१,५९५	२,२४०,६१७	१,७६१,१५०	२९,३०३,३६२	१३,०८५,५०२	६२८,०१२	-	१३,७१३,५१४	४६.८०
०३.१	प्रहरी सेवा	२९,०५६,५५२	२,१२९,१०३	०	३१,१८५,६५५	१६,९८४,५२०	६१४,०७८	-	१७,५९८,५९८	५६.४३
०३.२	अग्नी नियन्त्रण सेवा	५,७८२	३००	०	६,०८२	२,२३४	३००	-	२,५३४	४१.६६
०३.३	न्यायालय	२,९८१,६६८	१,०६१,५९०	०	४,०४३,२५८	१,०९२,०६७	७५,२३८	-	१,१६७,३०५	२८.८७
०३.४	कारागार	८२९,४६२	१७४,९००	०	१,००४,३६२	४२२,७६२	३६,६९२	-	४५९,४५४	४५.७५
०३.६	सार्वजनिक शान्ति सुरक्षा - अन्यत्र	५,६५२,४४९	२,८१८,७४८	०	८,४७१,१९७	२,४४८,९१९	३००,६९१	-	२,७४९,६१०	३२.४६
	सार्वजनिक शान्ति सुरक्षा	३८,५२५,९१३	६,९१८,६४१	-	४५,४४४,५५४	२०,९५०,५०२	१,०२६,९९८	-	२१,९७७,५००	४९.१६
०४.१	सामान्य आर्थिक, व्यापारिक र श्रम	१२,९७१,७३५	९४६,४९३	०	१३,९१८,२२८	३,३६७,६५७	१७३,७२६	१६५,०००	३,७०६,३८२	२६.६३
०४.२	कृषि, वन, मत्स्यपालन तथा शिकार	२९,२०१,९१३	१६,४२०,९९३	५००,०००	४६,१२२,९०६	१२,७८३,८०१	२,५२८,०४३	१,५७०,५९०	१६,८८२,४३४	३६.६०
०४.३	इन्धन तथा उर्जा	३,९२०,७६८	१,०३७,७६८	२५,०३३,४१४	२९,९९१,९५०	२५३,०६५	१७२,५५९	-	४२५,६२४	१.४२
०४.४	खानी, उत्पादन तथा निर्माण	६५,१३३	१,३२९,३५०	०	१,३९४,४८३	३२,७८८	२१७,२८५	-	२५०,०७३	१७.९३
०४.५	यातायात	९,६५८,७३२	३१,०३४,६२९	१,३१५,०००	४२,००८,३६१	२,३२४,१७१	४,४०७,३९७	४८,०००	६,७७९,५६९	१६.१४
०४.६	संचार	३,३१४,८०६	५६१,५८०	२४०,०००	४,११६,३८६	१,५००,२७५	६२,२२७	-	१,५६२,५०२	३७.९६
०४.७	अन्य उद्योगहरु	२,२४५,३२०	१,८९०,१२७	०	४,१३५,४४७	४५१,८७५	१६३,९७३	-	६१५,८४८	१४.८९
०४.८	अनुसन्धान तथा विकास-आर्थिक मामिला	५४६,७६८	२५१,२२६	०	७९७,९९४	२,६४७	१३,३९७	६७,०००	८३,०४४	१०.४१
०४.९	आर्थिक मामिला-अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	५२,५२२	६,७००	१३२,०००	१९१,२२२	८,६१२	५३	-	८,६६५	४.५३
	आर्थिक मामिला जम्मा	६१,९७७,६९७	५३,४७८,८६९	२७,२२०,४१४	१४२,६७६,९८०	२०,७२४,८९१	७,७३८,६६०	१,८५०,५९०	३०,३१५,१५१	२१.२५
०५.१	फोहोर मैला व्यवस्थापन	१२७,५९९	२०७,९००	२,०२८,१००	२,३६३,५९९	३,३५५	४,५४०	-	७,८९५	०.३३
०५.२	ढल व्यवस्थापन	१३९,५६९	१,०४४,०३०	०	१,१८३,६९९	४६,३७३	१,०१३	-	४७,३८६	४.००
०५.४	जैविक विविधता र भू संरक्षण	२७,९४३	३,५००	०	३१,४४३	-	-	-	-	०.००
०५.५	अनुसन्धान तथा विकास पर्यावरण संरक्षण	०	०	१२०,०००	१२०,०००	०	०	०	०	०.००
०५.६	वातावरण संरक्षण-अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	३,०१०,६६८	१,०८३,८८३	०	४,०९४,५५१	५१७,३५५	४५,४८३	-	५६२,८३८	१३.७३

शीर्षक नं.	कार्यगत शीर्षक	आ.व.२०७०/७१ को बजेट				२०७० पौष महिनासम्मको खर्च				जम्मा वृद्धि प्रतिशत
		चालु	पूजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पूजीगत	वित्तीय	जम्मा	
	वातावरण संरक्षण जम्मा	३,३०४,७७९	२,३३९,३१३	२,१४८,१००	७,७९३,१९२	४,६७०,०८३	४१,०३६	-	६१८,११८	७.९३
०६.१	आवास विकास	१,२१७,३६०	१,६५४,०७९	६००,०००	३,४७१,४३९	२९५,२३३	१८२,९६६	-	४७८,१९९	१३.७८
०६.३	खानेपानी	६,८४४,४५१	४,७४१,३६३	१,४५९,४३२	१३,०४५,२४६	१,२७८,३१७	७७२,८६१	-	२,०५१,१७९	१५.७१
०६.६	आवास तथा सामुदायिक सुविधा - अन्यत्र उल्लेख नभएको	५४५,३२७	९१४,५५०	०	१,४५९,८७७	८३,२५५	१०१,०७७	-	१८४,३३२	१२.६३
	आवास तथा सामुदायिक सुविधा जम्मा	८,६१७,१३८	७,३०९,९९२	३,०५९,४३२	१७,९८६,५६२	१,६५६,८०६	१,०५६,९०३	-	२,७१३,७१०	१५.०९
०७.१	औषधी उत्पादन, उपकरण तथा औजार	५८०,३९३	५४८,२१८	०	१,१२८,६११	१२५,७८२	८०,८१६	-	२०६,५९९	१८.३१
०७.२	बहिरङ्ग सेवा	४,२२१,२७३	४१५,०२१	०	४,६३६,२९४	४६०,८४९	१२,७१०	-	४७३,५६०	१०.२१
०७.३	अस्पताल सेवा	८,१९०,७३०	९७७,६०४	०	९,१६८,३३४	३,७७७,१७८	२८,७१६	-	३,८०५,८९४	४१.७३
०७.४	सार्वजनिक स्वास्थ्य सेवा	११,९८९,९५४	३,०३३,७८०	०	१५,०२३,७३४	३,९५७,८८२	३७१,३४१	-	४,३२९,२२३	२८.८२
०७.५	अनुसन्धान सेवा	३,३५९,२६८	३८३,४६०	०	३,७४२,७२८	४८६,५१०	१३,६९०	-	५००,२००	१३.३६
	स्वास्थ्य जम्मा	२८,३४१,६१८	५,३५८,०८३	-	३३,६९९,७०१	८,८२८,२०२	५०७,२७४	-	९,३३५,४७६	२७.७०
०८.१	मनोरंजनात्मक र खेलकुद सेवाहरू	१,२६०,२६७	५,५००	०	१,२६५,७६७	५९९,३७८	१०१	-	५९९,४७९	४७.३६
०८.२	सांस्कृतिक सेवा	१,३७०,८१६	१७७,७२०	०	१,५४८,५३६	४२५,८१५	१२,१९६	-	४३८,०११	२८.२९
०८.३	प्रसारण तथा प्रकाशन सेवा	२३१,३२७	२३९,८२८	०	४७१,१५५	१०९,७८८	३,००३	-	११२,७७१	२३.९४
	मनोरंजन संस्कृति तथा धर्म जम्मा	२,८६२,४१०	४२३,०४८	-	३,२६५,४५८	१,१३४,९६१	१५,३००	-	१,१५०,२६१	३५.०१
०९.१	पूर्व प्राथमिक र प्राथमिक शिक्षा	२६,४०७,९५७	२,०५०	०	२६,४१०,००७	११,२८९,८०८	१००	-	११,२८९,९०८	४२.७५
०९.२	माध्यमिक शिक्षा	१३,५०५,३९६	०	०	१३,५०५,३९६	५,८१२,९६०	-	-	५,८१२,९६०	४३.०४
०९.५	तहमा वर्गिकृत नहुने शिक्षा (अनौपचारिक शिक्षा)	२६,०१३,३१९	१५२,०४४	०	२६,१६५,३६३	७,०७०,७५८	१५,८७५	-	७,०८६,६३३	२७.०८
०९.६	शिक्षाको लागि सहायक सेवाहरू	१३,८०४,११४	२०,१३०	०	१३,८२४,२४४	७,६५२,१५२	२,७९९	-	७,६५४,९५०	५५.३७
०९.८	शिक्षा अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	१,०१४,२७०	३८,८००	०	१,०५३,०७०	१३२,८१३	९,८७	-	१३३,६९०	१२.७१
	शिक्षा जम्मा	८०,७४५,०५६	२१३,०२४	-	८०,९५८,०८०	३१,९५८,४९१	१९,७६०	-	३१,९७८,२५१	३९.५०
१०.३		०	०	१,९९१,५६५	१,९९१,५६५					०.००
१०.४	परिवार र शिशु कल्याण	७५९,२०६	३०,६०२	०	७८९,८०८	९४,४९५	६४	०	९४,५५९	११.९७
१०.७	सामाजिक असमावेशी	११,४९७,७२७	३९,९००	०	११,५३७,६२७	४,१७५,४५९	१२३	०	४,१७५,५८२	३६.१९
१०.८	सामाजिक सुरक्षा - अनुसन्धान तथा विकास	६३,२६९	२७,२००	०	९०,४६९	५१,०५७	८३२	०	५१,८८९	५७.३६
१०.९	सामाजिक सुरक्षा - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	१,४४७,२२५	२३७,४४१	०	१,६८४,६६६	४२०,७७३	२८,५९१	-	४४९,३६४	२६.६७
	सामाजिक सुरक्षा जम्मा	१३,७६७,४२७	३३५,१४३	१,९९१,५६५	१६,०९४,१३५	४,७४१,७८४	२९,६१०	-	४,७७१,३९४	२९.६५
	कूल जम्मा	३५३,४१७,४७६	८५,०९९,७३१	७८,७२२,७९३	५१७,२४०,०००	१३०,०६१,४२९	११,४६४,५३२	१४,५४२,६२१	१५६,०६८,५८३	३०.१७

२०७० पुस महिनासम्मको खर्च शीर्षकगत वजेट तथा खर्चको तुलनात्मक विवरण

अनुसूची ३

रू.हजारमा

ख.शी.नं	कार्यक्रम खर्च	आ.व.२०६९/७०			आ.व.२०७०/७१			फरक प्रतिशत
		वजेट	पुस सम्मको खर्च	खर्च प्रतिशत	वजेट	पुस सम्मको खर्च	खर्च प्रतिशत	
२११११	तलव	५२,९०२,७३९	२४,२७२,३६०	४५.८८	६५,३८८,८२३	३२,००९,५४३	४८.९५	३.०७
२१११२	अन्य भत्ता	२९७,११९	५१,०८४	१७.१९	१,२९१,९४९	४६५,३७६	३६.०२	१८.८३
२१११३	महंगी भत्ता		-	-	२,५६०,७८२	१,४९७,९४९	५८.५०	५८.५०
२१११४	फिल्ड भत्ता	८,०८५	१,७३०	२१.३९	६८,६१४	२२,६६७	३३.०४	११.६४
२१११९	अन्य भत्ता	३,४५२,४३२	१,२६०,४४३	३६.५१	३,२१३,९१६	१,३१२,८३०	४०.८५	४.३४
२११२१	पोशाक	२,०२३,९२३	१९९,७१०	९.८७	२,६७३,५८३	७४५,८९१	२७.९०	१८.०३
२११२२	खाद्यान	१०,०६०,१३६	४,२५२,००५	४२.२७	११,४९२,१४३	५,४७३,०००	४७.६२	५.३६
२११२३	औषधी उपचार खर्च	२,८९१,५७३	८३०,६३६	२८.७३	३,४४८,७०९	१,१०२,६४३	३१.९७	३.२५
२२१११	पानी तथा बिजुली	१,१२०,०१८	२९५,६०६	२६.३९	१,१२३,३९४	९५४,५१७	८४.९७	५८.५७
२२११२	संचार महसुल	४८०,४०४	१००,३२५	२०.८८	५७०,००२	१३६,७९८	२४.००	३.१२
२२१२१	घर भाडा	९९०,४४८	४१६,६४७	४२.०७	१,१२३,८१५	६५९,४३८	५८.६८	१६.६१
२२१२२	अन्य भाडा	११५,१५१	३१,६९१	२७.५२	१२९,९५७	२१५,०८३	१६५.५०	१३७.९८
२२२११	इन्धन	१,४५५,४३२	५०७,६५१	३४.८८	१,५८५,२४६	८७५,८९७	५५.२५	२०.३७
२२२१२	संचालन तथा मर्मत संभार	८२६,३२३	२३६,९३७	२८.६७	९७४,२४८	४६९,४५४	४८.१९	१९.५१
२२२१३	बीमा	२४,५५३	४,५७७	१८.६४	१५४,२१७	६९,२१३	४४.८८	२६.२४
२२३११	कार्यालय सम्बन्धी खर्च	२,४१५,८८०	६२५,१४०	२५.८८	२,७६५,८६६	९१४,९४०	३३.०८	७.२०
२२३१२	पशुपंक्षीहरुको आहार	२,८३०	२७६	९.७६	७१,५२८	३३,६७३	४७.०८	३७.३१
२२३१३	पुस्तक तथा सामग्री खर्च	१०,८९१	२,५००	२२.९६	१६,९७६	३,१०६	१८.३०	-४.६६
२२३१४	इन्धन/अन्य प्रयोजन	४१,५९१	२,२७७	५.४८	९८,७१४	३१,४८७	३१.९०	२६.४२
२२३२१	निमित्त सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	५२,६१६	५,८६१	११.१४	९५,०३४	१५,९०३	१६.७३	५.५९
२२४११	सेवा र परामर्श खर्च	२,५२२,१९५	४६३,२०२	१८.३७	४,१२१,९३४	६१८,९२४	१५.०२	-३.३५
२२४१२	अन्य सेवा शुल्क	२५९,५१६	७६,८८०	२९.६२	८६७,५८१	३४७,५१९	४०.०६	१०.४३
२२४१९	अन्य सेवा शुल्क	०	२४४	-	०	०	०.००	०.००
२२५११	कर्मचारी तालिम	३१९,४३४	८०,१३०	२५.०८	६५९,८७२	१४४,४१४	२१.८९	-३.२०

ख.शी.नं	कार्यक्रम खर्च	आ.व.२०६९/७०			आ.व.२०७०/७१			फरक प्रतिशत
		बजेट	पुस सम्मको खर्च	खर्च प्रतिशत	बजेट	पुस सम्मको खर्च	खर्च प्रतिशत	
२२५१२	सिप विकास र जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्बन्धी खर्च	१,०२९,९५१	९,९२८	०.९६	१०,१६८,०२४	१,३८५,८८८	१३.६३	१२.६७
२२५२१	उत्पादन सामग्री / सेवा	२८६,७६२	६५,४६६	२२.८३	४९४,४६१	१३९,४७१	२८.२१	५.३८
२२५२२	कार्यक्रम खर्च	८,५५५,६५२	९५४,४६५	११.१६	५,७८९,५३५	१,१७९,७०७	२०.३८	९.२२
२२५३१	औषधी खरीद	३,१०३,५३३	७००,८५२	२२.५८	३,६७६,७८१	७३१,६६८	१९.९०	-२.६८
२२६११	अनुगमन,मूल्यांकन खर्च	१,२४५,८४४	३७३,६१७	२९.९९	१,२६३,६६०	४३५,८९५	३४.४९	४.५१
२२६१२	भ्रमण खर्च	४९७,५०४	११६,९९०	२३.५२	७४८,८४१	६२२,३४०	८३.११	५९.५९
२२६१३	विशेष व्यक्ति तथा प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण खर्च	४४,५१३	१०,०७५	२२.६३	४४,५००	२५,८४७	५८.०८	३५.४५
२२६१४	अन्य भ्रमण खर्च	२,२२०	-	-	७,६२५	५०	०.६६	०.६६
२२६१९	अन्य भ्रमण खर्च	०	-	-	०	०	०.००	०.००
२२७११	विविध खर्च	९६०,१७५	१९३,५१४	२०.१५	६४५,५१०	३३२,८१२	५१.५६	३१.४०
२२९११	भेपरि आउने - चालु खर्च	१४,१५४,९४२	-	-	१५,०७७,४०३	०	०.००	०.००
२४१११	वैदेशिक ऋणको व्याज	४,३४१,९७८	१,४०९,२०४	३२.४६	४,४०५,२७६	१,४८४,७०२	३३.७०	१.२५
२४२११	आन्तरिक ऋणको व्याज	१४,८९७,१६५	५,८५५,१४३	३९.३०	१४,१६६,२२१	४,५७२,०३०	३२.२७	-७.०३
२५१११	गैह वित्तिय संस्थानहरुलाई चालु सहायता	९८७,७०६	१३१,९१९	१३.३६	७६६,१५९	९०,८२३	११.८५	-१.५०
२५११२	गैह वित्तिय संस्थानहरुलाई पूँजीगत सहायता	१५२,८५०	७५,०३७	४९.०९	१,११५,६२५	७४,८४१	६.७१	-४२.३८
२५२११	गैह वित्तिय व्यवसाय चालु सहायता	१,५००	५००	३३.३३	२,३००	८७	३.८०	-२९.५३
२५२१२	गैह वित्तिय व्यवसायहरुलाई पूँजीगत सहायता	३,४८१,९६२	९९०,४५३	२८.४५	३१३,५१५	५२,९२१	१६.८८	-११.५७
२६२११	अन्तर्राष्ट्रिय सदस्यता शुल्क तथा सहयोग	१०९	१०९	१००.००	४११,१५०	९८,७६७	२४.०२	-७५.९८
२६३११	स्थानीय निकाय निशर्त चालु अनुदान	३,७९९,६५२	१,४४७,४१२	३८.०९	८,१२८,४५६	२,५१३,६२४	३०.९२	-७.१७
२६३१२	स्थानीय निकाय सशर्त चालु अनुदान	४,७९४,४४०	१,२१३,८८२	२५.३२	५,४५८,९३०	२,०६५,१४६	३७.८३	१२.५१
२६३२१	स्थानीय निकाय निशर्त पूँजीगत अनुदान	६,७४२,६१३	१,०८९,४४८	१६.१६	९,१६४,०००	२,७३४,९४२	२९.८४	१३.६९

ख.शी.नं	कार्यक्रम खर्च	आ.व.२०६९/७०			आ.व.२०७०/७१			फरक प्रतिशत
		बजेट	पुस सम्मको खर्च	खर्च प्रतिशत	बजेट	पुस सम्मको खर्च	खर्च प्रतिशत	
२६३२२	स्थानीय निकाय सशर्त पूजीगत अनुदान	१०,८६७,०३२	१,०८७,४७८	१०.०१	१५,१२४,८८३	३,८३९,७९१	२५.३९	१५.३८
२६४११	सरकारी निकाय,समिति एवं बोर्डहरुलाई निसर्त चालु अनुदान	३२,८३१,७६१	११,५०१,५६६	३५.०३	३८,९०२,१५१	१८,२३२,१३१	४६.८७	११.८३
२६४१२	सरकारी निकाय,समिति एवं बोर्डहरुलाई सशर्त चालु अनुदान	३१,६५२,६५५	९,०७७,७७६	२८.६८	३७,१५०,११२	१६,४३३,०७३	४४.२३	१५.५५
२६४१३	अन्य संस्था तथा व्यक्तिलाई चालु अनुदान—सशर्त	१९,८,२९९	१६,९२०	८.५३	१,२५६,८६६	४६१,३२४	३६.७०	२८.१७
२६४२१	सरकारी निकाय, समिति, बोर्ड पुजीगत निशर्त अनुदान	७९,६६८	४१,१९६	५१.७१	१०८,३२९	६७,०९७	६१.९४	१०.२३
२६४२२	सरकारी निकाय, समिति, बोर्ड पुजीगत सशर्त अनुदान	४३८,०००	४०,०१५	९.१४	५,९२९,००५	१,५८७,१२०	२६.७७	१७.६३
२६४२३	अन्य संस्था तथा व्यक्तिलाई पूजीगत अनुदान	१५,३८२,७३८	२,५१४,४४९	१६.३५	२६,१२१,३११	५,५४८,९५९	२१.२४	४.९०
२७१११	सामाजिक सुरक्षा - सशर्त	९,९०५,२६३	२,५७७,२८८	२६.०२	१२,९९०,५२०	४,७४०,३९७	३६.४९	१०.४७
२७२११	छात्रवृत्ति	२,१२६,४११	१०८,६६७	५.११	२,१४३,४६६	९३५,८५२	४३.६६	३८.५५
२७३११	निवृत्ति भरण तथा अशक्त वृत्ति	२३,९७१,२९८	१०,८७५,८२१	४५.३७	२६,९१०,१५०	१०,७१६,९१९	३९.८२	-५.५५
२७३१२	उपदान	२,०७५	४३,८२१	२,१११.८७	२००,०००	८०,१८८	४०.०९	#####
२७३१३	सेवा निवृत्तको संचित विदा	५९५	२७९,२७२	४६,९३६.४४	०	२९२,०८४		
२७३१४	सेवा निवृत्तको औषधोपचार	५८०	३६८,६५०	६३,५६०.३०	०	४१२,९०१		
२७३१५	मृतक कर्मचारीको सुविधा तथा सहायता	०	४६		०	४५		०.००
२८१४१	जग्गाको भाडा	९,८८१	०	-	१२,८८१		०.००	०.००
२८२११	राजस्व फिर्ता	६००	२९२	४८.६८		४,४०३		-४८.६८
२८२१२	न्यायिक फिर्ता	१०,०००	-	-	१२,९२७	२,९८१	२३.०६	२३.०६
२८२१३	अन्य फिर्ता	१८०,०००	१३,८९३	७.७२	२१०,०००	४४,३४०	२१.११	१३.४०
	चालु जम्मा	२७९,०११,२१६	८६,९०३,०७५	३१.१५	३५३,४१७,४७६	१३०,०६१,४२९	३६.८०	५.६५
२९१११	जग्गा खरीद	३,५७७,८१७	२१३,५३६	५.९७	२,८९६,८४९	६२१,१०२	२१.४४	१५.४७
२९२११	भवन खरीद	३५,५००	३,१४२	८.८५	२५३,०००	११९	०.०५	-८.८०

ख.शी.नं	कार्यक्रम खर्च	आ.व.२०६९/७०			आ.व.२०७०/७१			फरक प्रतिशत
		बजेट	पुस सम्मको खर्च	खर्च प्रतिशत	बजेट	पुस सम्मको खर्च	खर्च प्रतिशत	
२९२२१	भवन निर्माण	६,७२८,०३७	९०७,८६३	१३.४९	१०,२१४,९८९	१,२३५,७०५	१२.१०	-१.४०
२९२३१	पूँजीगत सुधार खर्च भवन	१०१,१७६	६६८	०.६६	२३१,५८९	२१,०३१	९.०८	८.४२
२९३११	फर्निचर तथा फिक्चर्स	४०७,३४१	११,३९०	२.८०	५३६,२४९	११७,४७५	२१.९१	१९.११
२९४११	सवारी साधन	६२३,९०१	२,९५०	०.४७	१,५०६,४२९	४१५,७९१	२७.६०	२७.१३
२९५११	मेशिनरी औजार	३,०२७,५९४	७९,८४२	२.६४	६,३६९,८९३	१,१४५,२३८	१७.९८	१५.३४
२९६११	सार्वजनिक निर्माण	४५,५३२,७९५	५,९०२,७२४	१२.९६	५२,८८३,५३४	७,१४९,२५८	१३.५२	०.५६
२९६२१	पूँजीगत सुधार खर्च	७७२,७४३	२१६,८१४	२८.०६	१,७५५,१०३	१९०,९३८	१०.८८	-१७.१८
२९७११	पूँजीगत अनुसन्धान तथा परामर्श	३,१८३,६०१	३२०,५४०	१०.०७	४,२७५,३९१	५६५,४५८	१३.२३	३.१६
२९७१२	सफ्टवेयर निर्माण र खरीद खर्च	३३,७९१	१,९०२	५.६३	५९५,४३८	२,४१७	०.४१	-५.२२
२९८११	भैपरि आउने - पूँजीगत खर्च	२,११०,३१४	-	-	३,५८१,२६७	०	०.००	०.००
	पूँजीगत जम्मा	६६,१३४,६१०	७,६६१,३७१	११.५८	८५,०९९,७३१	११,४६४,५३२	१३.४७	१.८९
३११११	संस्थानमा ऋण लगानी	२०,२२९,१२१	४२९,०१८	२.१२	३०,०२६,२१८	१,८३६,३२५	६.१२	३.९९
३१२११	संस्थानमा शेयर लगानी	५,७६८,६९०	६१३,६३५	१०.६४	७,१८५,८२६	८७२,१६६	१२.१४	१.५०
३१२२१	वैदेशिक शेयर लगानी	२,८३०,०००	०	-	०			०.००
३२१११	वैदेशिक ऋणको सांवा भुक्तानी	१५,८४५,७१३	६,८५६,३५६	४३.२७	१६,३४३,६८८	७,६३४,१३०	४६.७१	३.४४
३२२११	आन्तरिक ऋणको सांवा भुक्तानी	१५,००५,३५०	१,६५७,६००	११.०५	२५,१६७,०६१	४,२००,०००	१६.६९	५.६४
	वित्तीय ब्यवस्था जम्मा	५९,६७८,८७४	९,५५६,६०९	१६.०१	७८,७२२,७९३	१४,५४२,६२१	१८.४७	२.४६
	कुल जम्मा	४०४,८२४,७००	१०४,१२१,०५५	२५.७२	५१७,२४०,०००	१५६,०६८,५८३	३०.१७	४.४५

श्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

२०७० साल पुस मसान्तसम्मको राजस्व संकलन विवरण

अनुसूची ४

रु.हजारमा

राजस्व शीर्षक	२०७० पुसको लक्ष्य	२०७० पुसको प्रगति	२०७० पुससम्मको लक्ष्य	२०७० पुससम्मको प्रगति	प्रगति प्रतिशत
भन्सार	५,५१०,०१२	७,४०३,१०२	३२,५५९,०३८	३२,४८७,१०७	९९.७८
मूल्य अभिवृद्धि कर	८,५५५,९२५	८,६४३,५५२	५१,१३४,०५०	४७,९८४,३५६	९३.८४
अन्तःशुल्क	३,६४०,९६२	३,७१६,४३८	२१,१८३,९३२	२१,४१२,६५४	१०१.०८
स्वास्थ्य सेवा कर	१९,२०७	१९,३७७	२३१,३७२	२६०,४८१	११२.५८
शिक्षा सेवा	४८,४७४	७७,३२६	१९२,२२७	२५७,२६२	१३३.८३
आयकर	१८,२४२,४६१	१८,५८८,१८३	३३,९८२,०४८	३४,२६२,४१७	१००.८३
रजिष्ट्रेशन दस्तुर	४५४,६२८	६२०,०००	२,१४१,१२१	२,३५५,३१०	११०.००
सवारी साधन कर	४७४,१२६	५५०,०००	२,७५५,२४६	२,१९७,४२७	७९.७५
अन्य कर	२,०१५,५६२	१,५३१,०२२	४,८५३,३७२	१,५३०,४८६	३१.५३
गैर कर	११,३००,८८६	७,७८९,३००	१९,१५०,७८६	२०,६९६,८००	१०८.०७
जम्मा	५०,२६२,२४३	४८,९३८,३००	१६८,१८३,१९२	१६३,४४४,३००	९७.१८

२०७० पुस महिनासम्मको मन्त्रालयगत खर्च विवरण

अनुसूची ५

रु.हजारमा

संकेत	मन्त्रालय	विनियोजन				२०७० पुससम्मको खर्च				विनियोजनको तुलनामा खर्च प्रतिशत			
		चालु	पूँजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पूँजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पूँजीगत	वित्तीय	जम्मा
१०१	राष्ट्रपति	६८,४३६	१४२,६००		२११,०३६	३९,७५१	७०,२२७	-	१०९,९७८	५८.०८	४९.२५	-	५२.११
१०२	उपराष्ट्रपति	२८,७७०	२,५५०		३१,३२०	११,५४२	७८७	-	१२,३३०	४०.१२	३०.८७	-	३९.३७
२०२	संविधान सभा /व्यवस्थापिका - संसद	७८९,१४८	२८,३००		८१७,४४८	९४,३६४	-	-	९४,३६४	११.९६	-	-	११.५४
२०४	अदालत	२,४०२,६६९	९१८,०००		३,३२०,६६९	८८०,२८४	४५,१२२	-	९२५,४०६	३६.६४	४.९२	-	२७.८७
२०६	अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग	२३२,०२१	४१,८००		२७३,८२१	१२४,०६३	८४,१६२	-	२०८,२२५	५३.४७	२०१.३४	-	७६.०४
२०८	महालेखा परीक्षकको कार्यालय	३४४,०९५	१०१,८६१		४४५,९५६	११३,३०७	१,५९९	-	११४,९०६	३२.९३	१.५७	-	२५.७७
२१०	लोक सेवा आयोग	३२२,३७७	६४,०००		३८६,३७७	१४०,८५६	१९९	-	१४१,०५४	४३.६९	०.३१	-	३६.५१
२१२	निर्वाचन आयोग	३२७,१७२	५२,०००		३७९,१७२	१२४,६३१	१०,४१२	-	१३५,०४३	३८.०९	२०.०२	-	३५.६२
२१४	राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग	११३,१७१	५,५००		११८,६७१	३१,७८१	१,४१४	-	३३,१९५	२८.०८	२५.७१	-	२७.९७
२१६	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	४३०,९२४	१२७,६००		५५८,५२४	१५४,७८२	२५,४६२	-	१८०,२४४	३५.९२	१९.९५	-	३२.२७
२१८	न्याय परिषद्	२०,६३१	३,५००		२४,१३१	१०,८५०	१,२३६	-	१२,०८६	५२.५९	३५.३२	-	५०.०८
३०१	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	३,६६०,९८८	१,४१७,६५७		५,०७८,६४५	१,२६२,००२	५१,४१४	-	१,३१३,४१६	३४.४७	३.६३	-	२५.८६
३०५	अर्थ मन्त्रालय	६,०९७,८८८	१,००७,१०२		७,१०४,९९०	१,३२१,२१५	७६,७११	-	१,३९७,९२६	२१.६७	७.६२	-	१९.६८
३०७	उद्योग मन्त्रालय	१,६५६,३५०	१,५९२,३२७		३,२४८,६७७	३३२,५३८	११४,२९१	-	४४६,८२९	२०.०८	७.१८	-	१३.७५
३०८	उर्जा मन्त्रालय	६६१,०९८	१,००५,११९		१,६६६,२१७	५६,९५४	१६९,७२४	-	२२६,६७८	८.६२	१६.८९	-	१३.६०
३११	कानून, न्याय, संविधानसभा तथा संसदीय मामिला	११९,३५०	१२,४६०		१३१,८१०	४२,८७१	३,३८७	-	४६,२५८	३५.९२	२७.१८	-	३५.०९
३१२	कृषि विकास मन्त्रालय	१८,६७१,११०	२,७३२,०१७		२१,४०३,१२७	८,६६५,३७३	२८२,७२९	-	९,१४८,१०२	४७.४८	१०.३५	-	४२.७४
३१४	गृह मन्त्रालय	३२,१६३,९५७	३,४००,३६८		३५,५६४,३२५	१८,४०४,७३८	७२५,३७८	-	१९,१३०,११७	५७.२२	२१.३३	-	५३.७९
३२५	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	२,२१६,२०८	६२५,२७०		२,८४१,४७८	५९३,६५९	६४,९२०	-	६५८,५७९	२६.७९	१०.३८	-	२३.१८
३२६	परराष्ट्र मन्त्रालय	२,२७६,१७७	३७७,०९३		२,६५३,२७०	१,२२६,९१२	८५,५०३	-	१,३१२,४१५	५३.९०	२२.६७	-	४९.४६
३२९	वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	५,७१९,३५१	२,९१५,६०४		८,६३४,९५५	२,२१०,४२४	२०८,४५८	-	२,४१८,८८२	३८.६५	७.१५	-	२८.०१
३३०	बाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	१,०५६,१८५	२१७,२३०		१,२७३,४१५	२९८,२९५	१,७५७	-	३००,०५२	२८.२४	०.८१	-	२३.५६
३३१	विज्ञान, प्रविधि तथा वातावरण मन्त्रालय	४,९४६,३२१	६९४,६३७		५,६४०,९५८	५०८,२४०	३९,२९०	-	५४७,५३०	१०.२८	५.६६	-	९.७१
३३६	भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय	२,५५७,२६८	५४७,३२५		३,१०४,५९३	९६९,५४७	१०१,७५५	-	१,०७१,३०३	३७.९१	१८.५९	-	३४.५१
३३७	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय	५,२७८,३३२	२९,९९८,४६४		३५,२७६,७९६	१,५०८,४५३	४,३८४,८९७	-	५,८९३,३५०	२८.५८	१४.६२	-	१६.७१
३४०	महिला, बालबालिका तथा समाज कल्याण	१,४४७,२२५	१३७,४४१		१,५८४,६६६	४२०,७७३	६,२२८	-	४२७,००१	२९.०७	४.५३	-	२६.९५
३४३	युवा तथा खेलकूद मन्त्रालय	१,२६०,२६७	५,५००		१,२६५,७६७	५९९,३७८	१०१	-	५९९,४७९	४७.५६	१.८३	-	४७.३६
३४५	रक्षा मन्त्रालय	२५,५३७,१४३	२,०३९,४००		२७,५७६,५४३	१३,२९५,२३८	६१३,७८९	-	१३,९०९,०२७	५२.०६	३०.१०	-	५०.४४
३४७	शहरी विकास मन्त्रालय	१०,३३३,१७१	७,९३९,९३९		१८,२७३,११०	२,०३१,६०९	१,०६८,०४६	-	३,०९९,६५५	१९.६६	१३.४५	-	१६.९६

संकेत	मन्त्रालय	विनियोजन				२०७० पुससम्मको खर्च				विनियोजनको तुलनामा खर्च प्रतिशत			
		चालु	पूँजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पूँजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पूँजीगत	वित्तीय	जम्मा
३४९	शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय	३,४५४,०००	१,३४५,७२८		४,७९९,७२८	१,५१६,३४०	२२२,२९३	-	१,७३८,६३३	४३.९०	१६.५२	-	३६.२२
३५०	शिक्षा मन्त्रालय	८०,७४५,०५६	२१३,०२४		८०,९५८,०८०	३१,९५८,४९१	१९,७६०	-	३१,९७८,२५१	३९.५८	९.२८	-	३९.५०
३५२	सहकारी तथा गरिबी निवारण मन्त्रालय	८६२,२१८	९३,८५५		९५६,०७३	२१५,४०८	१०,४८०	-	२२५,८८८	२४.९८	११.१७	-	२३.६३
३५६	सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	७३७,७९०	३३,६४०		७७१,४३०	१४६,५४३	७६०	-	१४७,३०३	१९.८६	२.२६	-	१९.०९
३५७	सिंचाइ मन्त्रालय	१,१६१,७४०	११,४०३,८०६		१२,५६५,५४६	४५३,०२८	१,९१८,१८६	-	२,३७१,२१३	३९.००	१६.८२	-	१८.८७
३५८	सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय	३,२५९,५९२	६१९,७५८		३,८७९,३५०	१,४६९,७२८	३२,४९४	-	१,५०२,२२२	४५.०९	५.२४	-	३८.७२
३६५	संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय	४२,९६६,४४८	३,५७६,३६३		४६,५४२,८११	१३,१८०,२३३	४८५,९७३	-	१३,६६६,२०६	३०.६८	१३.५९	-	२९.३६
३७०	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	२५,२५५,२१२	५,१७६,९८४		३०,४३२,१९६	७,४५४,३५६	५०२,०६६	-	७,९५६,४२१	२९.५२	९.७०	-	२६.१४
३७१	श्रम तथा रोजगार मन्त्रालय	६८२,२०९	१५८,४६२		८४०,६७१	१८५,८३५	४,५७२	-	१९०,४०७	२७.२४	२.८९	-	२२.६५
३९१	राष्ट्रिय योजना आयोगको सचिवालय	६२७,३३६	१५७,७८७		७८५,१२३	१८९,१६२	९,६९८	-	१९८,८५९	३०.१५	६.१५	-	२५.३३
५०१	अर्थ मन्त्रालय-वित्तीय व्यवस्था			३६,३१४,४४१	३६,३१४,४४१	-	-	२,३५६,९४८	२,३५६,९४८	-	-	६.४९	६.४९
५०२	अर्थ मन्त्रालय- आन्तरिक ऋण भुक्तानी	१४,१६६,२२१		२५,१६७,०६१	३९,३३३,२८२	४,५७२,०३०	-	४,२००,०००	८,७७२,०३०	३२.२७	-	१६.६९	२२.३०
५०३	अर्थ मन्त्रालय- वैदेशिक ऋण भुक्तानी	३,५९२,१६६		१३,७५३,५१२	१७,३४५,६७८	१,३३१,६९६	-	६,३४९,४५४	७,६८१,०७०	३७.०७	-	४६.१७	४४.२८
५०४	अर्थ मन्त्रालय- वैदेशिक ऋण भुक्तानी	८९५,०१८		३,४८७,७७९	४,३८२,७९७	१९१,४४८	-	१,६३६,२१९	१,८२७,६६८	२१.३९	-	४६.९१	४१.७०
६०१	अर्थ मन्त्रालय- कर्मचारी सुविधा तथा सेवानिवृत्त	३१,६३८,१५०			३१,६३८,१५०	१०,७१८,५७१	-	-	१०,७१८,५७१	३३.८८	-	-	३३.८८
६०२	अर्थ मन्त्रालय - विविध	१२,६३६,५१७	४,१६७,६६०		१६,८०४,१७७	८०४,२१३	१९,२५४	-	८२३,४६८	६.३६	०.४६	-	४.९०
	जम्मा	३५३,४१७,४७६	८५,०९९,७३१	७८,७२२,७९३	५१७,२४०,०००	१३०,०६१,४२९	११,४६४,५३२	१४,५४२,६२१	१५६,०६८,५८३	३६.८०	१३.४७	१८.४७	३०.१७

श्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

अनुसूची ६

२०७० पुस मसान्तसम्मको
आन्तरिक ऋण वापतको कुल दायित्व

रु.लाखमा

सि.न.	ऋणपत्रको नाम	रकम
१.	विकास ऋणपत्र	५७१,१०९
२.	राष्ट्रिय वचतपत्र	१६५,८६५
३.	नागरिक वचतपत्र	२४,८३८
४.	बोलकबोल ट्रेजरी बिल	१,३६४,६८१
५.	विशेष ऋण पत्र	-
६.	वैदेशिक रोजगार पत्र	८५३
७.	अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष	४८,७११
	जम्मा	२,१७६,०५७

श्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

अनुसूची ७

२०७० पुस मसान्तसम्मको
वैदेशिक ऋण वापतको कुल दायित्व

रु.लाखमा

सि.न.	ऋणपत्रको नाम	रकम
१.	वैदेशिक ऋण -बहुपक्षीय	३,१९१,१९८
२.	वैदेशिक ऋण द्विपक्षीय	३४०,६६७
	जम्मा	३,५३१,८६५

श्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

वैदेशिक सहायताको आयोजनागत प्रतिबद्धता
आर्थिक वर्ष २०७०/७१ (पुस मसान्तसम्म)

रु.दश लाखमा

सि.नं.	सम्झौता मिति	विषय	सम्बन्धित निकाय/मन्त्रालय	दातृ राष्ट्र/निकाय	सहायताको प्रकार	विदेशी मुद्रामा	नेपाली रूपैयाँमा
१	श्रावण ९, २०७०	संविधानसभा निर्वाचनका लागि सहयोग	निर्वाचन आयोग	जापान	अनुदान	JPY 149	१४२.००
२	श्रावण १६, २०७०	विकास नीति ऋण (Development Policy Credit)	अर्थ मन्त्रालय	विश्व बैंक	ऋण	US\$ 30	२९००.००
३	भाद्र २६, २०७०	नेपाल भारत विजुली प्रसारण तथा व्यापार परियोजना (NIETTP)	अर्थ मन्त्रालय	विश्व बैंक	अनुदान	US\$ 2.00	२००.००
					ऋण	US\$37	३७००.००
४	भाद्र ३१, २०७०	ग्रामिण खानेपानी र पश्चिम नेपालमा सरसफाई आयोजना	स्थानीय निकाय	फिनल्याण्ड	अनुदान	Euro 13.7	१८५०.००
५	कार्तिक ३, २०७०	सासेक रोड कनेक्टीभिटी परियोजना कार्यान्वयन	भौतिक याजना	एशियाली विकास बैंक	ऋण	USD 75	७५००.००
६	कार्तिक ७, २०७०	संविधानसभा निर्वाचनका लागि सहयोग	निर्वाचन आयोग	नर्वे	अनुदान	Norwegian Kroner 50	८८०.००
७	कार्तिक २४, २०७०	विद्यालय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम	शिक्षा मन्त्रालय	युरोपियन युनियन	अनुदान	Euro 31.60	४२८०.००
८	मंसिर १३ २४, २०७०	विमान खरिद तथा अनुदान सम्बन्धी	नागरिक उड्डयन मन्त्रालय, नेपाल वायुसेवा निगम,	चीन	अनुदान	RMB 180	२९४३.००
					ऋण	RMB 228	३७२८.००
९	मंसिर १३, २०७०	विद्यालय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम	शिक्षा मन्त्रालय	डि.एफ.आई.डी.	अनुदान	Pound Sterling £ 2	३३०.००
१०	मंसिर १४, २०७०	जलविद्युत आयोजनाका लागि परियोजना तयारी सुविधा	उर्जा मन्त्रालय	एशियाली विकास बैंक	अनुदान	USD 21	२०९१.००
११	मंसिर २१, २०७०	नेपालको सार्वजनिक वित्त सुधार कार्यक्रम	सार्वजनिक वित्त	युरोपियन युनियन	अनुदान	Euro 10	१३३९.००
१२	मंसिर २६, २०७०	स्थानीय शासन तथा सामुदायिक विकास कार्यक्रम	स्थानीय निकाय	स्वीटजरल्याण्ड	अनुदान	Swiss Franc 10	१०९०.००
१३	पौष १, २०७०	उन्नती परियोजना	कृषि मन्त्रालय	डेनमार्क	अनुदान	Danish Kroner 400	७२००.००
१४	पौष १, २०७०	शान्ति, अधिकार, शुसासन परियोजना	संवैधानिक अयोग	डेनमार्क	अनुदान	Danish Kroner 200	३६००.००
१५	पौष १, २०७०	स्थानीय शासन तथा सामुदायिक	स्थानीय निकाय	बेलायत, डि.एफ.आई.डि.	अनुदान	Pound Sterling £ 70	११३००.००
१६	पौष २२, २०७०	रोजगार कोष परियोजना	शिक्षा मन्त्रालय	स्वीटजरल्याण्ड	अनुदान	Swiss Franc 1.999576	२१९.९५
		जम्मा					५५२९२.९५

श्रोत: अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक सहायोग तथा समन्वय महाशाखा

अनुसूची ९

दातृ निकायगत वैदेशिक सहायता प्रतिवद्धता

२०७० पुस मसान्तसमको स्थिति

(रु.दश लाखमा)

सि.नं.	द्विपक्षीय	अनुदान	ऋण	जम्मा
१	चीन	२९४३.००	३७२८.००	६६७१.००
२	डेनमार्क	१०८००.००		१०८००.००
३	फिनलैण्ड	१८५०.००		१८५०.००
४	जापान	१४२.००		१४२.००
५	नर्वे	८८०.००		८८०.००
६	स्वीजरलैण्ड	१३०९.९५		१३०९.९५
७	संयुक्त अधिराज्य	११६३०.००		११६३०.००
	जम्मा	२९५५४.९५	३७२८.००	३३२८२.९५

सि.नं.	बहुपक्षीय	अनुदान	ऋण	जम्मा
१	ए.डि.वि.	२०९१.००	७५००.००	९५९१.००
२	युरोपियन युनियन	५६१९.००		५६१९.००
३	विश्व बैंक	२००.००	६६००.००	६८००.००
	जम्मा	७९१०.००	१४१००.००	२२०१०.००
	कूल जम्मा	३७४६४.९५	१७८२८.००	५५२९२.९५

श्रोत: अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक सहायोग तथा समन्वय महाशाखा

वैदेशिक सहायता प्रतिवद्धता (क्षेत्रगत)

२०७० पुस मसान्तसम्मको स्थिति

(रु. दश लाखमा)

सि.नं.	क्षेत्र	अनुदान	ऋण	जम्मा
१	कृषि	७२००.००	-	७,२००
२	संविधान सभा चुनाव	१०२२.००	-	१,०२२
३	शिक्षा	४८२९.९५	-	४,८३०
४	वैकल्पिक ऊर्जा	२२९१.००	३७००.००	५,९९१
५	वित्त	१३३९.००	२९००.००	४,२३९
६	सुशासन	३६००.००	-	३,६००
७	स्थानीय विकास	१४२४०.००	-	१४,२४०
८	भौतिक योजना तथा निर्माण	-	७५००.००	७,५००
९	संस्कृति पर्यटन नागरिक उड्यन	२९४३.००	३७२८.००	६,६७१
	जम्मा	३७,४६४.९५	१७,८२८	५५,२९२.९५

श्रोत: अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक सहयोग तथा समन्वय महाशाखा

समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति

विवरण (वृद्धिदर प्रतिशतमा)	२०१२	२०१३	२०१४*	
विश्व आर्थिक वृद्धिदर	३.१	३.०	३.७	
	आ.व. २०६९/७०	२०६९ पुस	२०७० पुस	आ.व. २०७०/७१ *
राष्ट्रिय उपभोक्ता मुद्रास्फीति (औसतमा)	९.९	९.८	९.७	८.५
विस्तृत मुद्राप्रदाय वृद्धिदर	१६.४	४.८	९.०	१७.५
कुल आन्तरिक कर्जा वृद्धिदर	१७.२	६.१	०.९	१७.०
निजी क्षेत्रमा जाने कर्जा वृद्धिदर	२०.२	१२.३	८.९	१८.०
खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा वृद्धि (रु.अर्बमा)	६८.९	७.८	७७.२	६०.०
खुद आन्तरिक सम्पत्तिमा वृद्धि (रु.अर्बमा)	११६.१	४६.६	४०.९	१७.०
आयात वृद्धिदर (प्रतिशत)	२०.६	२५.२	२३.१	१८.३
भारत	२.८	२६.२	२५.६	१८.०
तेस्रो मुलुक	५.२	२३.६	१८.३	१९.०
निर्यात वृद्धिदर (प्रतिशत)	३.६	९.३	१५.०	९.६
भारत	२.८	३.८	१८.४	८.३
तेस्रो मुलुक	५.२	२०.३	९.२	१२.०
कुल वैदेशिक व्यापार वृद्धिदर (प्रतिशत)	१८.२	२३.०	२२.०	१७.३
चालू खाता बचत (घाटा) रु. अर्बमा	५७.१	४.४	५०.३	-
शोधनान्तर स्थिति बचत (+)-घाटा (-) रु.अर्बमा	६८.९	७.८	७७.२	-
विप्रेषण आप्रवाह वृद्धिदर (प्रतिशत)	२०.९	२१.८	३४.४	-
भ्रमण आमदानी वृद्धिदर (प्रतिशत)	११.४	८६.८	-२.१	-
कुल विदेशी मुद्रा सञ्चिति (रु.अर्बमा)	५३३.३	४५०.८	६२४.६	-
कुल विदेशी मुद्रा सञ्चितिले आयात धान्न सक्ने स्थिति				-
वस्तु आयात (महिना)	११.७	१०.२	१०.४	-
वस्तु तथा सेवा आयात (महिना)	१०.१	८.७	१०.२	-
नेप्से सूचकाङ्क	३८९.७	५२९.७	७८७.१	-
बजार पूंजीकरण (रु. अर्बमा)	३६८.३	५१०.४	७९९.८	-
नेपाल धितोपत्र विनिमय केन्द्रमा सूचिकृत कम्पनीहरूको संख्या	२१६.०	२२१.०	२३५.०	-

* संशोधित अनुमान

मन्त्रालयगत/निकायगत थप बजेट मागको विवरण

रु.हजारमा

संकेत	मन्त्रालय-निकाय	निकास मागको विवरण			जम्मा
		चालु	पूँजीगत	वित्तीय	
१०१	राष्ट्रपतिको कार्यालय	१७०००	९१०००		१०८०००
१०२	उपराष्ट्रपतिको कार्यालय	०			०
२०२	व्यवस्थापिका संसद	२४००००			२४००००
२०४	सर्वोच्च अदालत	२२४	३४८०		३७०४
२०६	अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग	१५७२६	७५०००		९०७२६
२०८	महालेखा परीक्षकको कार्यालय	४६१०	७२२१		११८३१
२१०	लोकसेवा आयोग				०
२१२	निर्वाचन आयोग	०	४५०		४५०
२१४	राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग				०
२१६	महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय	१०६००	१०००		११६००
२१८	न्याय परिषद	०	८८००		८८००
३०१	प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषदको कार्यालय	२१३८२	२३०००		४४३८२
३०५	अर्थ मन्त्रालय	३७४४६	१०३३६३		१४०८०९
३०५	अर्थ मन्त्रालय				०
३०७	उद्योग मन्त्रालय	५०५१	१२६५		६३१६
३०८	उर्जा मन्त्रालय	२२२०६५८	२६९९०५०		४९१९७०८
३११	कानून न्याय, संविधानसभा तथा संसदीय मामिला मन्त्रालय				०
३११	कानून मन्त्रालय	०	३५५७		३५५७
३१२	कृषि विकास मन्त्रालय	१४४७२५	९७९		१४५७०४
३१४	गृह मन्त्रालय	१८६३५२४	९३२५४८७		१११८९०११
३२५	संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	७१३६६९	१३०८	१२२०००	८३६९७७
३२६	परराष्ट्र मन्त्रालय	२६९३०७	१३०५९८		३९९९०५
३२९	वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय	७८७९	३१५००		३९३७९
३३०	बाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	१५००	०		१५००
३३१	विज्ञान, प्रविधि तथा वातावरण मन्त्रालय	१९४१	३५११		५४५२
३३६	भूमिसुधार तथा व्यवस्था मन्त्रालय	०	७००७		७००७
३३७	भौतिक योजना, निर्माण तथा यातायात व्यवस्था	८४४९९	२६४९९४५		२७३४४४४
३४०	महिला, बालबालिका तथा समाजकल्याण मन्त्रालय	४५६४४	१००००		५५६४४
३४३	युवा तथा खेलकूद मन्त्रालय	१६७७६	११३०८		२८०८४
३४५	रक्षा मन्त्रालय	८१५५१२	२६२७३४८		३४४२८६०
३४७	शहरी विकास मन्त्रालय	१३५६५०४	५२६०१९		१८८२५२३
३४९	शान्ति तथा पुनर्निर्माण मन्त्रालय	२७४८८६८	१४९५०		२७६३८१८
३५०	शिक्षा मन्त्रालय	१३२३५६९	२३५२२		१३४७०९१
३५२	सहकारी तथा गरीबी निवारण मन्त्रालय	१७००००	०		१७००००
३५६	सामान्य प्रशासन मन्त्रालय	५३३६०			५३३६०
३५७	सिचाई मन्त्रालय	३८७६१	१४३९५११		१४७८२७२
३५८	सूचना तथा संचार मन्त्रालय	१७९०८८			१७९०८८
३६५	संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालय	२१९००	८४९१		३०३९१
३७०	स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय	३४४०७४	१०००८१५		१३४४८८९
३७१	श्रम तथा रोजगार मन्त्रालय	७४१२५	६२६००		१३६७२५
	जम्मा	१२८४७९२२	२०८९२०८५	१२२०००	३३६६२००७

२०७० पुस महिनासम्मको कार्यगत रणनीतिक बजेट तथा खर्चको तुलना

अनुसूची १३

रु. हजारमा

कार्यगत रणनीति	आ.व.२०७०/७१ को बजेट				२०७० पुस महिनासम्मको खर्च				बजेटको तुलनामा खर्च प्रतिशत			
	चालु	पूँजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पूँजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पूँजीगत	वित्तीय	जम्मा
विकास प्रक्रियामा निजी,सरकारी र सहकारी क्षेत्रको योगदान अभिवृद्धि गरी दिगो,फराकिलो र समावेशी आर्थिक वृद्धि	२२,४३६,३५२	३,३८४,३०५	१,०००,०००	२६,८२०,६५७	९,०२३,२१७	४४३,५५२	३३१,६६६	९,७९८,४३५	४०.२२	१३.११	३३.१७	३६.५३
भौतिक पूर्वाधार विकास गर्ने	३२,५७४,०९०	४९,६२२,३४४	३०,७४१,१२९	११२,९३७,५६३	९,२०५,०७३	७,१०९,७९०	१,६३८,२८२	१७,९५३,१४५	२८.२६	१४.३३	५.३३	१५.९०
सामाजिक सेवाका क्षेत्रहरूमा पहुँच, उपयोग र गुणस्तर अभिवृद्धि	५७,२०३,८८०	१०,८२५,०२०	४,५७३,३१२	७२,६०२,२१२	१४,०३८,१४५	१,३४६,६७५	३८७,०००	१५,७७१,८२१	२४.५४	१२.४४	८.४६	२१.७२
सार्वजनिक तथा अन्य क्षेत्रहरूमा सुशासन अभिवृद्धि	४,९१३,३९५	७,५४४,१०३	-	१२,४५७,४९८	१,३८८,१४१	४८४,२३१	-	१,८७२,३७२	२८.२५	६.४२	-	१५.०३
लक्षित वर्ग, क्षेत्र र समूहको आर्थिक र सामाजिक सशक्तीकरणमा अभिवृद्धि	६,६१३,८२१	३,२००,९९४	-	९,८१४,८१५	१,६७३,७८२	३०८,८८३	-	१,९८२,६६५	२५.३१	९.६५	-	२०.२०
जलवायु परिवर्तन नकारात्मक असरहरू कम	६,४८३,३७४	४५८,९२२	-	६,९४२,२९६	१,४९६,१९०	११,६९७	-	१,५०७,८८७	२३.०८	२.५५	-	२१.७२
साधारण प्रशासन	२२३,१९२,५६४	१०,०६४,०४३	४२,४०८,३५२	२७५,६६४,९५९	९३,२३६,८८१	१,७५९,७०४	१२,१८५,६७३	१०७,१८२,२५८	४१.७७	१७.४९	२८.७३	३८.८८
जम्मा	३५३,४१७,४७६	८५,०९९,७३१	७८,७२२,७९३	५१७,२४०,०००	१३०,०६१,४२९	११,४६४,५३२	१४,५४२,६२१	१५६,०६८,५८३	३६.८०	१३.४७	१८.४७	३०.१७

२०७० पुस महिनासम्मको प्राथमिकताको आधारमा बजेट तथा खर्चको तुलना

अनुसूची १४

रु.हजारमा

प्राथमिकता	आ.व.२०७०/७१ को बजेट				२०७० पुस महिनासम्मको खर्च				बजेटको तुलनामा खर्च प्रतिशत			
	चालु	पूँजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पूँजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पूँजीगत	वित्तीय	जम्मा
पहिलो	३००,०१०,५९७	६८,८९८,११६	७३,१४७,६७८	४४२,०५६,३९१	११३,३६८,६३४	९,१६१,०२८	१४,०३६,२६३	१३६,५६५,९२५	३७.७९	१३.३०	१९.१९	३०.८९
दोस्रो	४०,२८६,१५८	१४,३८४,८४५	४,९६२,७१५	५९,६३३,७१८	१५,६७१,३३०	१,९१०,०१२	५०६,३५८	१८,०८७,७००	३८.९०	१३.२८	१०.२०	३०.३३
तेस्रो	१३,१२०,७२१	१,८१६,७७०	६१२,४००	१५,५४९,८९१	१,०२१,४६६	३९३,४९२	-	१,४१४,९५८	७.७९	२१.६६	०.००	९.१०
जम्मा	३५३,४१७,४७६	८५,०९९,७३१	७८,७२२,७९३	५१७,२४०,०००	१३०,०६१,४२९	११,४६४,५३२	१४,५४२,६२२	१५६,०६८,५८३	३६.८०	१३.४७	१८.४७	३०.१७

श्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

२०७० पुस महिनासम्मको शीर्षकगत नगद तथा गैह नगद खर्चको तुलनात्मक विवरण

अनुसूची १५

रू.हजारमा

ख.शी.नं	कार्यक्रम खर्च	२०६९ पुस महिनासम्मको खर्च			२०७० पुस महिनासम्मको खर्च			वृद्धि प्रतिशत
		नगद	गैह नगद	जम्मा	नगद	गैह नगद	जम्मा	
२११११	तलब	२४,२७२,३६०		२४,२७२,३६०	३२,००९,५४३	०	३२,००९,५४३	३१.८८
२१११२	अन्य भत्ता	५१,०८४		५१,०८४	४६५,३७६	०	४६५,३७६	८११.०१
२१११३	महंगी भत्ता			-	१,४९७,९४९	०	१,४९७,९४९	०.००
२१११४	फिल्ड भत्ता	१,७३०		१,७३०	२२,६६७	०	२२,६६७	१,२१०.४०
२१११९	अन्य भत्ता	१,२६०,४४३		१,२६०,४४३	१,३१२,८३०	०	१,३१२,८३०	४.१६
२११२१	पोशाक	१९९,७१०		१९९,७१०	७४५,८९१	०	७४५,८९१	२७३.४९
२११२२	खाद्यान	४,२५२,००५		४,२५२,००५	५,४७३,०००	०	५,४७३,०००	२८.७२
२११२३	औषधी उपचार खर्च	८३०,६३६		८३०,६३६	१,१०२,६४३	०	१,१०२,६४३	३२.७५
२२१११	पानी तथा बिजुली	२९५,६०६		२९५,६०६	९५४,५१७	०	९५४,५१७	२२२.९०
२२११२	संचार महसुल	१००,३२५		१००,३२५	१३६,७९८	०	१३६,७९८	३६.३५
२२१२१	घर भाडा	४१६,६४७		४१६,६४७	६५९,४३८	०	६५९,४३८	५८.२७
२२१२२	अन्य भाडा	३१,६९१		३१,६९१	२१५,०८३	०	२१५,०८३	५७८.६९
२२२११	इन्धन	५०७,६५१		५०७,६५१	८७५,८९७	०	८७५,८९७	७२.५४
२२२१२	संचालन तथा मर्मत संभार	२३६,९३७		२३६,९३७	४६९,४५४	०	४६९,४५४	९८.१३
२२२१३	बीमा	४,५७७		४,५७७	६९,२१३	०	६९,२१३	१,४१२.०८
२२३११	कार्यालय सम्बन्धी खर्च	६२५,१४०		६२५,१४०	९१४,९४०	०	९१४,९४०	४६.३६
२२३१२	पशुपंक्षीहरुको आहार	२७६		२७६	३३,६७३	०	३३,६७३	१२,०८६.१३
२२३१३	पुस्तक तथा सामग्री खर्च	२,५००		२,५००	३,१०६	०	३,१०६	२४.२३
२२३१४	इन्धन/अन्य प्रयोजन	२,२७७		२,२७७	३१,४८७	०	३१,४८७	१,२८२.६७
२२३२१	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	५,८६१		५,८६१	१५,९०३	०	१५,९०३	१७१.३२
२२४११	सेवा र परामर्श खर्च	४६३,२०२		४६३,२०२	६१८६४८.९१६१	२७५	६१८,९२४	३३.६२
२२४१२	अन्य सेवा शुल्क	७६,८८०		७६,८८०	३४७,५१९	०	३४७,५१९	३५२.०३
२२४१९	अन्य सेवा शुल्क	२४४		२४४			०	-१००.००
२२५११	कर्मचारी तालिम	८०,१३०		८०,१३०	१४४,४१४	०	१४४,४१४	८०.२३
२२५१२	सिप विकास र जनचेतना तालिम तथा गोष्ठि सम्बन्धी खर्च	९,९२८		९,९२८	१३८५७३२.१८	१५६	१,३८५,८८८	१३,८५८.७८
२२५२१	उत्पादन सामग्री / सेवा	६५,४६६		६५,४६६	१३९,४७१	०	१३९,४७१	११३.०४
२२५२२	कार्यक्रम खर्च	९५४,४६५		९५४,४६५	१,१७९,७०७	०	१,१७९,७०७	२३.६०

ख.शी.नं	कार्यक्रम खर्च	२०६९ पुस महिनासम्मको खर्च			२०७० पुस महिनासम्मको खर्च			वृद्धि प्रतिशत
		नगद	गैह नगद	जम्मा	नगद	गैह नगद	जम्मा	
२२५३१	औषधी खरीद	७००,८५२		७००,८५२	७३१,६६८	०	७३१,६६८	४.४०
२२६११	अनुगमन,मूल्यांकन खर्च	३७३,६१७		३७३,६१७	४३५,८९५	०	४३५,८९५	१६.६७
२२६१२	भ्रमण खर्च	११६,९९०		११६,९९०	६२२,३४०	०	६२२,३४०	४३१.९६
२२६१३	विशिष्ट व्यक्ति तथा प्रतिनिधि मण्डलको भ्रमण खर्च	१०,०७५		१०,०७५	२५,८४७	०	२५,८४७	१५६.५३
२२६१४	अन्य भ्रमण खर्च				५०	०	५०	०.००
२२६१९	अन्य भ्रमण खर्च			-			०	०.००
२२७११	विविध खर्च	१९३,५१४		१९३,५१४	३३२,८१२	०	३३२,८१२	७१.९८
२२९११	भैपरि आउने - चालु खर्च			-			०	०.००
२४१११	वैदेशिक ऋणको व्याज	१,४०९,२०४		१,४०९,२०४	१,४८४,७०२	०	१,४८४,७०२	५.३६
२४२११	आन्तरिक ऋणको व्याज	५,८५५,१४३		५,८५५,१४३	४,५७२,०३०	०	४,५७२,०३०	-२१.९१
२५१११	गैह वित्तिय संस्थानहरुलाई चालु सहायता	१३१,९१९		१३१,९१९	९०,८२३	०	९०,८२३	-३१.१५
२५११२	गैह वित्तिय संस्थानहरुलाई पूंजीगत सहायता	७५,०३७		७५,०३७	७४,८४१	०	७४,८४१	-०.२६
२५२११	गैह वित्तिय व्यवसाय चालु सहायता	५००		५००	८७	०	८७	-८२.५०
२५२१२	गैह वित्तिय व्यवसायहरुलाई पूंजीगत सहायता	९९०,४५३		९९०,४५३	५२,९२१	०	५२,९२१	-९४.६६
२६२११	अन्तर्राष्ट्रिय सदस्यता शुल्क तथा सहयोग	१०९		१०९	९८,७६७	०	९८,७६७	९०,५११.७७
२६३११	स्थानीय निकाय निशर्त चालु अनुदान	१,४४७,४१२		१,४४७,४१२	२,५१३,६२४	०	२,५१३,६२४	७३.६६
२६३१२	स्थानीय निकाय सशर्त चालु अनुदान	१,२१३,८८२		१,२१३,८८२	२,०६५,१४६	०	२,०६५,१४६	७०.१३
२६३२१	स्थानीय निकाय निशर्त पूंजीगत अनुदान	१,०८९,४४८		१,०८९,४४८	२,७३४,९४२	०	२,७३४,९४२	१५१.०४
२६३२२	स्थानीय निकाय सशर्त पूंजीगत अनुदान	१,०८७,४७८		१,०८७,४७८	३,८३९,७९१	०	३,८३९,७९१	२५३.०९
२६४११	सरकारी निकाय,समिति एवं बोर्डहरुलाई निसर्त चालु अनुदान	११,५०१,५६६		११,५०१,५६६	१८,२३२,१३१	०	१८,२३२,१३१	५८.५२
२६४१२	सरकारी निकाय,समिति एवं बोर्डहरुलाई सशर्त चालु अनुदान	९,०७७,७७६		९,०७७,७७६	१६,४३३,०७३	०	१६,४३३,०७३	८१.०३
२६४१३	अन्य संस्था तथा व्यक्तिलाई चालु अनुदान—सशर्त	१६,९२०		१६,९२०	४६१,३२४	०	४६१,३२४	२,६२६.५५
२६४२१	सरकारी निकाय, समिति, बोर्ड पुजीगत निशर्त अनुदान	४१,१९६		४१,१९६	६७,०९७	०	६७,०९७	६२.८७
२६४२२	सरकारी निकाय, समिति, बोर्ड पुजीगत सशर्त अनुदान	४०,०१५		४०,०१५	१,५८७,१२०	०	१,५८७,१२०	३,८६६.३१
२६४२३	अन्य संस्था तथा व्यक्तिलाई पूंजीगत अनुदान	२,५१४,४४९		२,५१४,४४९	५,५४८,९५९	०	५,५४८,९५९	१२०.६८
२७१११	सामाजिक सुरक्षा - सशर्त	२,५७७,२८८		२,५७७,२८८	४,७४०,३९७	०	४,७४०,३९७	८३.९३
२७२११	छात्रवृत्ति	१०८,६६७		१०८,६६७	९३५,८५२	०	९३५,८५२	७६१.२१
२७३११	निवृत्ति भरण तथा अशक्त वृत्ति	१०,८७५,८२१		१०,८७५,८२१	१०,७१६,९१९	०	१०,७१६,९१९	-१.४६
२७३१२	उपदान	४३,८२१		४३,८२१	८०,१८८	०	८०,१८८	८२.९९
२७३१३	सेवा निवृत्तको संचित विदा	२७९,२७२		२७९,२७२	२९२,०८४	०	२९२,०८४	४.५९
२७३१४	सेवा निवृत्तको औषधोपचार	३६८,६५०		३६८,६५०	४१२,९०१	०	४१२,९०१	१२.००

ख.शी.नं	कार्यक्रम खर्च	२०६९ पुस महिनासम्मको खर्च			२०७० पुस महिनासम्मको खर्च			वृद्धि प्रतिशत
		नगद	गैह नगद	जम्मा	नगद	गैह नगद	जम्मा	
२७३१५	मृतक कर्मचारीको सुविधा तथा सहायता	४६		४६	४५	०	४५	-२.३३
२८२११	राजस्व फिर्ता	२९२		२९२	४,४०३	०	४,४०३	१,४०७.६१
२८२१२	न्यायिक फिर्ता			-	२,९८१	०	२,९८१	०.००
२८२१३	अन्य फिर्ता	१३,८९३		१३,८९३	४४,३४०	०	४४,३४०	२१९.१५
	चालु जम्मा	८६,९०३,०७५	०	८६,९०३,०७५	१३०,०६०,९९८	४३१	१३०,०६१,४२९	४९.६६
२९१११	जग्गा खरीद	२१३,५३६		२१३,५३६	६२१,१०२	०	६२१,१०२	१९०.८७
२९२११	भवन खरीद	३,१४२		३,१४२	११९	०	११९	-९६.२३
२९२२१	भवन निर्माण	९०७,८६३		९०७,८६३	१,२३५,७०५	०	१,२३५,७०५	३६.११
२९२३१	पूँजीगत सुधार खर्च भवन	६६८		६६८	२१,०३१	०	२१,०३१	३,०४८.५२
२९३११	फर्निचर तथा फिक्चर्स	११,३९०		११,३९०	११७,४७५	०	११७,४७५	९३१.४०
२९४११	सवारी साधन	२,९५०		२,९५०	४१५,७९१	०	४१५,७९१	१३,९९२.८५
२९५११	मेशिनरी औजार	७९,८४२		७९,८४२	१,१४५,२३८	०	१,१४५,२३८	१,३३४.३९
२९६११	सार्वजनिक निर्माण	५,९०२,७२४		५,९०२,७२४	७,१४९,२५८	०	७,१४९,२५८	२१.१२
२९६२१	पूँजीगत सुधार खर्च	२१६,८१४		२१६,८१४	१९०,९३८	०	१९०,९३८	-११.९३
२९७११	पूँजीगत अनुसन्धान तथा परामर्श	३२०,५४०		३२०,५४०	५६५,४५८	०	५६५,४५८	७६.४१
२९७१२	सफ्टवेयर निर्माण र खरीद खर्च	१,९०२		१,९०२	२,४१७	०	२,४१७	२७.०८
२९८११	भेपरि आउने - पूँजीगत खर्च	-		-			०	०.००
	पूँजीगत जम्मा	७,६६१,३७१	-	७,६६१,३७१	११,४६४,५३२	-	११,४६४,५३२	४९.६४
३११११	संस्थानमा ऋण लगानी	४२९,०१८		४२९,०१८	१,८३६,३२५	०	१,८३६,३२५	३२८.०३
३१२११	संस्थानमा शेयर लगानी	६१३,६३५		६१३,६३५	८७२,१६६	०	८७२,१६६	४२.१३
३२१११	वैदेशिक ऋणको सांवा भुक्तानी	६,८५६,३५६		६,८५६,३५६	७,६३४,१३०	०	७,६३४,१३०	११.३४
३२२११	आन्तरिक ऋणको सांवा भुक्तानी	१,६५७,६००		१,६५७,६००	४,२००,०००	०	४,२००,०००	१५३.३८
	वित्तीय व्यवस्था जम्मा	९,५५६,६०९	-	९,५५६,६०९	१४,५४२,६२१	-	१४,५४२,६२१	५२.१७
	कुल जम्मा	१०४,१२१,०५५	-	१०४,१२१,०५५	१५६,०६८,१५२	४३१	१५६,०६८,५८३	४९.८९

श्रोत: महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

२०७० पुस महिनासम्मको कार्यगत खर्चको तुलनात्मक विवरण

अनुसूची १६
रु. हजारमा

मुख्य कार्यगत शीर्षक	शीर्षक नं.	कार्यगत शीर्षक	२०६९ पुस महिनासम्मको खर्च				२०७० पुस महिनासम्मको खर्च				वृद्धि प्रतिशत
			चालु	पूजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पूजीगत	वित्तीय	जम्मा	
१ सामान्य सार्वजनिक सेवा	०१.१	कार्यकारी र विधायिकाको निकाय, वित्तीय र वैदेशिक मामिला	१०,६०५,४४७	१३२,४९७	७,१८८,४२३	१७,९२६,३६६	१६,२२०,५७५	३४५,०७४	८,४९२,०३१	२५,०५७,६८०	३९.७८
	०१.३	सामान्य सेवा	४५५,३७६	७,६३०	-	४६३,००६	५२२,४०४	१३,३६९	-	५३५,७७३	१५.७२
	०१.५	सामान्य अनुसन्धान तथा विकास सेवा					८,६०१	१,१६९	-	९,७७०	०
	०१.६	सामान्य सेवा	१३०,९०९	९,२८६	-	१४०,१९६	१८०,९९०	३१,३६८	-	२१२,३५८	५१.४७
	०१.७	सार्वजनिक ऋण कारोवार	५,८५५,१४३	-	१,६५७,६००	७,५१२,७४३	४,५७२,०३०	-	४,२००,०००	८,७७२,०३०	१६.७६
	०१.८	विभिन्न तहका सरकारहरु बीच हुने सामान्य प्रकृतिको हस्तान्तरण	२,४३८,७०५	-	-	२,४३८,७०५	४,९०८,६०९	-	-	४,९०८,६०९	१०१.२८
		जम्मा	१९,४८६,५७९	१४९,४१३	८,८४६,०२३	२८,४८१,०१५	२६,४१३,२०८	३९०,९७९	१२,६९२,०३१	३९,४९६,२१९	३८.६८
२. रक्षा	०२.१	सैनिक सुरक्षा	१०,०३७,३२१	११९,७७६	-	१०,१५७,०९७	१३,०८५,४५६	६१९,६७७	-	१३,७०५,१३३	३६.३८
	०२.५	रक्षा - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	१३७	८८१	-	१,०१८	४५	८,३३५	-	८,३८१	७२३.३६
		जम्मा	१०,०३७,४५८	१२,८५७	-	१०,१५८,११५	१३,०८५,५०२	६२८,०१२	-	१३,७१३,५१४	३६.४५
३. सार्वजनिक शान्ति सुरक्षा	०३.१	प्रहरी सेवा	१०,३७९,९८१	३३,११८	-	१०,४१३,०९९	१६,९८४,५२०	६१४,०७८	-	१७,५९८,५९८	६९.००
	०३.२	अग्नी नियन्त्रण सेवा	२,०२८	-	-	२,०२८	२,२३४	३००	-	२,५३४	२४.९५
	०३.३	न्यायालय	७७३,१७८	७८,७०८	-	८५१,८८६	१,०९२,०६७	७५,२३८	-	१,१६७,३०५	३७.०३
	०३.४	कारागार	३३७,५८१	६,३३८	-	३४३,९१९	४२२,७६२	३६,६९२	-	४५९,४५४	३३.५९
	०३.६	सार्वजनिक शान्ति सुरक्षा - अन्यत्र	५,९६५,९९२	१०१,६४४	-	६,०६७,६३६	२,४४८,९१९	३००,६९१	-	२,७४९,६१०	-५४.६८
		जम्मा	१७,४५८,७६०	२१९,८०८	-	१७,६७८,५६७	२०,९५०,५०२	१,०२६,९९८	-	२१,९७७,५००	२४.३२
४. आर्थिक मामिला	०४.१	सामान्य आर्थिक, व्यापारिक र श्रम	१,४३२,४१०	४१,४९३	-	१,४७३,९०३	३,३६७,६५७	१७३,७२६	१६५,०००	३,७०६,३८२	१५१.४७
	०४.२	कृषि, वन, मत्स्यपालन तथा शिकार	६,६९५,४६९	२,२९५,३६५	-	८,९९०,८३४	१२,७८३,८०१	२,५२८,०४३	१,५७०,५९०	१६,८८२,४३४	८७.७७
	०४.३	इन्धन तथा उर्जा	४०१,७६२	४०,८८८	६०५,५७४	१,०४८,२२३	२५३,०६५	१७२,५५९	-	४२५,६२४	-५९.४०
	०४.४	खानी, उत्पादन तथा निर्माण	२५,५०२	१,०९६	-	२६,५९८	३२,७८८	२१७,२८५	-	२५०,०७३	८४०.२२
	०४.५	यातायात	१,५६५,४४५	३,४०५,४८६	-	४,९७०,९३१	२,३२४,१७१	४,४०७,३९७	४८,०००	६,७७९,५६९	३६.३८
	०४.६	संचार	१,०५७,४५२	१२४,७९२	-	१,१८२,२४४	१,५००,२७५	६२,२२७	-	१,५६२,५०२	३२.१६
	०४.७	अन्य उद्योगहरु	२३३,१६१	७१,५३५	-	३०४,६९६	४५१,८७५	१६३,९७३	-	६१५,८४८	१०२.१२
	०४.८	अनुसन्धान तथा विकास - आर्थिक मामिला	८,९६६	-	-	८,९६६	२,६४७	१३,३९७	६७,०००	८३,०४४	८२६.२२
	०४.९	आर्थिक मामिला - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	७,३२९	-	-	७,३२९	८,६१२	५३	-	८,६६५	१८.२३
		जम्मा	११,४२७,४९५	५,९८०,६५६	६०५,५७४	१८,०१३,७२५	२०,७२४,८९१	७,७३८,६६०	१,८५०,५९०	३०,३१४,१४१	६८.२८
५. वातावरण	०५.१	फोहोर मैला व्यवस्थापन	२,५५४	२,३२३	-	४,८७७	३,३५५	४,५४०	-	७,८९५	६१.८८

मुख्य कार्यगत शीर्षक	शीर्षक नं.	कार्यगत शीर्षक	२०६९ पुस महिनासम्मको खर्च				२०७० पुस महिनासम्मको खर्च				वृद्धि प्रतिशत
			चालु	पूजीगत	वित्तीय	जम्मा	चालु	पूजीगत	वित्तीय	जम्मा	
संरक्षण	०५.२	ढल व्यवस्थापन	१,४०४	७,६८०	-	९,०८४	४६,३७३	१,०१३	-	४७,३८६	४२१.६३
	०५.६	वातावरण संरक्षण - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	६१,२६६	२०,८६१	-	८२,१२७	५१७,३५५	४५,४८३	-	५६२,८३८	५८५.३३
		जम्मा	६५,२२३	३०,८६४	-	९६,०८८	५६३,७२८	५६,४९६	-	६२०,२२४	५४३.२८
६. आवास तथा सामुदायिक सुविधा	०६.१	आवास विकास	३८,५५८	७७,५३५	-	११६,०९३	२९५,२३३	१८२,९६६	-	४७८,१९९	३११.९१
	०६.३	खानेपानी	४८४,०४२	२४८,५४०	१०५,०१२	८३७,५९४	१,२७८,३१७	७७२,८६१	-	२,०५१,१७९	१४४.८९
	०६.६	आवास तथा सामुदायिक सुविधा - अन्यत्र उल्लेख नभएको	४७,४६९	५३१,४६१	-	५७८,९३०	८३,२५५	१०१,०७७	-	१८४,३३२	-६८.१६
		जम्मा	५७०,०६९	८५७,५३६	१०५,०१२	१,५६२,६१७	१,६५६,८०६	१,०५६,९०३	-	२,७१३,७१०	७७.०६
७. स्वास्थ्य	०७.१	औषधी उत्पादन, उपकरण तथा औजार	१४६,६९६	१२,८७४	-	१५९,५७०	१२५,७८२	८०,८१६	-	२०६,५९९	२९.४७
	०७.२	बहिरङ्ग सेवा	३९३,९२१	४,००८	-	३९७,९२९	४६०,८४९	१२,७१०	-	४७३,५६०	१९.०१
	०७.३	अस्पताल सेवा	२,४६१,२३९	२२,६२०	-	२,४८३,८५९	३,७९७,१७८	२८,७१६	-	३,८२५,८९४	५४.०३
	०७.४	सार्वजनिक स्वास्थ्य सेवा	२,६०८,५६३	३४३,९२६	-	२,९५२,४८९	३,९५७,८८२	३७१,३४१	-	४,३२९,२२३	४६.६३
	०७.५	अनुसन्धान सेवा	२८७,७१९	७,४३१	-	२९५,१५०	४८६,५१०	१३,६९०	-	५००,२००	६९.४७
		जम्मा	५,८९८,१३९	३९०,८५९	-	६,२८८,९९८	८,८२८,२०२	५०७,२७४	-	९,३३५,४७६	४८.४४
८. मनोरंजन, संस्कृति तथा धर्म	०८.१	मनोरंजनात्मक र खेलकुद सेवाहरु	२८३,९६५	-	-	२८३,९६५	५९९,३७८	१०१	-	५९९,४७९	१११.११
	०८.२	सांस्कृतिक सेवा	१७०,१५४	५,८८९	-	१७६,०४३	४२५,८१५	१२,१९६	-	४३८,०११	१४८.८१
	०८.३	प्रसारण तथा प्रकाशन सेवा	७१,७९४	३२१	-	७२,११५	१०९,७६८	३,००३	-	११२,७७१	५६.३८
		जम्मा	५२५,९१३	६,२११	-	५६२,१२३	१,१३४,९६१	१५,३००	-	१,१५०,२६१	११६.१६
९. शिक्षा	०९.१	पूर्व प्राथमिक र प्राथमिक शिक्षा	७,५३७,५३६	-	-	७,५३७,५३६	११,२८९,८०८	१००	-	११,२८९,९०८	४९.७८
	०९.२	माध्यमिक शिक्षा	३,९८४,१५६	-	-	३,९८४,१५६	५,८१२,९६०	-	-	५,८१२,९६०	४५.९०
	०९.५	तहमा वर्गिकृत नहुने शिक्षा (अनौपचारिक शिक्षा)	२,७१८,९०५	५,४२७	-	२,७२४,३३२	७,०७०,७५८	१५,८७५	-	७,०८६,६३३	१६०.१२
	०९.६	शिक्षाको लागि सहायक सेवाहरु	४,४६४,८८५	-	-	४,४६४,८८५	७,६५२,१५२	२,७९९	-	७,६५४,९५०	७१.४५
	०९.८	शिक्षा अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	१२,९२७	-	-	१२,९२७	१३२,८१३	९८७	-	१३३,८००	९३५.०१
		जम्मा	१८,७१८,४०९	५,४२७	-	१८,७२३,८३६	३१,९५८,४९१	१९,७६०	-	३१,९७८,२५१	७०.७९
१०. सामाजिक सुरक्षा	१०.४	परिवार र शिशु कल्याण	७३,०३६	-	-	७३,०३६	९४,५९५	६४	०	९४,६५९	२९.४७
	१०.७	सामाजिक असमावेशी	२,४४७,९२४	-	-	२,४४७,९२४	४,१७५,४५९	१२३	०	४,१७५,५८२	७०.५८
	१०.८	सामाजिक सुरक्षा - अनुसन्धान तथा विकास	४,०८७	-	-	४,०८७	५१,०५७	८३२	०	५१,८८९	१,१६९.७७
	१०.९	सामाजिक सुरक्षा - अन्यत्र वर्गिकृत नभएको	१९०,९८३	७,७४०	-	१९८,७२४	४२०,७७३	२८,५९१	-	४४९,३६४	१२६.१३
		जम्मा	२,७१६,०३०	७,७४०	-	२,७२३,७७०	४,७४१,७८४	२९,६१०	-	४,७७१,३९४	७५.१८
कूल जम्मा		कूल जम्मा	८६,९०३,०७५	७,६६१,३७१	९,५५६,६०९	१०४,१२१,०५५	१३०,०६१,४२९	११,४६४,५३२	१४,५४२,६२१	१५६,०६८,५८३	४९.८९

राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरूको बजेट तथा २०७० पुससम्मको खर्चको विवरण

रु.हजारमा

सि.नं.	व.उ.शी.नं.	कार्यक्रम	विनियोजन	खर्च	खर्च प्रतिशत
१	३०८११३	बुढी गण्डकी जलविद्युत आयोजना विकास समिति	२६०,९९८	१६२,५१२	६२.२७
२	५०११०१	पोखरा क्षेत्रीय अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल समेत	१,०००,०००	२००,०००	२०.००
३	३२५११५	पशुपति क्षेत्र विकास कोष	२५०,०००	१४७,५००	५९.००
४	३२५११६	लुम्बिनी विकास कोष	१९८,५००	५३,९५०	२७.१८
५	३२९१२४	राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम	५००,०००	१०,५१९	२.१०
६	३३७१३८	पुष्पलाल लोकमार्ग(मध्य पहाडी लोकमार्ग)	१,९२२,७१६	४३२,४३०	२२.४९
७	३३७१४१	काठमाडौं-तराई मधेश फाष्ट ट्रयाक	५००,३०९	३,९२२	०.७८
८	३३७१४५	उत्तर दक्षिण लोकमार्ग(कर्णाली, कालीगण्डकी र कोशी)	५१०,७६१	१३६,७६४	२६.७८
९	३३७२२४	हुलाकी राजमार्ग (पुलहरू समेत)	२,२१३,४१७	१५३,६५०	६.९४
१०	३३७३०७	रेलवे तथा मेट्रो विकास आयोजना	१,४०३,८७१	३२२,२०२	२२.९५
११	३४७१७६	मेलम्ची खानेपानी आयोजना	५,२४१,३००	६३८,५००	१२.१८
१२	३५७१२१	बबई सिंचाइ आयोजना	४५१,०००	१७,३१८	३.८४
१३	३५७१२५	सिक्टा सिंचाइ आयोजना	१,१४२,०६९	२९५,२९०	२५.८६
१४	३५७१३२	रानी जमरा कुलरिया सिंचाइ आयोजना (प्रणाली आधुनिकीकरण समेत)	१,२५१,९१९	२४७,८०६	१९.७९
१५	३५७१३५	भेरी - ववई डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना	१,०१०,०८०	३,३१०	०.३३
१६	५०११२१	माथिल्लो तामाकोशी जलविद्युत आयोजना (४५६ मे. वा.)	२,०००,०००	-	०.००
१७	५०११६१	दक्षिण एशिया पर्यटन पुर्वाधार विकास आयोजना (भैरहवा क्षेत्रीय विमानस्थल)	१,९९१,५६५	-	०.००
१८		दोश्रो अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल, निजगढ, बारा	-	-	०.००
१९		पश्चिम सेती जलविद्युत आयोजना	-	-	०.००
		जम्मा	२१,८४८,५०५	२,८२५,६७३	१२.९३